

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних комунікацій і політології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

СУЧАСНА ІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ТА УКРАЇНА

Галузь знань 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Спеціалізація Міжнародна інформація

Освітня програма Міжнародна інформація

ДРМВІ. 291

Виконала: здобувачка групи МВІм-20-1 _____ І.І. Дідора
(підпис)

Керівниця: доц., к.політ.н. _____ А.В. Королевська
(підпис, дата)

До захисту допускаю:

В.О. Зав. кафедри

_____ О.А. Посвістак
(підпис, дата)

_____ 2021 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин та туризму

Рівень вищої освіти: Другий(магістерський)

Галузь знань 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Спеціалізація Міжнародна інформація

Освітня програма Міжнародна інформація

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри міжнародної комунікації та політології

Посвістак О.А.

01.09.2021 р.

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Дідора Ілона Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»

керівник роботи Королевська, А.В. доц, к.політ.н.,

Затверджено наказом ректора університету від 25.08.2021 р. № 102

2. Строк подання студентом роботи на кафедрі 13.12.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: *матеріали міжнародних організацій, міжурядових європейських організацій, державних органів влади, інформаційно-аналітичних центрів, статистичні звіти, публікації в ЗМІ, Інтернет, виступи провідних політиків та лідерів суспільної думки.*

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити):

- Дослідити розвиток інтеграційної політики ЄС та її особливості.
- Викласти оцінку основних факторів співпраці між Україною та ЄС
- Побудувати модель стану розвитку інтеграційного процесу України до

ЄС, спрогнозувати майбутні перспективи та надати рекомендаційні пропозиції.

5. Дата видачі завдання 01.09.2021 р.

Керівниця _____

Завдання прийняла до виконання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Складання бібліографії до теми роботи	01.09.21-16.09.21	
2. Оцінка стану дослідження теми	17.09.21-28.09.21	
3. Збір фактичного матеріалу для написання розділу 1	29.09.21-04.10.21	
4. Робота над розділом 1	05.10.21-19.10.21	
5. Збір фактичного матеріалу для написання розділу 2	20.10.21-29.10.21	
6. Робота над розділом 2	30.10.21-15.11.21	
7. Робота над розділом 3	16.11.21-05.12.21	
8. Написання висновків	06.12.21-09.12.21	
9. Коригування роботи	10.12.21-13.12.21	
10. Здача роботи на кафедру	14.12.20	

Студентка _____ І.І. Дідора
(підпис)

Керівниця роботи _____ А.В. Королевська
(підпис)

АНОТАЦІЯ

на випускнуну кваліфікаційну роботу Дідори І.І.

Тема роботи: Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна
Кафедра міжнародної комунікації та політології
ОПП «Міжнародна інформація» спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Керівниця роботи: доц., к.політ.н. Королевська А.В.

Дипломна робота виконана на 150 с., містить 35 таблиць, 28 рисунків, список використаних джерел складається із 142 найменувань.

Ключові слова: ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ, ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ, ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ, СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА – ЄС, УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ.

Зовнішня політика є важливим фактором становлення держави як міжнародного гравця і в пошуках зовнішньополітичного курсу України, з моменту становлення її незалежності, обрано курс європейської інтеграції. Внутрішньо-економічні та зовнішньо-політичні проблеми України потребують залучення зовнішніх партнерів для їх вирішення, Європейський Союз є потужним та вигідним партнером для України, дослідження питання інтеграційного процесу, загроз та перспектив для співробітництва з ЄС є перспективою для розвинутої та демократичної держави.

Перший розділ розкриває теоретичні, історичні та законодавчі аспекти інтеграційної політики ЄС та місця в них України.

У другому розділі проведено детальний аналіз основних сфер діяльності України та ЄС, їх розвитку в перерізі з зовнішніми загрозами та впливами. Також розглянуто основні засади інтеграційної політики ЄС та стану основних сфер діяльності Європейського Союзу

У третьому розділі побудовано когнітивну та тренд-сезонну моделі розвитку інтеграційних процесів ЄС та України. Проведено прогноз міграції Європейського Союзу як невід’ємної складової інтеграційної політики ЄС та впливу її на інтеграційну політику України.

Результати роботи можуть бути використані при подальшому дослідженні даної теми та використані у темах навчальних курсів, які стосуються інтеграційних процесів ЄС та України.

Студент _____ Ініціали, прізвище
(підпис)

Робота подана до захисту _____ 2021р.

ANNOTATION

for the qualification thesis Didora Ilona Ihorivna

Topic of the thesis: Modern integration policy of the EU and Ukraine

Department of International Communication and Political Science

Program «International Information» specialty 291 «International Relations, Public Communications and Regional Studies»

Thesis adviser: Korolevska A.V, Assistant Professor, PhD in Political Sciences

The diploma thesis consists of 150 pages and contains 35 tables, 28 figures. The table of authorities has 142 items.

Key words: ECONOMY OF UKRAINE, EUROPEAN UNION, FREE TRADE ZONE, INTEGRATION OF UKRAINE, UKRAINE - EU COOPERATION. ASSOCIATION AGREEMENT.

Foreign policy is an important factor in the formation of the state as an international player and in search of Ukraine's foreign policy, since its independence, the course of European integration has been chosen. Ukraine's internal economic and foreign policy problems require the involvement of external partners to solve them, the European Union is a powerful and profitable partner for Ukraine, research on the integration process, threats and prospects for cooperation with the EU is a prospect for a developed and democratic state.

The first section reveals the theoretical, historical and legislative aspects of EU integration policy and Ukraine's place in them.

The second section provides a detailed analysis of the main areas of activity of Ukraine and the EU, their development in the context of external threats and influences. The basic principles of the EU integration policy and the state of the main spheres of activity of the European Union are also considered.

The third section builds cognitive and trend-seasonal models of the development of integration processes of the EU and Ukraine. The forecast of migration of the European Union as an integral part of the EU integration policy and its impact on the integration policy of Ukraine is made.

The results of the work can be used in further research on this topic and used in the topics of training courses related to the integration processes of the EU and Ukraine.

Студентка

_____ Ініціали, прізвище
(підпис)

Робота подана до захисту _____ 2021р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ ТЕМИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	15
1.1 Основні визначення теми роботи та стан її дослідження в науковій літературі	15
1.2 Історичні етапи інтеграційної політики ЄС та їх особливості.....	22
1.3 Європейський вектор в зовнішній політиці України: історичні етапи та проблеми.....	31
1.4 Законодавчі норми інтеграційної політики ЄС та України	37
Висновки до розділу	41
2. АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ.....	42
2.1. Сучасні аспекти інтеграції ЄС	42
2.1.1 Економічні	42
2.1.2 Зовнішня політика та політика безпеки	46
2.1.3 Соціально-культурний	49
2.2 Аналіз умов інтеграції України до ЄС	53
2.2.1 Економічна сфера	54
2.2.2 Політико–дипломатична сфера	61
2.2.3 Соціально–культурна сфера	66
2.2.4 Безпекова сфера.....	73
2.3 Контент-моніторинг	76
Висновки до розділу	81
3. МОДЕЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ ЄС	82
3.1 Побудова моделі та її розрахунок	82
3.2 Аналіз можливих сценаріїв майбутньої зміни моделі «Сучасні інтеграційні процеси ЄС та Україна».....	102

	7
3.3 Тренд–сезонне прогнозування.....	107
Висновки до розділу	113
ВИСНОВОК	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	117
Додаток А	137

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рисунок 2.1 – Торгівля товарами 2018-2020, млрд. євро [69].....	43
Рисунок 2.2 – Торгівля послугами 2017-2019, млрд. євро [69].....	44
Рисунок 2.3 – Витрати на одного мешканця (тис. євро) [82].....	49
Рисунок 2.4 – Витрати на охорону здоров'я на одного мешканця (тис. євро) [83]	50
Рисунок 2.5 – Середня освіта за віком (24-64 роки) [86]	51
Рисунок 2.6 – Загальні витрати на соціальний захист на душу населення [87]	52
Рисунок 2.7 – Графік коливань експорту та імпорту (в млн. євро) [94]	55
Рисунок 2.8 – Графік змін ВВП України у % до аналогічного періоду минулого року [95]	56
Рисунок 2.9 – Оцінка політико–економічного вектору довіри українців % [106]	62
Рисунок 2.10 – Найбільший рівень довіри до інститутів суспільства [106]	63
Рисунок 2.11 – Найбільший рівень недовіри до інститутів суспільства [106]	63
Рисунок 2.12 – Рівень недовіри громадян до політичних діячів [106]	64
Рисунок 2.13 – Віра населення в успішність реформ [107]	64
Рисунок 2.14 – Графік індексу сприйняття корупції в Україні [108]	65
Рисунок 2.15 – Опитування громадян щодо зв'язку проведених реформ	69
Рисунок 2.16 – Довіра населенням до інформації щодо кількості хворих (%) [124]	70
Рисунок 2.17 – Опитування громадян щодо можливості влади протидіяти розповсюдженню COVID-19 [124]	70
Рисунок 2.18 – Сума виплати пенсій пенсіонерам станом на 01.10.2021р. [141] ..	72
Рисунок 2.19. Економічна сфера та частота її згадування	78
Рисунок 2.20 – Політико-дипломатична сфера та частота її згадування.	79
Рисунок 2.21 – Соціально-культурна сфера та частота її згадування	80
Рисунок 2.22 – Безпекова сфера та частота її згадування	80
Рисунок 3.1 – Когнітивна модель сучасної інтеграційної політики ЄС та України.	92

Рисунок 3.2 – Значення сумарних коефіцієнтів зворотного зв'язку когнітивної моделі «Сучасні інтеграційна політика ЄС та Україна»	93
Рисунок 3.3 – Вплив керуючих факторів на цільові фактори моделі сучасної інтеграційної політики ЄС та України	95
Рисунок 3.4 – Вплив цільових факторів на керуючі фактори моделі сучасної інтеграційної політики ЄС та України	99
Рисунок 3.5 – Кількість мігрантів 2012-2019 рр.	107
Рисунок 3.6 – Прогноз кількості мігрантів 2020-2020 рр. (млн. чол.)	111

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 2.1 – Порівняння експорту-імпорту 2013-2020 рр. [69]	44
Таблиця 2.2 – Порівняльна таблиця ВВП України в дол. США. [140]	57
Таблиця 2.3 – Країни– партнери по зовнішній торгівлі 2020 р. [140]	58
Таблиця 2.4 – Експорт та імпорт між країнами–членами ЄС та Україною (тис. дол США) [140].	59
Таблиця 2.5 – Рейтинг підтримки громадян вступу України до ЄС, % [127]	71
Таблиця 2.6 – Словник маркерів	76
Таблиця 2.7 – Кількість сторінок в одиницях	77
Таблиця 3.1 – Зведені результати вихідної матриці та всіх результатів впливів керуючих факторів на цільові	104
Таблиця 3.2 – Вихідні данні кількості мігрантів 2012-2019 рр. (млн. чол.) [139]	107
Таблиця 3.3 – Результати обчислень коефіцієнтів b_k , a_k , за формулами Бесея для прогнозування.	109
Таблиця 3.4 – Прогноз кількості мігрантів 2020-2020 рр. (млн. чол.)	111
Таблиця А.1 – Матриця для розрахунку моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»	137
Таблиця А.2 – Матриця результатів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»	137
Таблиця А.3 – Нормалізована матриця результатів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна	138
Таблиця А.4 – Матриця взаємовпливів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна	139
Таблиця А.5 –Матриця розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).	139
Таблиця А.6 –Матриця результатів розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).	140

Таблиця А.7 – Нормалізована матриця результатів розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).	141
Таблиця А.8 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).	141
Таблиця А.9 – Матриця розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)	142
Таблиця А.10 – Матриця результатів розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)	143
Таблиця А.11 – Нормалізована матриця розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)	143
Таблиця А.12 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)	144
Таблиця А.13 – Матриця розрахунків сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)	145
Таблиця А.14 – Матриця результатів сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)	145
Таблиця А.15 – Нормалізована матриця результатів сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)	146
Таблиця А.16 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)	147
Таблиця А.17 – Матриця розрахунків сценарію підвищення безпекового питання ЄС	147
Таблиця А.18 – Матриця результатів сценарію підвищення безпекового питання ЄС	148
Таблиця А.19 – Нормалізована матриця сценарію підвищення безпекового питання ЄС	149
Таблиця А.20 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення безпекового питання ЄС	149
Таблиця А.21 – Матриця розрахунків сценарію підвищення сфери соціального захисту України	150

Таблиця А.22 – Матриця результатів сценарію підвищення сфери соціального захисту України	151
Таблиця А.23 – Нормалізована матриця сценарію підвищення сфери соціального захисту України	151
Таблиця А.24 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення сфери соціального захисту України	152

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. Зовнішньополітичний курс держави є важливим в її становленні як міжнародного гравця. З набуттям України незалежності її зовнішньополітичний курс був розмитим, хоча вже з 1993 року розпочалась співпраця з Європейським Союзом [16].

Європейська інтеграція України є одним з головних завдань в 2021 році. Наближення законодавства України до європейського, проведення реформ та впровадження європейських норм в Україні – це все задля забезпечення економічної стабільності, високого рівня соціального захисту громадян, підтримання чистоти довкілля, забезпечення правової держави з відсутністю корупції і отриманням необмеженої кількості інформації та єдиного економічного, гуманітарного та соціального простору де цінується та підтримується культура та зберігаються національні надбання [138]. Положення щодо співпраці Україна – ЄС узгоджені на законодавчому рівні в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [39], якою передбачається співпраця в сферах політики, торгівлі, економіки, культури науки, технологій, що дозволить Україні розвиватись.

Важливим етапом становлення співпраці Україна – Європейський Союз стала Революція Гідності, яка власне і визначила остаточно зовнішньополітичний курс держави. Перспективи співпраці Україна – ЄС та в майбутньому стати повноправним членом Європейського Союзу. Тому актуальність дослідження цього питання є важливою для кожного.

Тему опрацьовували: А.В. Синякова, А.І. Кудряченко, З. Макаруха, М. Пашков, О.А. Чугаєв, О.М. Рудік, О.С. Кавша, О.С. Кваша, Р.Ю. Філоненко, Т.С. Воропаєва, Ю. Палагнюк, Ю. Якименко

Метою роботи є комплексна оцінка сучасного стану інтеграційної політики ЄС та України.

Об'єктом дослідження виступає інтеграційна політика ЄС та України.

Предмет дослідження інтеграційний процес України до Європейського Союзу.

Завдання роботи:

- Дослідити розвиток інтеграційної політики ЄС та її особливості.
- Викласти оцінку основних факторів співпраці між Україною та ЄС
- Побудувати модель стану розвитку інтеграційного процесу України до ЄС, спрогнозувати майбутні перспективи та надати рекомендаційні пропозиції.

Методами дослідження виступають: історичний, порівняльний, документальний фактографічний пошуки; аналіз та синтез зібраної інформації; кореляційний аналіз дослідження зв'язку між факторами; контент-моніторинг, тренд-сезонне моделювання.

Наукова новизна визначається застосуванням методів оцінки інтеграційних процесів України та ЄС як загальним і конкретно-науковим методом. Використано тренд-сезонний та сценарний підхід у прогнозування при оцінці можливих подій розвитку окремих факторів. Використаний метод когнітивного моделювання системи відносин між факторами дослідження для України в контексті інтеграційних процесів ЄС.

Результати роботи можуть бути використані при подальшому дослідженні даної теми та використані у темах навчальних курсів, які стосуються інтеграційних процесів ЄС та України.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ ТЕМИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Основні визначення теми роботи та стан її дослідження в науковій літературі

Україна, з моменту становлення її незалежності, була націлена на європейський вибір, приєднання в асоціацію ЄС. Зважаючи на нелегкі процеси інтеграції України в ЄС, все ж таки розвиток в цьому напрямку є актуальним для держави.

За основним своїм визначенням, термін «Європейська інтеграція» позначає процес інтеграції що відбувається в Європі, та включає в себе ознаки політико-правові, історичні та культурні. Щодо характеристики термінології «Європейська інтеграція», то він використовується як позначення всіх міжнародних інтеграційних процесів (економічні, політичні, торгівельні і т.д.), фундаментом яких є інтеграційні процеси за участі ЄС, або ж які відбуваються на його базі [1].

Європейська інтеграція на сучасному етапі розвитку характеризується як така, що знаходиться в кризовому стані. Ознайомившись з науковими роботами дослідників, інститутів та експертів в сфері міжнародних відносин, можна зазначити, що даний стан був викликаний ланцюгом подій та факторів. До цих факторів можна включити політичні, соціальні, культурні та економічні. Вперше термін «інтеграція» було використано у 30-х роках двадцятого сторіччя. Інтеграцію визначають як напрямок процесу розвитку, який пов'язаний з об'єднанням в одне ціле з раніше неоднорідних частин. Процеси інтеграції можуть існувати як вже в існуючій системі, що в свою чергу призводить до підвищення цілісності та організованості системи, так і при створенні нової системи, з раніше не пов'язаних між собою елементів, або ж навіть цілих частин. Окремі частини інтегрованого цілого можуть володіти різним рівнем незалежності. В процесі здійснення

інтеграційних процесів зростає кількість зв'язків та дій між елементами системи і, відповідно, вибудовуються нові рівні керування [2].

Варто зазначити, що приєднання України до ЄС це не лише фізичне приєднання структур, а й запровадження всередині країни сучасних установ, які зможуть забезпечити конкурентоздатність української економіки, політики, культурного аспекту та наукового, а також здатність держави до запровадження інновацій, науково-технічній революції, що відповідно, в свою чергу, залежить від цілісності та розвитку політичних, економічних та соціальних систем.

Інтеграційний процес України в Європейський Союз, це знаряддя для розбудови держави, зміцнення існуючих зв'язків та запровадження нових, а також реалізації національних інтересів. Асоціація України в ЄС - це гарантія зміцнення позиції держави на міжнародній арені. Угода про асоціацію між ЄС та Україною [39] буде слугувати орієнтиром для здійснення соціально-політичних реформ, та наближення законодавства України до ЄС. Це надає можливість нашій державі брати участь в програмах ЄС, політиках та агенція, що дозволяє зміцнювати адміністративні та інституційні можливості нашої держави в спільній цілі з ЄС – подоланні суспільно-національних загроз. [3].

Переглядаючи швидкість розвитку подій, які промайнули за останні роки, варто зазначити, що євроінтеграція України зацікавила багатьох сучасних як вітчизняних так і зарубіжних аналітиків та науковців. У зв'язку з інтеграцією України в Європейський Союз велика кількість науковців спрямовує свою діяльність в сферу дослідження цього питання. Етапи руху України в ЄС, політики впливу економічних чинників на українське суспільство, культурного та інтелектуального аспекту.

За словами Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанишиної, Україна доволі швидко вливається в ЄС. Також вона акцентує увагу, що процес інтеграції є доволі складним, і залежить від маси як зовнішніх так і внутрішніх чинників. З однієї сторони це уповільнення спричинено внутрішньою ситуацією в країні, яка була пов'язана з виборчою кампанією діючого Президента України в 2019 році. З іншого боку, зовнішнім чинником стала

епідеміологічна ситуація в світі, яка спричинила гальмування ефективності інтеграційних відносин України. Звісно ж, важливим чинником відзначається пріоритетність вирішення конфлікту на сході України з агресором. Ця ціль для влади є прерогативою під номером один. [4].

Процес євроінтеграції посідає важливе місце в сфері зовнішньої політики та її реалізації. Формування європейського виміру та взаємодії з відповідними структурами що його реалізовує [5].

Специфіка інтеграції визначається геополітичними орієнтаціями громадян. Україна в певний період свого розвитку опинилась на роздоріжжі двох інтеграційних хвиль, які відрізняються між собою кардинально – європейської та євразійської. Дослідження Центру Разумкова вказують, що позиція громадян визначалась багатьма факторами, до яких включають як і внутрішні соціально-політичні процеси, так і зовнішні чинники. Важливим чинником стала агресія зі сторони Російської Федерації, яка радикально змінила ставлення громадян України до РФ та настрої суспільства, в загальному, до політичного вектору інтеграції. Відповідно, питання євразійського вектору було знято з порядку денного так як сприймався громадянами як підтримка країни-агресора. Частка прихильників євроінтеграції зросла, і відкрила перед собою нову перспективу інтеграції в ЄС – збереження національної державності в боротьбі з агресією російського впливу [6].

Російський фактор визнається одним з найбільш небезпечних, які ставлять перед загрозою інтеграцію України в ЄС, в чому, власне, визначається причина агресії зі сторони нинішньої влади Російської Федерації. Близько 50% українських науковців зазначають той факт, що успішна інтеграція України в ЄС, стане прикладом для країн, та підірве авторитетність Кремля і стане загрозою для пострадянської інтеграції на захисті якої стоїть Росія [7].

У Порядку денному асоціації зазначено напрями, які є пріоритетними для обох сторін співробітництва. Також є передбачена можливість укладання угоди, яка окреслює участь в програмах ЄС. Однією з таких програм є програма зони вільної торгівлі, яка спрямована на поступову інтеграцію до внутрішнього ринку Європи.

Також, має місце введення діалогу між учасниками двосторонніх відносин щодо міграційних питань, що тягнуть за собою реалізацію важливої ініціативи «прогресивної лібералізації візового режиму у безпечному середовищі», кінцевою метою якої є запровадження безвізового режиму, який є вигідним для обох сторін. Зі сторони ЄС – безпечне середовище на кордонах та поширення своїх цінностей та культури на сусідні держави, відповідно зі сторони України – це вільний доступ громадян України до внутрішнього ринку ЄС [3].

Набуття Україною безвізового режиму збільшила кількість міграційних процесів. Згідно щорічного соціологічного моніторингу Інституту соціології Національної академії наук, лише протягом року дії безвізового режиму скористалися можливістю відвідати країни ЄС 18% дорослого населення, у тому числі 7,6% подорожували, 5,4% відвідували друзів чи родичів, 4,7% шукали роботу, 0,5% виїздили на навчання, 1,1% відвідували професійні заходи (виставки, конференції). Найчастіше без віз подорожувала Європою молодь до 30 років, особи з вищою освітою. У два рази частіше, ніж в цілому по Україні, без віз виїздили за кордон мешканці Західної України [8].

Україна ставши на незалежний шлях розвитку, обрала стратегічний курс на входження до ЄС. Важливою складовою інтеграції є культурно-цивілізаційний чинник. Ґрунтується він на інтересах суспільства, яке ідентифікує себе як невід'ємну частину Європи, про що свідчать історичні джерела та досвід українського народу упродовж останніх десятиліть [9].

Та опираючись на причини, які перешкоджають українцям пов'язувати себе з європейцями, їхньою культурою та історією, можна вказати, що цей процес ідентифікації є складним та тривалим. До цих причин можна віднести вплив радянської спадщини, ізолюваність від європейської політики та культури, історична відірваність та загарбання збоку РФ та інформаційна ідеологія «русского мира» [6].

Питання інтеграції України в ЄС широко вивчається в публікаціях вітчизняних вчених, які досліджують проблематику інтеграційних процесах в різних секторах, питань вступу України до ЄС її ризиках та перевагах [10].

Думка експертів щодо інтеграції різниться. Та на її основі можна стверджувати що для України існує багато перешкод та проблем, але всі вони виправдані метою. Розвиток відносин між Україною та ЄС має певні сценарії. Побудовою цих сценаріїв займаються науково-аналітичні установи. Одна з таких установ це Інститут світової політики. Він змоделивав декілька варіантів розвитку відносин Україна – ЄС після виборів 2012р.

Один з таких сценаріїв – негативний. Основним сигналом погіршення відносин могло стати замороження контактів на невизначений термін найвищого рівня. Накладення санкцій на Україну і також міжнародна ізоляція країни. Було з'ясовано, що на думку ЄС могли вплинути наступні фактори:

- Розгін мітингів з жертвами. Залучення до розгону силових відомств та збройних сил.

- Важливим чинником є недопущення «масової купівлі депутатів» з однієї політичної сили в іншу. Це питання хвилює не лише через європейські та міжнародні стандарти, а й через перспективу створення у Верховній Раді конституційної більшості без тиску на депутатів в прийнятті рішення.

- Гостро, на той час, стояло питання щодо экс-прем'єрки Юлії Тимошенко та її безпеки [11].

Наступний сценарій – «статус-кво» . Чинники такого розвитку подій перегукуються з двома іншими сценаріями. Але основний полягає в оцінці виборів Європейським Союзом та пошуку компромісних висловлювань які будуть прийняті як і послідовниками геостратегічного так і ціннісного бачення відносин. Також чинником що впливає на підтримку статусу-кво у відносинах є інституційна криза ЄС, що відповідно, відволікає увагу європейських лідерів від питання співпраці з Україною. Важливо, передбачення та утримання від дій, які можуть спровокувати погіршення відносин [11].

Щодо оптимістичного сценарію, то вважалось розвитком таких подій стало б підписання Угоди про асоціацію після виборів 2012р. А також швидкість розвитку в секторах політики, дотримання міжнародних стандартів та проведення реформ.

Щодо проведення виборів то ЄС наголошував на проведенні демократичних виборів за європейськими стандартами [11].

В інтеграційній політиці України важливою складовою є екологічна політика. Це питання описувалось в журналі «European Journal of Sustainable Development» [13] авторами Головка Л., Яра О., Куцевич М. та Губонова Т. Було описано проблематику співпраці України з ЄС в векторі розвитку охорони навколишнього середовища та наближення законодавства в даному напрямі до ЄС. Вказано основні проблеми України в даному векторі та інструменти впровадження європейської політики для забезпечення розвитку охорони навколишнього середовища.

В статті «Integration without Europeanisation: Ukraine and its Policy towards the European Union» [13] автор визначає основну мету і цілі вступу України до ЄС та в цілому її мотиви. Настрої суспільства на євроінтеграцію та ключові моменти які змінили загальнополітичний настрій громадян. Українська політична еліта яка є ключовою рушійною силою членства в ЄС та прийняті нею міри для здійснення реформ і наближення країни до «європейських стандартів». Складність поєднання зовнішніх та внутрішніх перетворень країни для підвищення стандартів життя та економічного добробуту на перетині з зовнішньополітичним курсом європеїзації.

Вивчаючи аспект суспільних настроїв, в перерізі площини лежить питання європейської ідентичності громадян України. В своїй роботі «Динаміка становлення національної та європейської ідентичності громадян України: теоретико-емпіричні аспекти (1991-2011pp.)» [14] Воропаєва Т.С., розкриває актуальність національного формування спільної ідентичності українці з європейськими народами зважаючи на інтеграційні та глобалізаційні процеси які проходить Україна з моменту набуття незалежності.

В пошуку бази даних НБУ ім. В. І. Вернадського знайдено автореферати робіт на тему інтеграційних процесів України в контексті відносин її зі Сходом та Заходом. Варто відзначити таких авторів як Філоненко Р. Ю. [15] Полтораков О.Ю. [15], Костенко А.М [15].

Філоненко Р.Ю у своїй роботі описує основні інтеграційні процеси на континенті, умови та особливості формування об'єднаної Європи та прийняття до ЄС країн молодого демократії, розширення інтеграції на континенті та втілення Маастрихтської стратегії розвитку інтеграції. Автор наголошує на умовах які надає Брюссель для України та щодо її місця в європейській політиці та в цілому динаміці співробітництва з ЄС та етапах його становлення (стан і перспективи партнерства, стратегічні засади, соціально-економічні, політичні та правові аспекти). Автор також виділяє російський фактор становлення інтеграційних процесів в Україні, невирішеності проблеми України з РФ щодо територіальної цілісності держави та забезпечення енергоресурсів.

Полтораков О.Ю. аналізує дослідження європейської інтеграції, пояснює характер відносин в інтеграційних об'єднаннях, висвітлює ключові чинники успішної військово-політичної, національно-культурної інтеграції та європейської ідентичності в інтеграційному процесі.

Костенко А.М у своїй роботі також висвітлює вже існуючі теоретико-методологічні підходи дослідження інтеграційних процесів та суперечностей інтеграції України до ЄС. Внутрішні геополітичні європейські та українські суперечності, та їх вплив в цілому на партнерство Україна-ЄС. Політичний та економічний аспекти, прагнення держави до впровадження реформ та готовність виконання міжнародних зобов'язань. Російський чинник та його наслідки для України і характер відносин ЄС-РФ.

Розгляд наукової літератури та інтернет джерел дозволяє підбити наступні висновки:

Науковці та дослідники в своїх роботах користуються теоретичним матеріалом як і пострадянської науки так і західних колег. Існує велика кількість робіт які характеризують тему та розкривають різні аспекти інтеграційної політики ЄС та України: економічний, політичний, геополітичний, культурно-історичний, суспільно-економічний, цивілізаційний чинники як ключові моменти інтеграції України.

1.2 Історичні етапи інтеграційної політики ЄС та їх особливості

Європейський напрям є одним із пріоритетів зовнішньої політики України, в основі якого лежить забезпечення національної безпеки держави.

Верше про співпрацю України з Європейським Союзом згадується в Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» [16].

В законі розглядається національні інтереси України, завдання і засади зовнішньої політики, а також її напрями та пріоритети. Особливу увагу в цьому законі надають співпраці з СНД, ООН.

Згідно Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», а саме, статті 11 «про засади зовнішньої політики», основним із пунктів є забезпечення України в економічний, політичний та правовий простір, підтримки торгово-економічної співпраці, та інтеграції в світовий інформаційний простір [22].

Україна є європейською країною, згідно геополітичних та історичних аспектів, і цілком зрозумілим є націлений рух країни в Європейський Союз за для розвитку держави. Неодноразово Україна підкреслювала свої наміри з високих трибун, та закріплювала їх у відповідних документах. Декларації про державний суверенітет (1990 р.) [18], Основних напрямках зовнішньої політики (1993 р.) [19], у Стратегії європейської інтеграції (1998 р.) [20], в Законі України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) [21], у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (липень 2010 р.) [22] та інших.

Правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 16.06.1994 року [23]. Відповідно до її положень, утворені і діють на постійній основі Рада з питань співробітництва (вищий орган), Комітет з питань співробітництва (робочий орган Ради), а також Комітет з парламентського співробітництва між Україною та ЄС.

11.6.1998 р. Президент України затвердив Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу [20], а 14.09.2000 р. — Програму інтеграції України до ЄС [24], яка мала бути головним інструментом підготовки нашої держави до інтеграції

в ЄС. У рамках Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС укладено низку важливих угод. Політичний діалог «Україна — ЄС» відбувається у формі щорічних консультацій на найвищому рівні — саміти «Україна — ЄС», засідань Ради з питань співробітництва, регулярних консультацій «Україна — Трійка ЄС» на рівні міністрів закордонних справ та на рівні політичних директорів МЗС [9].

11 березня 2003 р. Європейська Комісія ухвалила нову концепцію своїх відносин з Україною. Посил «Ширша Європа – Сусідство: новий вимір відносин з нашими східними та південними сусідами» чітко було визначено, що метою нової концепції є утворення зони процвітання та добросусідства – «кола друзів», з яким вона матиме тісні мирні стосунки і співробітництво. Європейська політика сусідства передбачає необхідність співпраці з ЄС і виконанні обов'язків встановлених «Планом дій щодо Європейської політики сусідства». Європейська політика сусідства визначається як гарантія нових можливостей для країн-учасників, стабільності спільних політичних напрямків, стосунків з ЄС та наявність широкого кола однодумців, країн-друзів, які рухаються в одному напрямку розвитку [25].

Співпраця Україна – Європейський Союз має двосторонній характер та здійснюється за оговореним та попередньо затвердженим Планом дій [26].

Інтеграція України в ЄС відбувалась в декілька етапів. Першим етапом став План дій для України ЄС [27] від 21 лютого 2005 року, з трирічним терміном дії. Цей документ засвідчував про продовження співпраці Україна – ЄС, що передодні реалізовувався по Угоді про партнерство і співробітництво від 14.06.1994 року. [28]. Ця Угода стала першою правовою основою співпраці між Києвом та Брюсселем, яка стала основою для політичного, торговельно-економічного та соціального аспекту співпраці. Угода передбачала такі пріоритетні напрямки в співпраці: торгівля, енергетика, політика, наближення стандартів України до стандартів ЄС, транскордонне та регіональне співробітництво, співпраця в сфері охорони здоров'я, освіти та науки та інноваційних революцій [28].

Повертаючись до Плану дій Україна-ЄС, то в планах реалізації співпраці, дотримуючись встановлених правил, очікувалась пом'якшення торгівельних відносин і впровадження принципу вільної торгівлі. Згідно загальної характеристики Плану дій Україна-ЄС, який підготували експерти Лабораторії законодавчих ініціатив Г. Асланян, Д. Ковриженко та В. Замніус, [29] поверхневий аналіз цього плану висвітлює, що сподівання не було виправдано, і ЄС зі своєї сторони стримували свою неухильність щодо асоціації України в ЄС, і те що лише виконання цього плану, дозволять Україні отримати прогрес в двосторонніх відносинах. Відповідно нашій державі, першочергово, необхідно продемонструвати свою спроможність до активної трансформації використовуючи позитивно-суспільні зрушення, які мають місце в нашій державі.

Особливу увагу варто приділити наступним пунктам, які було встановлено Планом дій в рамках, та поза рамками Угоди про партнерство та співробітництво. Посилення стабільності органів влади, які забезпечують демократію та верховенство права. Пріоритетність проведення демократичних та справедливих президентських виборів 2004 року згідно всіх стандартів ОБСЄ. Вступ України до Світової організації торгівлі, посилення співробітництва в сфері роззброєння та нерозповсюдження ядерної зброї. Питання працевлаштування та дискримінації працівників- мігрантів. Свобода слова та засобів масової інформації. Питання вирішення спільної сусідської безпеки [29].

Наступним важливим пунктом є те, що зміст Плану дій містить недостатню конкретність положень, а відображає лише загальне бачення Європейським Союзом співпраці з Україною. Та відповідно Україна без допомоги ЄС самостійно не зможе провести необхідні дії, для забезпечення перетворень. Справедливо зазначити, що рівень підтримки країнам-кандидатам збоку ЄС був значно вищим, аніж він надається Україні за програмою Tacis [30]. Тому, справедливим би було створення індивідуальної програми допомоги для України, яка базувалась би на програмах, які діяли для інших країн-кандидатів, та модифікована під соціально-політичні та законодавчі особливості.

Наступний етап це укладення нового договору між Україною та ЄС з огляду закінчення терміну попереднього. На період укладання нової угоди, було прийнято рішення про щорічне автоматичне продовження Угоди про партнерство та співробітництво за взаємною згодою сторін.

Набуття Україною статусу асоційованого члена Світової організації торгівлі від 16 травня 2008 року [31].

Переговори щодо вступу проводились протягом чотирнадцяти років. За цей час було проведено переговори щодо доступу до ринків і послуг країн-членів СОТ, та прийняття законів для адаптації законодавства під діючі норми та вимоги СОТ, але цей процес не завершено досі, і українське законодавство значною мірою не відповідає чинному законодавству СОТ. Тому Верховна Рада працює над цим питанням по сьогоднішній день [32].

Цей етап став перспективним для України в плані становлення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом та іншими країнами-членами і світовими організаціями. Співпраця з СОТ відіграє важливу роль в розвитку міжнародних економічних відносин та виведенні економіки України на новий, вищий рівень. Україна на рівних правах бере участь у формуванні правил торгівлі на світовому ринку у рамках поточного раунду багатосторонніх торговельних переговорів з метою максимального врахування національних інтересів нашої держави у торговельно-економічній сфері. Як повноцінний член СОТ Україна отримала право використання механізму врегулювання суперечок в рамках Світової організації торгівлі, які забезпечують справедливе вирішення спірних питань з торговими партнерами в дотриманні положень СОТ. У рамках зазначеного механізму було позитивно вирішено ряд важливих питань, а саме дискримінаційного оподаткування, ліцензування деяких видів української продукції. Україна продовжує використовувати цей механізм СОТ, оскільки це є частиною системних зусиль, спрямованих на забезпечення та розширення присутності українських товарів на міжнародному ринку [33].

Набуття Україною членства СОТ створило необхідні передумови для підписання у червні 2010 року Угоди про вільну торгівлю з Європейською

асоціацією вільної торгівлі (Норвегія, Швейцарія, Ісландія та Ліхтенштейн), яка набрала чинності з 1 червня 2012 року. Було встановлено спільне бажання посилювати зв'язки між державами Європейської асоціації вільної торгівлі (далі ЄВАТ), з одного боку, та Україною, з другого боку, шляхом встановлення тісних і тривалих відносин, та підтверджуючи бажання підтримувати участь в інтеграції та шляхах її посилення [34].

Угода про вільну торгівлю є всеохоплюючою, включаючи торгівлю товарами (розділ 2, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ), послугами (розділ 3, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ), інвестиції (розділ 4, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ), спрощення процедур торгівлі (стаття 5, додаток 5, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ), конкуренцію (розділ 7, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ), захист прав інтелектуальної власності (розділ 5, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ) та державні закупівлі (розділ 6, Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄВАТ). Угоди з торгівлі сільськогосподарською продукцією, укладені між окремими державами ЄВАТ та Україною також є частиною створеної зони вільної торгівлі між сторонами [35].

ЗВТ – важливий елемент Угоди про асоціацію, який складається з роботи над такими завданнями як:

- скасування мита на окремі групи товарів та спрощення митних процедур;
- створення комфортних умов імпорту товарів та доступу до ринку послуг;
- застереження правопорушень митних перевезень, контрабанди та інтелектуальної власності.

Результатами ЗВТ стануть економічна інтеграція, створення сприятливих та комфортних умов для торгівлі в вигляді Україна –ЄС як торгівля всередині ЄС, прозорість ведення торгівлі, зниження цін у зв'язку зі зниженням мита [36]. Також положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі є частиною асоціації, та вважається найбільш амбітною угодою яку коли-небудь укладав ЄС.

Внаслідок співпраці між Україною та ЄС і ПВ ЗВТ відбувається зниження мита на імпорт товарів та послуг що дозволяє заощаджувати близько 480 млн. євро щороку. Щодо секторіального поділу, то відкриваються нові можливості у вигляді підвищення стандартів виробництва продукції та надання послуг, що тягне за собою ціну та попит на якісний товар та, відповідно, покращення умов праці [37].

Основні аспекти відносин ЄС-Україні ПВ ЗВТ. Захист торгівлі регламентуються відповідно до правил встановлених СОТ, та здійснюється згідно вимог традиційних захисних інструментів (мається на увазі прозорість вирішення спірних питань, згідно встановлених норм СОТ). Максимальне зниження перешкод торгівлі, та технічних бар'єрів, домовленість щодо плідної співпраці для уникнення відсутності згоди в технічних питаннях. Дотримання санітарних заходів згідно СОТ, оперативні консультації щодо запобігання надзвичайних ситуацій в сфері санітарних заходів, зобов'язання уподібнення законодавства України згідно нормам та стандартам СОТ та ЄС. Обов'язковою умовою є сертифікація та верифікація продукції, перевірка імпортової продукції. Було сформовано спеціальний комітет, який контролює санітарні заходи та надає рекомендації по їх дотриманню і проведення захисних заходів щодо харчової безпеки.

Щодо інтелектуальної власності згідно ПВ ЗВТ було узгоджено положення захисту авторських і суміжних прав, патентів на винаходи, торгові марки та інших видів інтелектуальної власності які мають прямий чи опосередкований характер по відношенню до торгівлі. Надання топографічним, етнографічним, географічним та іншим зазначенням, в тому числі і продукції сільського господарства та алкоголю, надано високий рівень захисту.

Питання конкуренції погоджено та зазначено заборони накладання санкцій, зловживання переважаючим становищем та іншим діям які можуть зашкодити конкуренції в торгівлі. Дотримання партнерами угоди чинного законодавства про конкуренцію, співробітництво та виконання сторонами зобов'язання законодавчо адаптувати систему відповідно до існуючої в ЄС.

Головним органом врегулювання відносин Україна-ЄС є Саміт, який проводиться один раз на рік, також Рада асоціації працює в такому ж графіку і

регулює питання на міністерському рівні. Допоміжним апаратом створено Комітет асоціації. Головне завдання це реалізація положень зони вільної торгівлі, підсумування діяльності сторін угоди [37].

Новою важливою сторінкою відносин Україна – ЄС є підписання Угоди про асоціацію [39]. Передувала підписанню Угоди низка причин. Варто зазначити що Україна взяла курс на Євроінтеграцію ще на початку становлення незалежності держави. Це свідомий вибір громадян України, та головна вимога Революції Гідності 2013-2014 років.

Важливий етап підписання згодженого тексту Угоди про асоціацію в березні 2012 року та події наступного 2013 року, а саме відмова від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, тодішнім президентом України Віктором Януковичем, під тиском Російської Федерації на саміті у Вільнюсі призвела до ускладнення відносин співробітництва Україна-ЄС. Після чого, відбулось підписання повного тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Документ, повна назва якого «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами» [39], було підписано 27 червня 2014 року, з української сторони тодішнім президентом Петром Порошенком та, зі сторони ЄС, Президентами Європейської Ради та Європейської Комісії і головами всіх держав членів ЄС. Це стало основою для всіх наступних угод, які привели до ратифікації парламентами 28 державами-членами ЄС Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула юридичної сили 1 вересня 2017 року [40].

Угода про асоціацію це рамкова угода яка розповсюджується на сфери політики, торгівлі, економіки, культури і т. д. і складається з положень за якими регулюється діяльність асоціації відносин між країнами-членами асоціації та третіми державами. Угода між Україною та Європейським Союзом вважається однієї з найбільш детальних угод. Угода має на меті посилення економічних та політичних відносин, створення ЗВТ та злиття ринку України з внутрішнім ринком ЄС.

Угода характеризується певними особливостями. «Політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом буде залежати від прогресу в імplementації цієї Угоди, а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах» зазначено в Преамбулі Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Те, що вона носить всеохоплюючий характер, так як охоплює широкий діапазон різних сфер діяльності держави, її комплексність, розпочинаючи з торгівлі яка несе за собою ЗВТ, запровадження ЗВТ вимагає зміни законодавства. Зміна в законодавстві тягне за собою зміни внутрішньої політики, та її реалізації. Важливим пунктом є обумовленість дій та послідовність виконання положень зазначених в угоді [38].

У 2014 році реформи Європейської політики сусідства (ЄПС) були проведені у дуже складних політичних, економічних, соціальних та військових умовах у контексті збройного конфлікту в Україні. Незаконна анексія Криму та Севастополя Російською Федерацією та подальша дестабілізація сходу України були серйозними викликами для держави та суверенітету та територіальної цілісності країни. Паралельно зі збройним конфліктом Україна шукала сталого політичного вирішення кризи у 2014 році, зокрема шляхом дипломатичних контактів та Національного діалогу з питань реформ.

Після масових громадянських протестів на Майдані («Майдан»), у яких загинуло понад 100 людей, 21 лютого 2014 року Президент та опозиція досягли домовленості щодо плану по виходу з політичної кризи, та парламент проголосував за закон про відновлення конституції 2004 року [41]. Втеча тодішнього Президента Віктора Януковича, призвела до прийняття рішення парламенту про відсторонення його від повноважень, призначення уряду на чолі з прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком. Наступним Президентом став Петро Порошенко 25 травня 2014 року. Загалом, Україною проведена велика робота після «Майдану», та було досягнуто хорошого прогресу у сфері глибокої та стійкої демократії, прав людини та основних свобод. Президентські та парламентські вибори проведено переважно у

відповідності зі стандартами ЄС та міжнародними стандартами, що підтверджується у звітах Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ/БДПІЛ).

Протягом всього 2014 року відбувався інтенсивний діалог між ЄС та Україною. Було підписано політичні положення Угоди про асоціацію 21 березня 2014 року та положення в інших сферах 27 червня 2014 року. 16 вересня 2014 року український парламент ратифікував Угоду про асоціацію та Європейський парламент надав свою згоду, що дозволило тимчасово застосовувати відповідні положення угоди 1 листопада 2014 року та розділ угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі 1 січня 2016 року. Перше засідання ЄС Україна Рада асоціації відбулася 15 грудня 2014 року.

ЄС також брав участь у зустрічах із пошуку сталого політичного вирішення конфлікту на сході України, зокрема в Женеві в квітні 2014 року, у Мілані в жовтні 2014 року та в Мінську в серпні 2014 року та лютому 2015 року.

За підтримки України Європейською комісією було виділено 11,1 млрд євро на найближчі роки. Вона також створила спеціальну групу підтримки для надання допомоги українській владі у проведенні необхідних економічних та політичних реформ. ЄС також створив Консультативну місію з реформування цивільної безпеки в Україні (КМЄС в Україні), щоб допомогти Україні у реформуванні її сектору цивільної безпеки, включаючи верховенство права та поліцію.

Україною було прийнято низку законодавчих реформ, які мали відповідати критеріям Плану дій з лібералізації візового режиму. Це стало поштовхом до переходу на новий етап Плану дій. Прийняття нормативно-правових актів та початок процесів децентралізації компетенцій.

ЄС зазначив, що вибори 2014 року в Україні були проведені згідно дотримання міжнародних норм, незважаючи на малий відсоток шахрайства та неправомірності їх проведення на незаконно окупованих територіях, які на момент виборів були у владі незаконних збройних сил. ЄС та Україна вели дипломатичні переговори та прикладали спільних зусиль щоб мирним шляхом врегулювати конфлікт який виник на території України. Найбільш важливими були такі події:

Женевська спільна декларація від 17 квітня 2014 року; спеціальна президентська зустріч у Мінську в серпні 2014 р.; та зустріч на високому рівні в Мілані в жовтні 2014 року [42].

Повної чинності Угода набула чинності 1 вересня та 2017 року і є міжнародно-правовим документом, який на договірно-правовому рівні засвідчує факт переходу України від партнерства та співробітництва до економічної інтеграції та політичної асоціації з Європейським Союзом.

Інтеграція України до Європейського Союзу це довготривалий процес, відповідно кожен з етапів має певні цілі, та результати. Як згадувалось вище, Україна підписала з ЄС у 2014 році Угоду про асоціацію, і сам процес інтеграції є безперервним тому і результати та наслідки угоди є також постійними. Також важливо зазначити що Угода потребує постійного оновлення з обох сторін, так як світ та проблеми які виникають в ньому постійно оновлюються, перед світовим співтовариством виникають нові виклики і їх вирішення потребує швидких реакцій. Тому проводяться підсумки Угоди між Україною та ЄС, та як співробітництво впливає на зовнішні та внутрішні процеси держави та її становище на міжнародній арені.

Основні результати представлені Урядовим порталом в звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [43]. Де детально представлено кожен сектор співробітництва та результати.

1.3 Європейський вектор в зовнішній політиці України: історичні етапи та проблеми

Зовнішня політика це поєднання внутрішніх та зовнішніх факторів, які в своєму поєднанні приводять до різних можливих варіантів політики. Хоча зовнішня і внутрішня політика асиметричні і мають різну вагу та вони тісно пов'язані між собою. Реалізація зовнішньополітичного курсу України має відповідати її національним інтересам. В першу чергу це збереження територіальної цілісності,

влиття економіки до світової економічної системи і, безперечно, відносини з сусідами.

Після здобуття Україною незалежності, тодішньому керівництву довелося багато працювати над міжнародним визнанням України як незалежної держави. З огляду на ті зміни, які відбулися після розпаду СРСР визначилися з геополітичним становищем держави та (цитата з закону України про основні напрями зовнішньої політики України від 2 лип. 1993 [16]) «проголошений нею свого часу намір стати в майбутньому нейтральною та позаблоковою державою має бути адаптований до нових умов і не може вважатися перешкодою її повномасштабної участі у загальноєвропейській структурі безпеки».

Україна як суб'єкт міжнародних відносин поставила перед собою цілі:

- Участь у світових міжнародних організаціях
- Європейська інтеграція
- Євроатлантична інтеграція
- Розвиток торгівлі на міжнародному ринку

Угода про партнерство та співробітництво яка була підписана в 1994 році, а набула чинності 1998 році описує лише економічний фактор, тому окреслює не повні межі на яких базуються відносини. Відповідно, можна зробити висновок, що відносини України і ЄС давно перейшли на новий рівень і потребували розширення в інших сферах. Виникла потреба в правовій основі для співпраці, так як УПС не передбачала співпрацю інших сфер окрім економічної, яка буде передбачати ширші контакти, які зможуть забезпечити співпрацю в окремих галузях. Сторони угоди також визнавали наявність значного потенціалу для розширення співпраці у зовнішній політиці та політиці безпеки й оборони.

В договорі про Європейський Союз [44] вказано, що будь-яка європейська країна може стати членом ЄС. Тому, зважаючи на географічне розташування та той факт, що деякі держави зі схожим економічним та геополітичним становищем отримали можливість стати членом ЄС, відхиляє неможливість України стати асоційованим членом ЄС.

Зовнішньополітичний курс України залежить від інтересів правлячої еліти. Особливо це проявилось під час президентських виборів 2004 року в епоху президентства Леоніда Кучми, коли влада зберігала вище згаданий статус-кво в відносинах з ЄС та вплив на політику після виборів. Відповідно під час виборчої кампанії кандидати, звісно ж, намагались зберегти прихильність збоку Росії та обіцяли людям європейські стандарти життя. Відповідно відбулось зміщення акцентів які пов'язані з внутрішньою політикою України. Хоча у публічних заявах того часу, правляча еліта стверджує що європейська інтеграція є стратегічною метою зовнішньополітичного курсу країни [45]. За весь період незалежності Україна постійно стикається з відсутністю єдності в політичному, економічному культурному та інших планах. Особливо коли це стосується питань пов'язаних з ЄС та НАТО та зовнішньополітичною орієнтацією країни. Ще в 2004 році коли події Помаранчевої революції привели до президентства Віктора Ющенка та вивело пріоритетність вступу в ЄС та НАТО на перше місце. Хоча в проросійських регіонах України НАТО було не популярним та його стандарти мали бути запроваджені в українських Збройних Силах [46].

Під час передвиборчої кампанії 2007 року програми Партії регіонів зазначалось, що питання вступу України до НАТО та ЄС можливе лише за результатами всенародного референдуму та, що членство в цих міжнародних структурах це інструмент для підвищення добробуту населення. Також ключовим моментом зазначалась збалансованість військової політики між Сходом та Заходом [47]. Також програма Партії регіонів яка була прийнята 2008 році передбачала, що «Україна «не може брати участь в операціях НАТО, які не освячені ООН або суперечать основам нашого стратегічного партнерства з іншими країнами» Партія «виходить з імперативу юридичного зобов'язання щодо позаблокового статусу України на даний момент, що означає неучасть нашої країни у військово-політичних та оборонних союзах». Крім того, програма підтримує членство в ЄС, називаючи це «стратегічним вибором» України. Проте сама ж партія перешкоджає досягненню цієї мети підтримуючи членство України в Єдиному економічному просторі з Росією, Білоруссю та Казахстаном за фінансової підтримки Москви [48].

Логічним продовженням УПС став План дій [49], який був прийнятий 21.02.2005 року та містив наступні розділи «регіональні та міжнародні питання, співробітництво у сфері зовнішньої політики та політики безпеки, нерозповсюдження зброї масового знищення та роззброєння, запобігання конфліктам та врегулювання криз», у якому пропонується «продовжити діалог» і «розвивати можливості та співпрацю». і передбачає активне залучення, консультації, переговори тощо, але не «жорстку» безпеку. Тому співпраця України та ЄС в сфері «жорсткої» безпеки та військового співробітництва дуже обмежена. Тому розширенням співпраці в цій сфері стало підписання Плану дій Україна ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки [50], Завдяки даному документу, і Європейська і Українська сторони зазначають значний прогрес в сфері юстиції і внутрішніх справ. Але в цій сфері залишаються системні проблеми, вирішення яких є лакмусовим папірцем для оцінки відповідності України європейським стандартам демократії та є болючими для окремої людини, суспільства, політичної еліти. Насамперед це стосується корупції в середині країни, реформування та діяльності судової системи. В той же час, діяльність Уряду зосереджувалася на розробці законопроектів, опрацюванні міжнародних угод, схваленні різноманітних стратегічних, програмних документів і заходів. Варто звертати увагу на необхідність виконання прийнятих рішень та побудови системи спостереження досягнутих результатів на основі прийнятих рішень [51].

Співпраця України та Європейської політики сусідства викликала розчарування українських проєвропейських політиків. Заступник міністра закордонних справ Костянтин Єлісеєв відкрито не схвалив ЄПС, заявивши, що вона не приносить Україні жодної додаткової ваги на міжнародній арені, а лише зазначив своє розчарування, що ЄПС поставила Україну в один ряд з такими державами як Ізраїль та Північна Африка, які не мають права вступати в ЄС, так як не є географічною частиною Європи. «ЄПС розглядається як заміна розширення, що дуже небезпечно для України. Тому для нас це не прийнятно» - зазначив Костянтин Єлісеєв [52].

Зі вступом на пост президента України Віктора Ющенка розумівся відступ від радянського минулого та утвердження нового курсу зовнішньої політики в наближенні до Заходу та ліберально-демократичної моделі [53].

Призначення на пост прем'єр-міністра України Віктора Януковича [54] поставило під сумнів напрямок зовнішньої політики України та євроатлантичну інтеграцію, яку сформувала Помаранчева революція, та виникла питання, чи буде Україна підтримувати курс інтеграції на Захід чи буде коливатись між двома центрами – Росія та Європа.

В той час думки щодо зовнішньополітичного курсу України розділялись, так як і Росія і ЄС для України були важливими стратегічними партнерами в економічному плані. У 2005 році експорт продукції в ЄС та в Росію відрізнявся лише на один відсоток, тому для України на той час було важливо підтримувати економічні зв'язки з обома сусідами. Щодо пріоритетності відносин то Україна все ж таки віддає перевагу відносинам з Європою, але відповідь на питання зовнішньополітичної орієнтації України лежить в перерізі фінансової нестабільності та рішучості розірвати будь-які стосунки з Росією (так як це зробили країни Балтії геополітична втеча яких на Захід продиктувала бажання мінімізувати зв'язки з Росією). Нова правляча коаліція підтвердила стратегічну мету Україна-ЄС. Підтримку членства поділяє більшість української еліти та принаймні більшість населення. З цієї причини Янукович протягом своєї виборчої кампанії намагався позбавити проющенківський табір монополії на «європейський вибір», а також неодноразово підкреслював свою відданість цій справі. Економічні групи, які представляє Янукович, також усвідомили зацікавленість у вступі до СОТ та отриманні доступу до європейських ринків. Це усвідомлення забезпечує міцну основу для відносин Україна-ЄС [55].

Зовнішньополітичний вектор України визначався впродовж багатьох років та в даному випадку стає зрозумілим що різні складові які включає в себе зовнішня політика, це і внутрішні і зовнішні чинники, де внутрішній курс на реформи та його вираження у виконанні критеріїв вступу до міжнародних організацій, а також підзвітність перед населенням та очікування; та зовнішній курс – перешкода

прогресу виявилася через політичну брехливість сил при владі та постійне балансування між Сходом і Заходом, що означає незбалансований курс. Питання про національну ідентичність, а також уявлення про можливості України та про її сусідство, як на Сході, так і на Заході, підкреслюють зовнішню політику країни.

Майбутнє зовнішньої політики України, як і її внутрішньої, залежить насамперед від змін всередині країни. Тому в центрі уваги заходу в Україні має бути просування реформ, а не об'єднання того чи іншого геополітичного напрямку. Успішна трансформація в середині країни, призведе до того, що Україна стане кращим партнером для Заходу, незалежно від того, вона є членом ЄС чи НАТО. Необхідно підтримувати та посилювати зусилля щодо сприяння плюралізму, а також верховенства права в Україні, створення нових еліт та виконання інших завдань політичної та економічної трансформації.

Рішення призупинити процес української євроінтеграції, прийняте тодішнім урядом, виявилось дуже тривожним як для українського народу так і для Європейського Союзу в плані партнерства. Це спровокувало протести, які свідчили про позицію українців щодо зовнішньополітичного курсу держави. Починаючи з листопада 2013 року в Україні розпочались масові протестні рухи під назвою «Євромайдан». Демонструючи свою підтримку Україні на її шляху до демократії під час Майдану представники ЄС ініціювали та брали участь у переговорному процесі між владою та опозицією. Лідери ЄС відвідали Україну зі словами підтримки демократичних змін, висловлюючись щодо поточної ситуації в Україні [56].

Після великого розширення Регіон Східної Європи стає все більш важливим для Європейського Союзу з точки зору його безпеки, економіки та багаторівневої співпраці. Саміт Східного партнерства, який відбувся у листопаді 2013 [57] показав позитивні відгуки щодо потужності ЄС та під час саміту Молдова, Україна та Грузія мали підписати Угоду про асоціацію з ЄС. Несподівано, попри обіцянки українського уряду як ЄС, так і населенню України, процес ініціації було зупинено. 21 листопада 2013 року, за тиждень до Вільнюського саміту, український уряд вирішив «зробити паузу» в процесі ухвалення Угоди про асоціацію. Така заява

викликала миттєву міжнародну та внутрішню реакцію та не мала жодного логічного пояснення. Протягом тривалих протестів на Майдані ЄС утримувався від санкцій, що виявилось неефективним. З результатів проведення аналізу подій в Україні, було виявлено що без втручання третьої сторони криза буде загострюватись, тому ЄС було прийнято рішення розпочати переговори щодо «дорожньої карти політичного вирішення» (ЄС вводить санкції проти України після смертельних зіткнень у Києві) [58]. 21 лютого президент України Віктор Янукович і троє лідерів опозиції підписали угоду про припинення кризи, яка спричинила криваві сутички між протестувальниками та ОМОНОм на вулицях столиці [59].

На початку протестів українці вірили про підтримку європейських організацій в боротьбі за демократію та ЄС мав високий рівень довіри серед українського населення але виявилось, що він їх підвів. Певний рівень довіри було відновлено після підписання.

1.4 Законодавчі норми інтеграційної політики ЄС та України

Щорічно Кабінет Міністрів України розробляє та затверджує План дій по реалізації Програми інтеграції України до Європейського Союзу [60]. Частиною цього плану є робота з адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Основним базовим документом який регулює процес інтеграції до ЄС це Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (підписана 16 червня 1994 р. у Люксембурзі) [23], яка, відповідно, встановлює межі співпраці в політичному та економічному аспектах.

В загальних положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [61] зазначається що «Програма визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних

інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування» Головна мета що, першочергово в пріоритеті української зовнішньої політики, це відповідність законодавства України до *acquis communautaire*, та є складовою процесу інтеграції.

Наступним правовим документом який регулює зовнішню політику України та в межах якого здійснюється державна політика є Закон України про засади внутрішньої і зовнішньої політики [22]. Закон визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики які базуються на Конституції України, пріоритетності захисту національних інтересів, суверенній рівності держав, територіальній цілісності та непорушності кордонів, невтручання в внутрішню політику, мирного вирішення питань міжнародного значення, дотримання міжнародного права у випадку міжнародних протиправних діянь та взаємовигідного співробітництва в сфері міжнародної співпраці. Згідно Статті 11 «Закону України про засади внутрішньої і зовнішньої політики» про «засади зовнішньої політики» «Україна як європейська держава здійснює відкриту зовнішню політику і прагне рівноправного взаємовигідного співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, виходячи насамперед з необхідності гарантування безпеки, суверенітету та захисту територіальної цілісності України»

1 липня 2014 року Верховна Рада України у постанові «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» [17] керуючись вимогами законодавства та підкреслюючи той факт, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства у Європейському Союзі підтвердила незворотній курс України на європейську інтеграцію кінцевою метою якої є членство в Європейському Союзі.

У зв'язку з запровадженням безвізового режиму для громадян України було прийнято указ Президента України від 26 травня 2017 року № 146/2017 «Про заходи, пов'язані із запровадженням Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України» [62] яким встановлено норми та правила надання громадянам відповідних документів для виїзду за кордон, розвитку міжнародного

сполучення, удосконалення умов та процедур для перетину кордону України, покращення дипломатичних установ для захисту громадян України на території країн-членів ЄС. Указом передбачається активізація переговорів щодо «лібералізації візового режиму України з державами, громадяни яких відповідно до законодавства Європейського Союзу перетинають зовнішні кордони держав - членів Європейського Союзу без віз», запровадження електронного сервісу інформаційного супроводу громадян України під час перебування за кордоном, зменшення плати за роумінг під час перебування на території держав-членів ЄС.

Указом Президента України від 20 квітня 2019 року № 155/2019 «Питання європейської та євроатлантичної інтеграції» [63] визначено «виконання разом із відповідними органами Плану заходів з реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» та інформування Президента України щоквартальним звітом щодо ходу виконання Плану заходів та розгляду питань «щодо проведення окремих оглядів, що включені до комплексного огляду сектору безпеки»

Постанова Кабінету Міністрів України «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [38] за для виконання Плану дій та наближення законодавства України до ЄС відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом «Затвердити план заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» та забезпечити виконання цього плану виконавчим органам.

Постанова «Про запровадження національного механізму координації взаємодії органів державної влади з метою захисту фінансових інтересів України та Європейського Союзу» [64] з метою виконання зобов'язань України Угоди про асоціацію з ЄС створення та затвердження положень Міжвідомчої координаційної ради з питань протидії порушенням, які впливають на фінансові інтереси України

та ЄС яка забезпечує контакт з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству, проводить аналіз, надає пропозиції та узагальнює використання фінансової допомоги яка була отримана від ЄС.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [39] регламентує затвердження «план заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014-2017 роки» та окремих розділів угоди які стосуються питань торгівлі, економічного та галузевого співробітництва. Встановлено відповідальні органи з обох сторін Угоди для здійснення угоди в обумовлені терміни.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [38] схвалення та надання на розгляд відповідного двостороннього органу між Україною та Європейським Союзом, також надання результатів Кабінету Міністрів України у двомісячний строк після розгляду для внесення до Плану заходів.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки» [65]. Схвалення Стратегії та надання Кабінету Міністрів України проект плану заходів на 2018 рік з реалізації Стратегії, схваленої цим розпорядженням, та щорічна розробка стратегії та подання її в зазначені розпорядженням терміни.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018—2021 роки» [66] та «Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки» [66] постановлено розробка та затвердження плану по стратегії комунікації у сфері

європейської інтеграції в обумовлені розпорядженням терміни та щоквартальна підзвітність Державному комітетові телебачення і радіомовлення про виконання плану заходів.

Висновки до розділу

Переглянуто основні визначення які стосуються теми роботи. Досліджено сучасний стан інтеграційних процесів ЄС, стан вивченості проблематики в літературі та досліджуваності теми інтеграційних процесів ЄС та України. Висвітлено історичні етапи інтеграційної політики ЄС, особливості в історії становлення процесу, також висвітлено історичні етапи інтеграції України та їх проблеми в становленні зовнішньополітичного курсу української держави. Проаналізовано основні документи та угоди співпраці Україна – ЄС та зазначені в законодавчі норми інтеграційної політики України та Європейського Союзу.

2 АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ

2.1 Сучасні аспекти інтеграції ЄС

2.1.1 Економічні

Міждержавні фінансові відносини постійно чинили величезний вплив на розвиток кожної держави. На даний момент усі держави світу тим чи іншим чином залучені до глобальної економічної системи. Тому належність держави до однієї чи групи країн, інтеграційному об'єднанню має особливе значення. На даний момент, під час змін у фінансовій географії, а саме: передачі пріоритету від сільськогосподарського виробництва до індустрії та галузі надання послуг. Регіональна інтеграція дає можливість посилити розвиток країни у системі міжнародних економічних відносин. Розвиток інтеграційних процесів у сучасній системі міждержавних фінансових відносин стало об'єктивно закономірним результатом зростання руху товарів хороших і причин їх виробництва між різними державами. Це вимагало створення надійніших ключів поставок між країнами та подолання перепон для торгівлі та руху факторів виробництва на міжнародній арені. Міждержавні інтеграційні об'єднання та багатосторонні політичні угоди стали засобом вирішення багатьох питань та міжнародних проблем. Швидкий розвиток міжнародної економіки виділяє поліпшених вимоги до національних господарств, значні резерви зростання яких закладаються у сфері інтеграції. Однак світовий досвід показує, що переваги регіональної інтеграції певним чином виявляються лише при всебічному вивченні цього процесу, стратегії та тактики його реалізації. Але світовий досвід показує, що переваги місцевої інтеграції певним чином з'являються лише при повноцінному дослідженні цього процесу, тактики та стратегії його виконання [67].

Європейська та регіональна інтеграція – це два можливих варіанти глобальної інтеграції для України. В наш час безпосередня участь в інтеграційних

процесах це один з головних способів самовизначення держави, та варто зазначити що інтеграційна політика України була розмитою та складною.

З економічної сторони Європейський Союз є найбільшим торговельним партнером України, на нього припадає понад 40% її торгівлі у 2019 році. Україна є 18-м торговельним партнером ЄС, на який припадає близько 1,1% загальної торгівлі ЄС. Загальний товарообіг між ЄС та Україною в 2019 році досяг 43,3 млрд євро. Експорт України до ЄС у 2019 році склав 19,1 млрд євро. Основний експорт України — сировина (залізо, сталь, гірничодобувна продукція, сільськогосподарська продукція), хімічна продукція та обладнання. Це на 48,5% більше, ніж у 2016 році. Експорт ЄС в Україну в 2019 році склав понад 24,2 млрд євро. Основний експорт ЄС в Україну включає машини та транспортне обладнання, хімікати та промислові товари. Експорт ЄС в Україну зазнав такого ж вражаючого зростання з 2016 року на 48,8%. Кількість українських компаній, які експортують до ЄС, зростає вражаючими темпами, з приблизно 11 700 у 2015 році до понад 14 500 у 2019 році. Динаміка торгівлі товарами представлена на рисунку (рисунок 2.1) та послугами (рисунок 2.2).

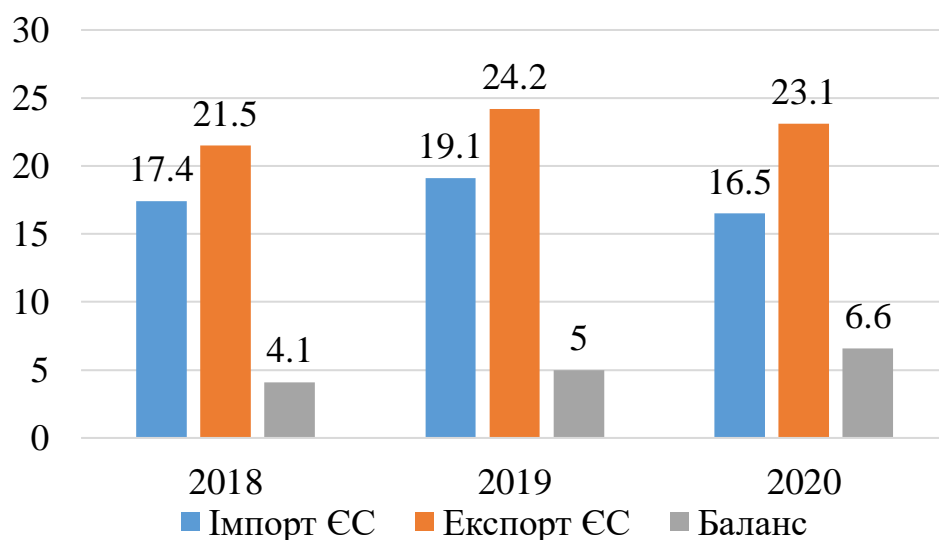

Рисунок 2.1 – Торговля товарами 2018-2020, млрд. євро [69]

ЄС заборонив імпорт товарів походженням з Криму та Севастополя, а також інвестиції та низку безпосередньо пов'язаних із ними послуг принаймні до 23

червня 2020 року, що відповідає його політиці невизнання незаконної анексії Криму Російською Федерацією. та Севастополя.

Торгівля ЄС з Україною за минулий рік складає 39,656 млн. євро. Частка імпорту складає 16,513 млн євро, експорту – 23,144. Україна посідає 19 та 18 місця в списку партнерів по імпорту та експорту відповідно, та загальне 18 місце як партнер по торгівлі. Україна як партнер ЄС складає 1,1% загального обороту торгівлі ЄС. В період 2016 – 2020 років частка середньорічного темпу зростання імпорту ЄС складає 6,4% та відповідно експорту 9,4%. [68].

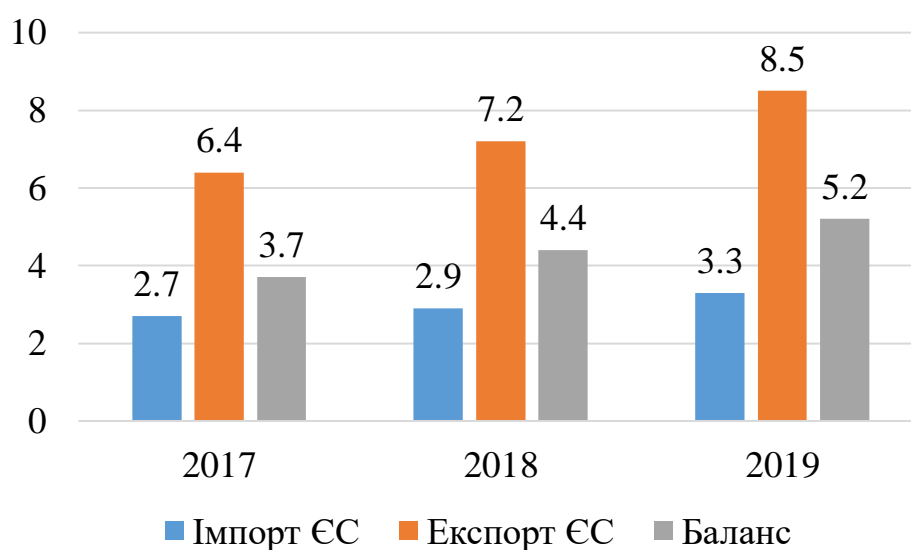

Рисунок 2.2 – Торгівля послугами 2017-2019, млрд. євро [69]

Економічна взаємодія ЄС – Україна передбачає співпрацю у виконанні Зони вільної торгівлі та зміцнення економічної інтеграції (динаміка розвитку торгівлі представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Порівняння експорту-імпорту 2013-2020 рр. [69]

Рік	Експорт товарів	Імпорт товарів
2013	23 344,1	13 441,3
2014	16 654,7	13 240,5
2015	13 719,1	12 504,0
2016	16 176,5	12 860,1
2017	19 837,9	16 239,4
2018	21 548,8	17 426,3
2019	24 152,8	19 125,9
2020	23 120,1	16 332,2

Важливим результатом 2020 року для України є факт проведення 22-го Саміту Україна–ЄС, під час якого вдалось уникнути значної критики, хоча при цьому відсутні й проривні результати. Сторони відзначили у позитивному ключі започаткування місії з попередньої оцінки готовності України до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції, участь України у програмах ЄС та важливість програм «Еразмус+» і Creative Europe; готовність України приєднатися до майбутньої Рамкової програми досліджень та інновацій ЄС «Горизонт Європа» і Програми EU4Health. Водночас лишається невирішеним питання укладення Угоди про спільний авіаційний простір, хоча і йдеться про таку можливість у найближчу можливу дату. Виконання УА оцінюється на рівні 42%. Одним з найбільш важливих прийнятих у 2020 році євроінтеграційних законів з тривалою історією став Закон «Про внутрішній водний транспорт», а також Закон «Про електронні комунікації», який наближує Україну до Єдиного цифрового ринку ЄС. Спільно з Представництвом ЄС в Україні відкрито два регіональних Офіси євроінтеграції (у Херсоні та Дніпрі). ЄС традиційно займає чільне місце у переліку торгових партнерів України. Товарообіг за 2020 рік (включаючи Велику Британію) становить 42,4 млрд дол. США (експорт — 18 млрд дол. США, імпорт — 23,5 млрд дол. США). У грудні ЄС надав перший транш надзвичайної макрофінансової допомоги на суму 600 млн євро [70].

На економічну сферу сильно вплинула пандемія COVID-19. В Україні у другому кварталі 2020 року, в порівнянні з аналогічним періодом 2019 року зростання ВВП знизилось на 9,9%, що стосується Єврозони, показник ВВП знизився на 11,8%. В ЄС в 2020 році найбільше постраждали такі сфери виробництва:

- Інвестиційне товариство
- Повітряний транспорт,
- Середньотехнологічна продукція
- Товари тривалого споживання
- Послуги поселення та харчування.

Відносно стійкими виявились:

- Товари поточного споживання
- Високотехнологічна продукція
- Інформаційно-телекомунікаційні послуги [71].

2.1.2 Зовнішня політика та політика безпеки

1. Сторони активізують свій діалог і співробітництво та сприятимуть поступовому зближенню у сфері зовнішньої політики та політики безпеки, включаючи Спільну політику безпеки та оборони (CSDP), і, зокрема, розглядатимуть питання запобігання конфліктам та врегулювання криз, регіональна стабільність, роззброєння, нерозповсюдження, контроль над озброєннями та експортним контролем, а також поглиблений взаємовигідний діалог у сфері космосу. Співпраця ґрунтуватиметься на спільних цінностях та взаємних інтересах і має на меті збільшення зближення та ефективності політики, а також сприяння спільному плануванню політики. З цією метою Сторони використовують двосторонні, міжнародні та регіональні форуми.

2. Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів, як це встановлено в Статуті ООН та Гельсінкському Заключному акті Ради з безпеки та співробітництва 1975 року. в Європі та просування цих принципів у двосторонніх та багатосторонніх відносинах.

3. Сторони своєчасно та узгоджено вирішують проблеми цим принципам на всіх відповідних рівнях політичного діалогу, передбаченого цією Угодою, у тому числі на рівні міністрів [72].

Розвиток діалогу щодо зовнішньої політики та політики безпеки спрямований на поступове зближення та узгодження позицій України та ЄС в питаннях міжнародної політики та відносин, включно з питаннями міжнародної безпеки, для глибшого залучення України до Європейської зони безпеки. У розрізі останніх років на основі угоди, Україна здійснює заходи задля її виконання . У

сфері безпеки та політики Україна згідно плану заходів на 2015-2020 роки виконала 89% поставлених задач [73].

Прогрес виконання угоди, за яким ведеться моніторинг «Пульс Угоди» [74] прогрес виконання за 2020 сягнув 65% за 12 місяців, та загальний прогрес за весь період 2014-2024 роки складає 87% по термінах виконання зобов'язань по напрямку «Юстиція, свобода, безпека, права людини». Загальний прогрес по виконанні угоди по всіх напрямках за 2020 рік складає 40% та по виконавцях Кабінет Міністрів України – 38%, Верховна Рада України – 27% , та інші виконавчі органи – 42%. В сфері політичного діалогу, національної безпеки та оборони, згідно Пульсу Угоди [75] за 2020 рік прогрес виконання склав 0%, та загальний прогрес за весь період 2014-2024 роки складає 89% [76].

Політичний інтерес Україна-ЄС складає вище середнього, та не такий яскраво виражений як минулі роки. Політичний інтерес у 2020 році почав концентруватися навколо оновлення УА/ГВЗСТ у зв'язку із закінченням 5-річного циклу, після якого можливий перегляд її положень, оскільки позиція ЄС зазвичай технічна та ґрунтується на бажанні обмежитися змінами, що відбулися за цей період часу в нормативних актах ЄС. З боку управління України транслиуються повідомлення з урахування інтересів України у прагненні до глибоких змін, які обґрунтовані всеосяжними трансформаціями за минулі роки [77].

На стан безпекової та оборонної політики ЄС у контексті формування глобальної ролі може вплинути Європейський інструмент миру (European Peace Facility) [78], новий інструмент який дозволяє ЄС робити більше та діяти швидше для підтримки глобального миру та безпеки шляхом дій, які мають військові та оборонні наслідки. у рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Зазначений позабюджетний фонд, який створюється країнами-учасниками ЄС, передбачає, що у новій бюджетній перспективі ЄС зможе адекватніше та своєчасно реагувати на міжнародні кризи, терористичні загрози.

Окремо треба зупинитись і на поточному стані відносин з Росією. Збереження санкційного режиму проти юридичних та фізичних осіб, які відповідальні за окупацію Криму та Донбасу попри політичні намагання Кремля

впливати на окремих членів ЄС, наразі є серед незмінних позицій керівництва інституцій ЄС. Позитивним трендом є посилення у 2020 році санкційного тиску на Росію, зокрема у рамках «Керченського пакета», а також введення нових санкцій через отруєння російського опозиціонера А. Навального. Російська сторона вже погрожує асиметрично відреагувати шляхом зниження рівня дипломатичних відносин з державами ЄС [79].

У політиці ЄС існують розбіжності щодо політики Європейського Союзу. Та Фонд імені Фрідріха Еберта та Рада зовнішньої політики «Українська призма» розробили три можливих сценарії розвитку подій у світі: позитивний, базовий та негативний.

Позитивний передбачає компроміс між країнами-членами до ресурсів Інструменту відновлення, що пришвидшить його офіційний запуск, як і впровадження інструментів нового бюджету ЄС на 2021-2027 рр. Вихід ЄС на ринок зовнішніх запозичень може сприяти інтересу глобальних фінансових гравців щодо ЄС як надійного позичальника. На початковому етапі в 2021 році інструмент дозволить вийти з кризи країнам-членам ЄС. Європейський інструмент миру зможе дати новий поштовх розвитку військових операцій ЄС. У безпековій сфері важливим буде також подальша інституціоналізація та процедурне забезпечення у рамках механізму PESCO. ЄС вдасться посилити свою солідарність у дотриманні п'яти принципів у відносинах з Росією, а також посилити політичний та санкційний тиск на Кремль за агресію та порушення прав людини, як всередині країни, так і на окупованих територіях

Базовий сценарій розглядає можливість збереження диференційованого підходу до розподілу Інструменту відновлення, що сприятиме тривалому конфлікту між інституціями ЄС та урядами деяких центральноєвропейських держав.

Негативний сценарій припускає щодо подальшого загострення протиріч всередині ЄС. Бюджетний процес став каталізатором розбіжностей, а ухвалене по ньому компромісне рішення не вирішує проблему, а лише відтермінує її. Це може призвести до обструкції політики ЄС з боку окремих країн-членів, опозиції щодо

деяких зовнішньополітичних рішень. Розбрат всередині ЄС може негативно вплинути на залучення зовнішніх фінансових акторів до формування Інструменту відновлення у частині залучення коштів [80].

Також ЄС повідомив про свої наміри щодо співпраці з Україною, у разі загострення ситуації з Росією на кордоні України. Угода з Україною не передбачає військового альянсу, та ЄС надаватиме підтримку Україні в рамках угоди, тож Україна може розраховувати на подальшу політичну, дипломатичну фінансову та економічну підтримку з боку ЄС. Євросоюз детально слідкує за розвитком ситуації на кордоні, та отримує інформацію виключно від української та американської сторін. Згідно даних Головного управління розвідки Міноборони біля кордонів та на окупованих територіях України РФ зосередили близько 90 тис. осіб угруповання військових сил. Та уряди таких держав та інституцій як США та ЄС, також союзники НАТО висловили свою солідарність з нашою державою та застерегли РФ від ескалації навколо України [81].

2.1.3 Соціально-культурний

ЄС відкрито показує статистику щодо розвитку соціально – культурному аспекті країн членів. До соціально- культурного аспекту можна включити такі показники як витрати на одного мешканця (загальний показник) (рисунок 2.3), освіта, здоров'я, соціальний захист (рисунок 2.4).

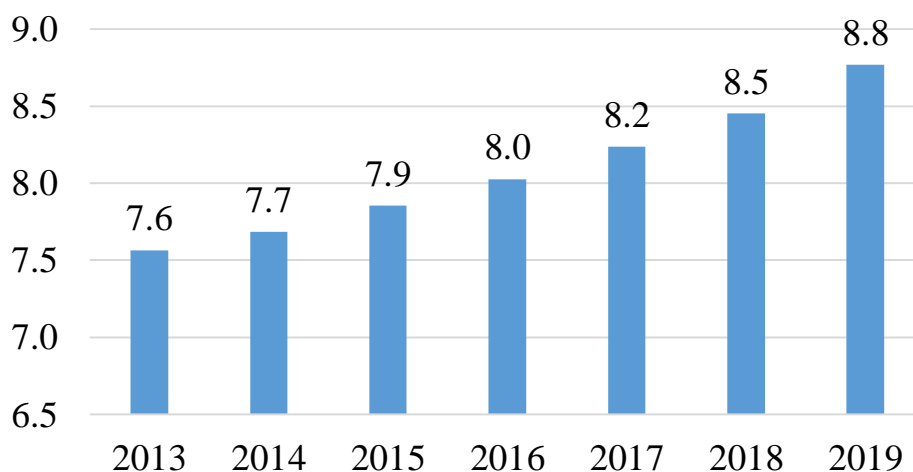

Рисунок 2.3 – Витрати на одного мешканця, тис. євро [82]

Витрати на охорону здоров'я (рисунок 2.4) кількісно визначають економічні ресурси, призначені для виконання функцій охорони здоров'я. Витрати на охорону здоров'я стосуються насамперед товарів і послуг охорони здоров'я, які споживаються. Зростання видатків на охорону здоров'я та проблеми фінансування цієї сфери є чинниками проведення реформ. Видатки зростають через потребу в медичній допомозі та запровадження новітніх дороговартісних медичних технологій та ліків.

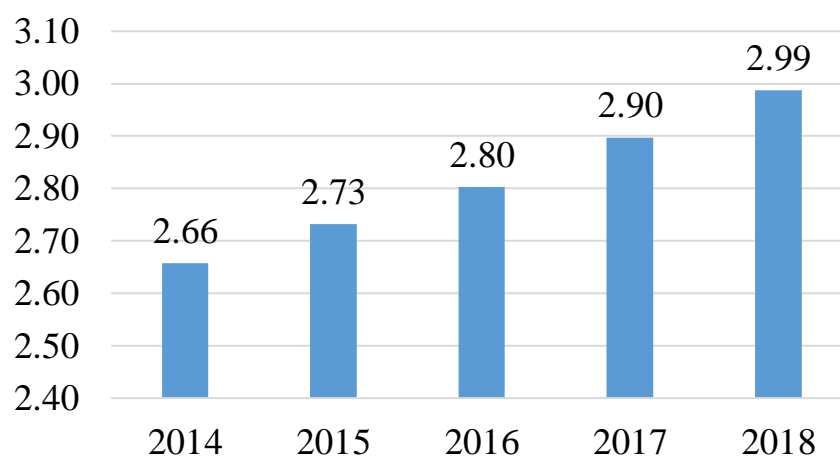

Рисунок 2.4 – Витрати на охорону здоров'я на одного мешканця (тис. євро)
[83]

Європейська Комісія у 2020 році почала формувати побудову Європейського союзу охорони здоров'я. Пропозиція посилення Європейської медичної агенції та Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності, створення агенції ЄС з передової біомедичної науково-дослідницької роботи та глобальний саміт з охорони здоров'я, задля досягнення вуглецевої нейтральності. Згідно з декларацією, держави-учасниці визнають «надзвичайну необхідність досягти на глобальному рівні нульового рівня вуглецевих викидів до середини поточного століття або приблизно до середини» [84]. Саміт було проведено аби забезпечити активну боротьбу з пандемією та уникнути майбутнім надзвичайним ситуаціям з питань охорони здоров'я. Єврокомісія переконана, що ЄС має зробити все можливе задля захисту європейського способу життя, економіки та населення країн – членів. Лише під час пандемії зв'язок між порятунком життя та збереженням засобів існування проявився тісний зв'язок. Тому важливим завданням ЄС є збереження

стійкості економічного відновлення ЄС для забезпечення стримування пандемії, з мінімальним ризиком економічної нестабільності.

Європейський союз охорони здоров'я спирається на спільні зусилля ЄС щодо узгодження стосунків людини з природним середовищем шляхом участі в різних більш сталих моделях економічного зростання [85].

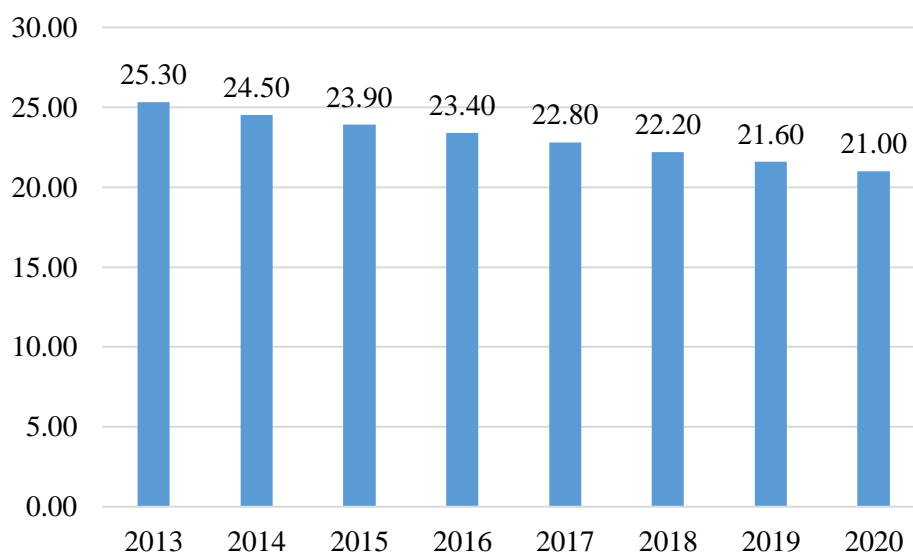

Рисунок 2.5 – Середня освіта за віком (24-64 роки¹) [86]

Показник базується на опитуванні робочої сили ЄС. Індикатор має на меті виміряти частку населення, яка, ймовірно, має мінімально необхідну кваліфікацію для активної участі в соціальному та економічному житті. Слід зазначити, що здобути повну середню освіту в європейських країнах можна після різної тривалості навчання, відповідно до різних національних освітніх систем (рисунок 2.5).

Видатки на соціальний захист (рис. 2.6) містять: соціальні виплати, які складаються з грошових або натуральних трансфертів домогосподарствам і окремим особам для звільнення їх від тягаря визначеного набору ризиків або потреб; адміністративні витрати, що представляють собою витрати, що стягуються

¹Примітка : Показник визначається як відсоток людей у віці від 25 до 64 років, які успішно закінчили найнижчу середню освіту.

зі схеми на її управління та адміністрування; інші видатки, які складаються з різних видатків за схемами соціального захисту (виплата доходів від власності та інше).

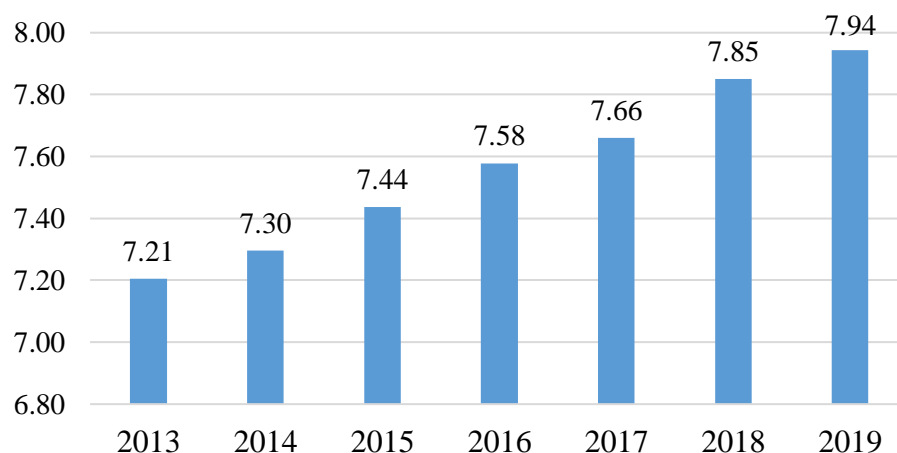

Рисунок 2.6 – Загальні витрати на соціальний захист на душу населення [87]

Останні декілька років Європа бореться з міграційними проблемами. Пік прибуття біженців припав на 2015 рік, і відкрив прогалини в політиці Євросоюзу щодо надання притулку біженцям та мігрантам, також виявив низку прогалин в політиці кордонів. Відповіддю зі сторони ЄС стало відновлення політики надання притулку та відкрито широкий процес реформ. Основними завданнями стало завдяки виявленню основних причин нелегальної міграції та зменшення стимулів для здійснення нелегальної міграції; покращення структур для боротьби з контрабандою; захист зовнішніх кордонів; пошук правових каналів для надання притулку легальним шляхом мігрантам.

Рекордними роками для ЄС стали 2015-2016 роки, коли міграційні потоки досягли піку та ріст змінився падінням в 2017-2018 роках. Однак, щоб забезпечити те, що Комісія називає ефективною, справедливою та надійною майбутньою міграційною політикою ЄС, ЄС на основі договорів та інших правових та фінансових інструментів, вживає як негайні, так і довгострокові заходи. Європа, завдяки своєму географічному положенню та репутації прикладу стабільності, щедрості та відкритості на тлі зростаючих міжнародних та внутрішніх конфліктів, зміни клімату та глобальної бідності, ймовірно, і надалі буде ідеальним притулком для шукачів притулку та мігрантів. Це також відображається у зростанні обсягів,

гнучкості та різноманітності фінансування ЄС для міграційної політики та політики надання притулку всередині, а також поза межами поточного та майбутнього бюджету ЄС [88].

Раптовий наплив людей спричинив кризу – як гуманітарну, так і політичну. Проблема на кордонах ЄС зі сторони Білорусі не слабшає. Початок міграційної кризи бере початок влітку, коли на нову хвилю санкцій президент Білорусі заявив, що не буде більше стримувати спроби нелегальних мігрантів потрапити до країн ЄС. Польща зі своєї сторони стоїть на захисті кордонів ЄС та прикордонниками було зафіксовано близько 12 тисяч спроб за місяць. Схожа ситуація панує і в інших частинах ЄС на кордонах [89].

Спровокована напливом біженців міграційна криза стала викликом етнополітичної безпеки, вказавши на не ефективність міграційної політики, що проводиться ЄС. За результатами візиту експертів Єврокомісії до Білорусі було доведено позицію Білорусі щодо хибності та абсурдності звинувачень нашої держави у штучному створенні міграційної кризи на кордоні з ЄС. Було підтверджено необхідність пошуку шляхів реалізації шукачами притулку їхнього прагнення потрапити до Європейського Союзу, також домовлено про підтримання діалогу щодо врегулювання міграційної проблеми на білорусько – європейському кордоні [90].

2.2 Аналіз умов інтеграції України до ЄС

В червні 1993 року в місті Копенгаген на засіданні Європейської Ради було прийнято рішення щодо розширення ЄС, та всі асоційовані члени, які того бажали, мають змогу стати постійним членом ЄС. На засіданні було встановлено умови набуття членства ЄС. Приєднання буде можливе тоді, коли країна, яка подала заявку на членство, зможе показати відповідний економічний та політичний рівень.

Політичні та економічні критерії залежать від багатьох факторів, таких як стабільність законодавчої і виконавчої влади які забезпечують демократію та верховенство права, захист прав людей, функціонуюча ринкова система, конкурентоздатність на ринку ЄС, та в обов'язковому порядку здатність брати відповідальність за дотримання обов'язків щодо членства та цілей політичного, економічного та валютного союзу.

Ці умови, які були сформовані Європейською Радою отримали назву «Копенгагенські критерії» [91].

2.2.1 Економічна сфера

Однією з умов вступу в ЄС є економічний критерій. Спроможність країни брати участь в ринковій системі та дотримуватись економічних положень ЄС – що для Ради ЄС означає бути країною з ринковою економікою. Відповідність цього критерію пов'язана з дотриманням *acquis communautaire*.

Підписання в 2014 році Угоди про асоціацію [28] та включення України в ПВЗВТ стали основою для програми реформ після подій що відбулись в Україні на Майдані в 2013–2014 роках. Підтримка Європейського Союзу базувалась на демократичних принципах, верховенстві права, прав та свобод людини і дотримання конституційних прав в державному управлінні. Після підписання угоди, Україна здійснила багато важливих та складних кроків для реалізації реформ. ЄС також повідомляє, що поки Україна безвідмовно виконує правила угоди, проводить реформи та здійснює внутрішньополітичні та правові вимоги, зі своєї сторони ЄС надав безпрецедентну допомогу державі в рамках угоди. Після подій Революції Гідності щорічно ЄС надає допомогу Україні близько 200млн. євро[92] на засадах Європейської політики сусідства [93].

Угода про асоціацію піднесла рівень політичного діалогу, поглиблення секторальної інтеграції, впровадження реформ, які наближують законодавство України до ЄС та в свою чергу покращують внутрішньополітичне становище держави, також євроінтеграція має певні причини по сповільненню, яке носить як і

внутрішньополітичний так і зовнішньополітичний характер. Протистояння провідних політичних сил, складна ситуація в середині ЄС, яка пов'язана з кризою всередині ЄС та всесвітньою епідеміологічною ситуацією через пандемію COVID-19 яка вплинула як і на Україну так і на ЄС, та гібридна війна з Росією. Всі проблеми які виникли безперечно впливають на розвиток відносин.

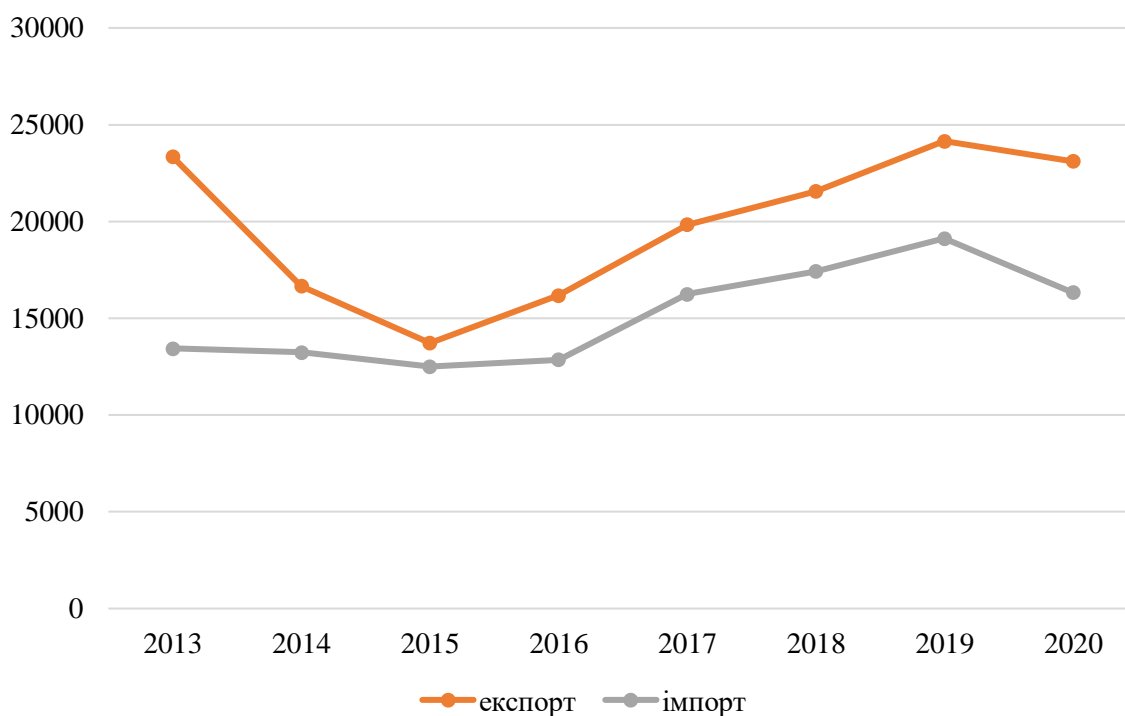

Рисунок 2.7 – Графік коливань експорту та імпорту, млн. євро [94]

Аналізуючи представлені дані (рисунок 2.7) варто відзначити наступні моменти.

В 2020 році порівнянні з 2013 роком експорт знизився, амплітуда коливань вказує на порівняно невелику різницю, лише на 224,0 млн. Щодо імпорту то його кількість збільшилась 2890, 9 млн. Та якщо переглядати амплітуду коливань експорту та імпорту 2013–2020 років то варто зупинити увагу на деяких ключових моментах.

Першим варто відзначити події 2013–2014 року в Україні а саме Революцію Гідності, яка відповідно мала свої позитивні та негативні сторони для економіки та країни в цілому. Наслідком революції стала внутрішня перебудова країни, зміна влади, проведення реформ для боротьби з корупцією. Отже варто переглянути та

порівняти як змінювалось ВВП України під час змін та які фактори найбільше вплинули на зміни в ВВП країни.

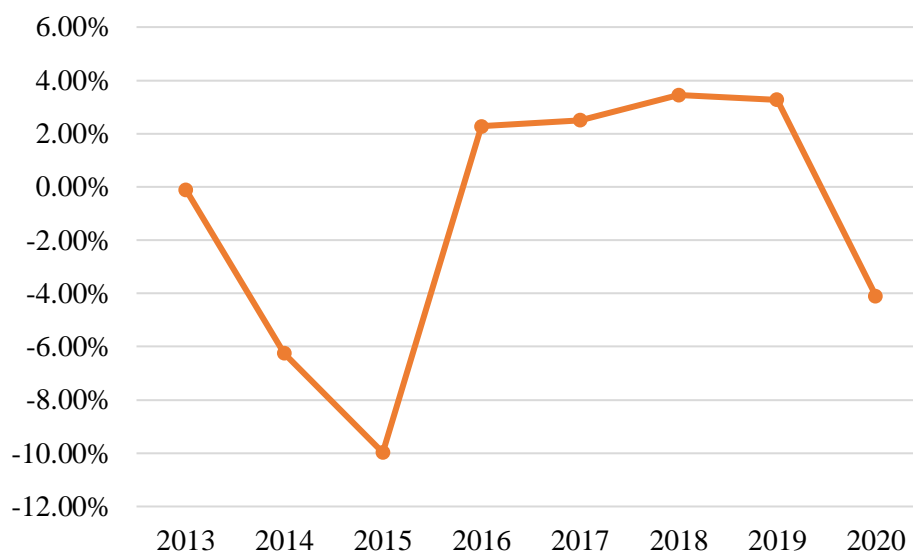

Рисунок 2.8 – Графік змін ВВП України, % до аналогічного періоду минулого року [95]

На графіку (рисунок 2.8) чітко видно коливання ВВП, різке зниження з 2013 року до 2015 року пояснюється фактором революції та перебудови внутрішньополітичного стану в країні. У 2013 році економіка країни постраждала від економічного спаду країн, з якими мала тісні економічні зв'язки та зниження попиту на українську продукцію. Наприкінці року в економіці України склалось нестійке макроекономічне становище. Ще більший удар на економіку країни нанесла незаконна анексія Автономної Республіки Крим. Україна втратила близько 3,7% від ВВП країни. Найбільший удар прийшовся на енергетичні ресурси, це газ, часка якого складає близько 126 мільярдів гривень та електроенергія 227,5 МВт. Частка малого та великого бізнесу яка складала не малий відсоток в бюджет самого півострова так і країни в цілому. Втрата земельних ресурсів, інфраструктури (залізничне, морське та авіасполучення), державних будівель, військо–морського флоту та спецтехніки перейшли у владу окупантів. Заданий збиток банкам сягає близько 2,3 мільярди доларів. Також великий збиток анексія принесла телекомунікаційним компаніям зв'язку та інтернет провайдерам [96]. До цих

пунктів варто додати також неможливість вільного проходу морським транспортом через Керченську протоку, що негативно впливає експорт продукції. Перекриття Кремлем Керченської протоки – це грубе порушення міжнародного морського права, що за Конвенцією ООН не визначає належність протоки ні до України ні до Росії а є міжнародною, і жодна з країн не має права обмежувати прохід через неї [97].

Таблиця 2.2 – Порівняльна таблиця ВВП України [140]

дол. США.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ВВП номінальний (у поточних цінах, млрд.	146,5	158,6	198,8	238,3	298,3	356,0	397,8	419,4
ВВП ціни попереднього року реальний, млн.	140,4	136,9	143,1	203,7	244,4	308,5	367,5	381,8
Річне зростання ВВП, %	0,0	-6,6	-9,8	2,4	2,5	3,5	3,3	-4,1

При коливаннях ВВП, коли номінальний зростає а реальний спадає, відбується зростання цін на продукцію та послуги, скорочення виробництва через зниження попиту на товар, тобто інфляція валюти, що значно впливає на рівень життя населення та купівельну спроможність громадян [98]. Такі коливання відбувались протягом трьох років і лише в 2016 році відбулось збільшення як номінального так і реального ВВП що означало вихід з економічної кризи [99].

Порівнюючи ріст ВВП України (таблиця 2.2) варто відзначити ріст на 3,6% в 2018 році в порівнянні з 2017 р. Ріст ВВП спровокувало зростання експорту товарів на 5,7% що склало загальну суму 5,38 млрд і перевищило імпорт. Для України ключовим партнером по міжнародній торгівлі товарами залишається Європейський Союз. Також Кабінет міністрів України затвердив «Прогноз соціального і економічного розвитку України на 2019–2021 роки», який на основі спостережень прогнозував невелике сповільнення ВВП до 3% у 2019, та далі очікувалось пришвидшення приросту ВВП до 3,8% та 4,1% у 2020 та 2021 роках відповідно [100].

У 2019 році криза COVID–19 погіршила економічну ситуацію в Україні. У 2020 році ВВП України у 2–му кварталі впав на 11,2% відповідно аналогічного періоду минулого року. До різкого падіння привела всесвітня пандемія, через яку у вересні зафіксовано більше 3000 хворих за добу. Для протистояння кризи ЄС та країни–члени надають фінансову допомогу Україні через ініціативу « Команда Європи» в розмірі понад 190 мільйонів євро [101].

У 2020 році частка ЄС обсягу торгівлі України на міжнародній арені складає близько 40,7%. Кількість експорту товарів росте завдяки стандартизації та сертифікації продуктів [102]. Продукція яка експортується з України в ЄС в рамках зони вільної торгівлі потребує підтвердження походження товару з України та має отримати сертифікат із перевезення товарів форми EUR.1. Сертифікат форми EUR.1 видається з 1 січня 2016 року митними органами України безоплатно на кожну партію товару при експорті товарів з України до країн–членів ЄС, термін такого сертифікату 4 місяці. Видача, заповнення та перевезення товар по сертифікату EUR.1 відповідає порядку який діє в країнах ЄС та передбачає спрощення експорту та посилення відповідальності експортера за достовірність наданої інформації для визначення походження товару [103].

За даними Державної служби статистики України структура зовнішньої торгівлі України визначається за її ключовими партнерами (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Країни– партнери по зовнішній торгівлі 2020 р. [140]

тис.дол США

Країна	Експорт	Імпорт
Білорусь	1335266,9	2874478,6
Єгипет	1617763,6	80913,5
Індія	1972095,3	721868,0
Іспанія	1250213,7	735137,4
Італія	1928906,3	2128733,9
Китай	7099948,1	8318436,1
Нідерланди	1802205,9	750840,0
Німеччина	2071739,4	5339677,7

Кінець таблиці 2.3

Польща	3272683,1	4140911,8
Російська Федерація	2705977,1	4541838,6
Туреччина	2436266,9	2418811,8
Чехія	826278,3	961721,3
Японія	181725,1	1076489,5

Загальна сума експорту України на 2020 рік за даними Держстату складає 49191824,5 тис. дол США та імпорту 54336136,7 тис. дол США. Переглядаючи основних партнерів по торгівлі валову частку складають країни-члени ЄС. Для порівняння варто розглянути дані по експорту та імпорту за 2017 та 2013 роки (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Експорт та імпорт між країнами-членами ЄС та Україною [140]
тис. дол США

Країни	2017		2013	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Усього по країнах ЄС	17533403,9	20799357	16758614,8	27046505,3
Австрія	535169,5	484467,7	554607,7	968614,4
Бельгія	456225,1	522962	401869,9	692971,1
Болгарія	429904,9	189933,3	591262,5	300983,5
Велика Британія	480025,7	798949,8	547214,5	1132447,6
Греція	196815,5	244279,3	227886,3	277510,1
Данія	189484,3	195396,5	163887,2	313932,5
Естонія	133067	83508,4	103208,1	93214
Ірландія	55298,4	113890,3	120847,1	191487,2
Іспанія	1260055,3	579038,2	987677,7	863458,8
Італія	2469477,2	1625007,3	2357645,1	2086652,5
Кіпр	79637,6	20527,1	161554,9	70320,8
Латвія	213716,6	144296,9	182581,2	104176,6
Литва	374177,6	679832,8	324816,9	966682,6
Люксембург	7293,6	62746,7	4582,3	25504,4
Мальта	66195,4	8700,9	6263,4	10857,7
Нідерланди	1676127,4	643673,2	1041336,6	1062282,4
Німеччина	1754185,7	5445028,2	1603753,9	6772826,8

Кінець таблиці 2.4

Польща	2724589,7	3453816,5	2547824	4074248
Португалія	264143,8	59195,5	267163,9	75683,7
Румунія	841609,8	458027,5	558236,9	897216,1
Словаччина	656023,2	508682,2	752667,4	663802,1
Словенія	29184,3	173804,8	12948	287490
Угорщина	1326389,2	1152307,5	1556952,7	1400578,5
Фінляндія	78803,1	253299,3	60784,8	466713,1
Франція	419052,1	1563751,8	690500,8	1729861,4
Хорватія	24186	31148,1	43252,8	36257,2
Чехія	715165,1	869534,6	823749,5	999402,3
Швеція	77400,8	433520,5	63538,6	481329,7

В порівнянні з 2013 роком експорт виріс на 774789,1 тис. грн, проте по динаміці спостерігається коливання імпорту в сторону зниження, і сума склала – 6247148 тис. грн. Та вважаючи на внутрішньо економічне становище України, зниження імпорту товар можна пов'язувати з окупацією АР Крим та частини території східної України.

Анексія Донецької та Луганської областей негативно відобразилась на економічному стані країни, так як територія Донбасу в економіці відіграла суттєву роль. Економіко–географічне становище Донбасу значно підсилювало економіку України експортною продукцією. Основні об'єкти експорту це – товари паливно–сировинної групи: вугілля, кокс, продукти їх переробки, мінеральна сировина, метал, добрива. Починаючи з подій 2013 року, початку військових дій на Сході країни зупинилось майже вже виробництво промислової продукції. У 2015 році у Луганській та Донецькій областях рівень промислового виробництва знизився на 66% та 42% відповідно. Зниження виробництва спостерігається у більшості видів промислової діяльності та найбільшим це зниження спостерігається в видобутку корисних копалин різного виду. Металургійна галузь також зазнала значних втрат. Тільки окремо взята Донецька область втратила близько 60% виробничих потужностей через втрату двох з трьох потужних вузлів металургійної промисловості області: Донецько–Макіївського і Єнакіївського.

Щодо Луганської області, то вага металургійного виробництва області на території, підконтрольній українській владі, в 2015 р скоротилася на 34%. Оскільки ринок ЄС для України є ключовим, варто відзначити що в контексті євроінтеграційного курсу України, важливо включити основні галузі промисловості. Та не зважаючи на укладену зону вільної торгівлі між ЄС та Україною, проти деяких виробників та груп товарів ведуться антидемпінгові розслідування в тому числі і країнами ЄС [104]. Так як більша частина металургійної продукції в Україні виробляється на експорт, то втрата частини території, де ця сфера діяльності була найбільшою, спостерігається значний спад виробництва, що значно б'є по експортних ринка та економічній сфері країни в цілому [105].

2.2.2 Політико–дипломатична сфера

Копенгагенським критерієм передбачено, що членство відкрите для європейських держав, які поважають принцип свободи, демократії, поваги до прав людини та основних свобод і верховенства права. Політичний профіль держави–кандидата завжди був вирішальним у визначенні прийнятності її заявки на членство. Крім того, варто зазначити, що політична обумовленість була неявно виражена в правовому порядку Співтовариства з самого початку і поступово ставала все більш чіткою. З нагоди підписання Договору про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі (ЄВСВ) у Парижі, тоді міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман підкреслив, що Співтовариство відкрите для всіх «вільних» європейських держав.

Пізніше Європейська Рада, яка зустрілася в Копенгагені в квітні 1978 р., виразно висловила політичні умови, до яких додала такі умови приєднання: повага та підтримка представницької демократії та прав людини в кожній державі–члені є основними елементами членства в Європейському Співтоваристві. Країна має продемонструвати свою відповідальність брати на себе «зобов'язання членства», які передбачають прийняття та дотримання правової системи Європейського Союзу «*acquis communautaire*» [91].

Політико–дипломатичний аспект можна охарактеризувати за допомогою різноманітних індексів довіри до влади, президента, ЗМІ, та до держави в цілому. За результатами дослідження Центру Разумкова «Оцінка ситуації в країні, довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян» [106] більша частина опитаних респондентів 66% вважає що події як відбуваються в країні розвиваються в неправильному напрямі, частка тих, хто вважає що події розвиваються в правильному напрямку складає 18%, решта утримались від відповіді. Отриманий результат опитування щодо економічного стану країни оцінюється 68% респондентів як поганий, 2% – добрий, 28% – посереднє, решта утримались від відповіді (рисунок 2.9).

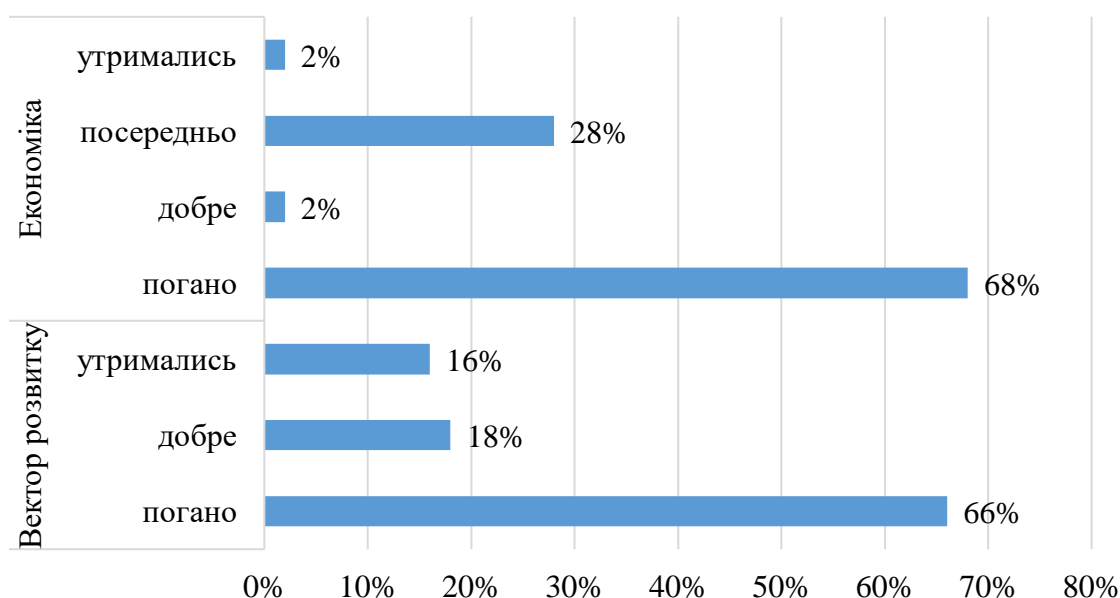

Рисунок 2.9 – Оцінка політико–економічного вектору довіри українців, %
[106]

Респонденти виявили найбільший відсоток довіри до таких інституцій як Збройні Сили України – 70%, Волонтерські організації – 65%, Церква – 64% Державна служба з надзвичайних ситуацій – 63% Державна прикордонна служба – 60%, Національної гвардії України – 56%, Голови міста 56%, Громадські організації – 53% (рисунок 2.10).

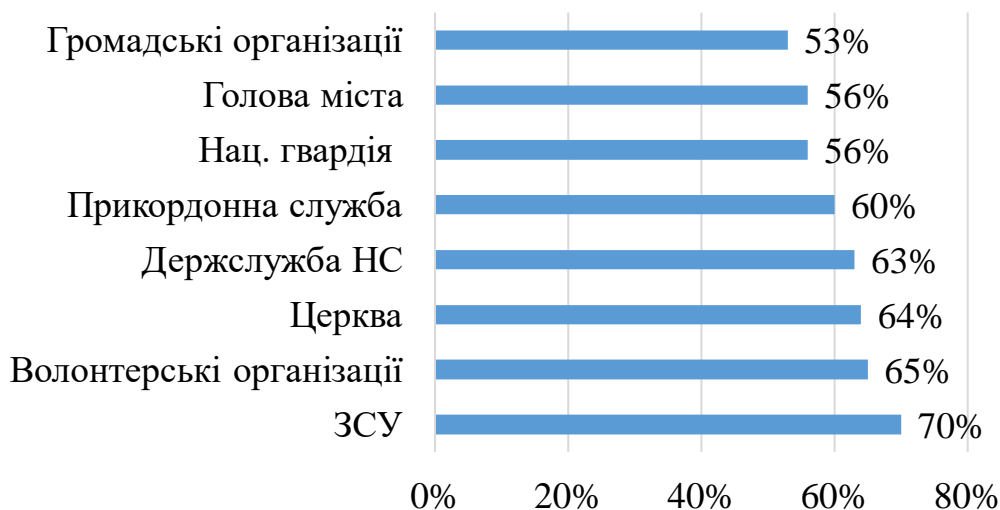

Рисунок 2.10 – Найбільший рівень довіри до інститутів суспільства [106]

Найбільший відсоток недовіри припав на такі установи ЗСІ Росії – 82%, чиновники – 80%, Верховна Рада України – 78%, Судова система – 79%, Уряд – 76%, Національне антикорупційне бюро України – 70%, Президент України викликає 67,5% недовіри громадян, Національний Банк України – 60% (рисунок 2.11)

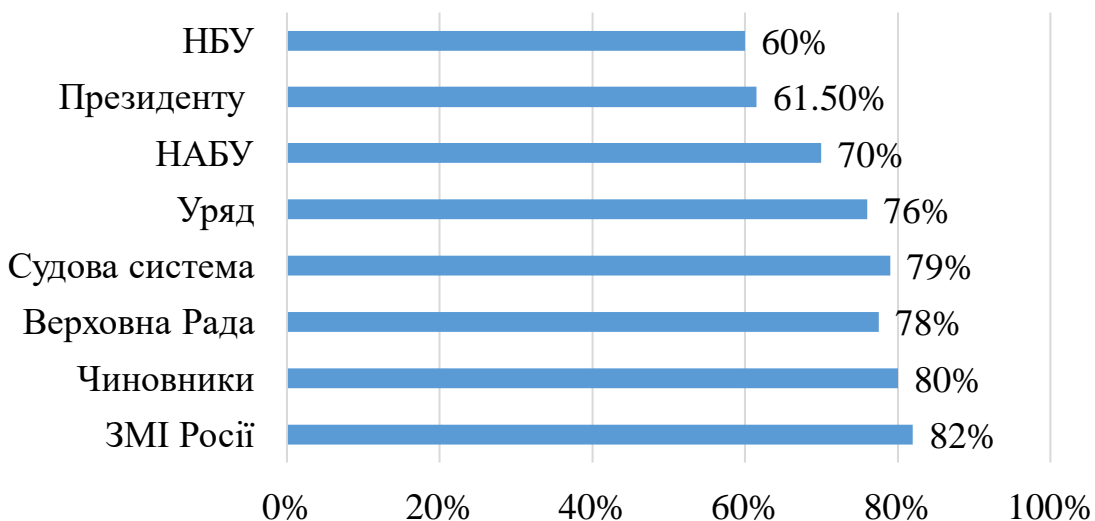

Рисунок 2.11 – Найбільший рівень недовіри до інститутів суспільства [106]

Отже, на основі даного опитування можна зробити висновок, що політична система України, більшим чином, не викликає довіри в громадян як і економічна стабільність, така ж ситуація спостерігається з політиками (рисунок 2.12)

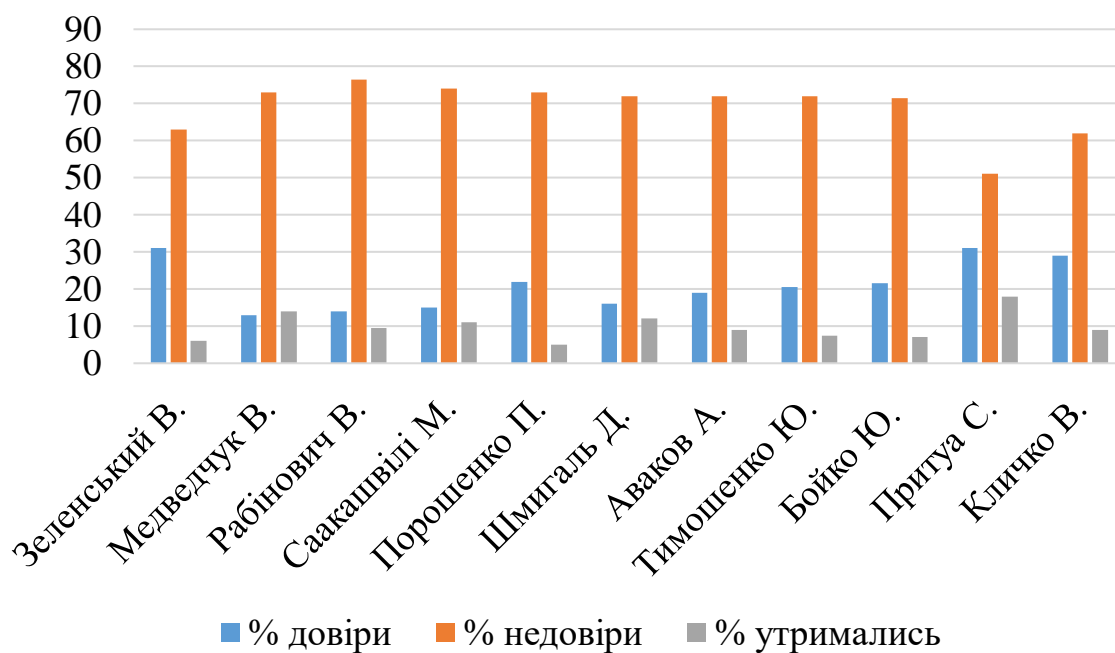

Рисунок 2.12 – Рівень недовіри громадян до політичних діячів [106]

Більша частина населення вважає що соціально-економічна криза спричинена корумпованістю представників влади (72% респондентів), відсутність стратегії соціально-економічного розвитку (35%), події на Донбасі (30%) (рисунок 2.13)

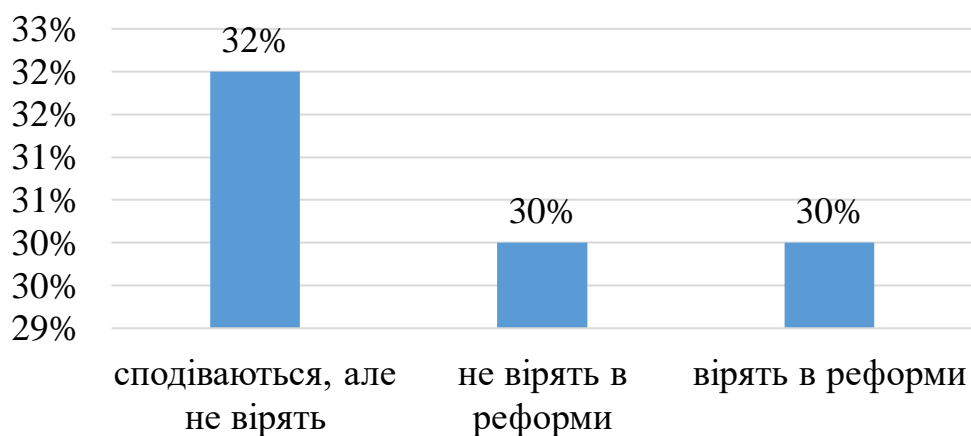

Рисунок 2.13 – Віра населення в успішність реформ [107]

Статистика свідчить про низький рівень довіри суспільства до влади і політичної системи в цілому. Протягом останніх років в Україні триває боротьба з корупцією. Створюються незалежні антикорупційні органи які намагаються усунути передумови, за якими виникає корупція в країні.

Від подій Майдану, на якому люди чітко заявили свою позицію справедливості та життя без корупції, в Україні ведеться активна боротьба з корупцією шляхом створення та розвитку антикорупційної інфраструктури (Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний Суд, національне агентство з питань запобігання корупції).

Статистика антикорупційної організації Transparency International щодо України представлена на графіку нижче (рисунок 2.14)

Україну підтримала низка держав, підписавши декларацію про європейську перспективу України. Серед таких держав Естонія [109], Хорватія [110], Словаччина [111], Польща [112], Литва [113] та Латвія [114]. Під час офіційних зустрічей, представники держав підтримали Україну в її євроінтеграційному курсі та, відповідно, висловили підтримку суверенітету та територіальної цілісності. Важливими чинниками було відзначено, що одним із наріжних каменів миру, добробуту та стабільності виступає солідність народів в умовах сучасних загроз для безпеки.

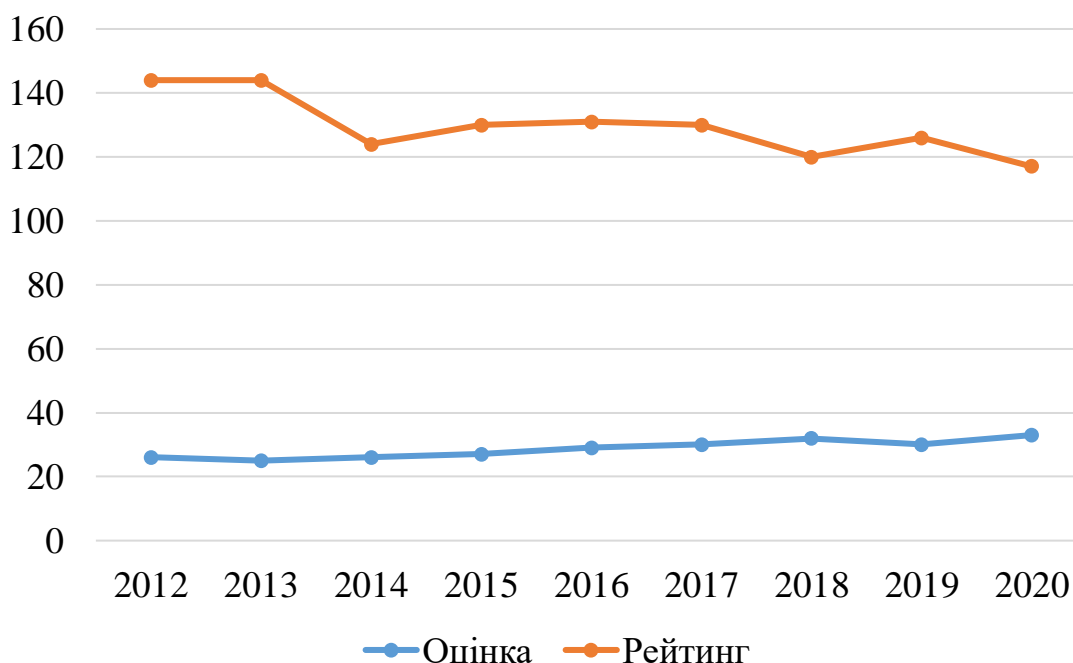

Рисунок 2.14 – Графік індексу сприйняття корупції в Україні [108]

Підписанням цих декларацій лідери держав підтримують Україну в русі до ЄС, вітають досягнення в прогресі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та підтримують необхідність її оновлення погоджуються з необхідністю стратегічного перегляду ініціативи «Східне партнерство» та висловлюють наміри посилити спільні зусилля з підтримки інтеграції України до Європейського Союзу.

Вступ до ЄС також підтримують і громадяни ЄС. Серед опитаних низки країн ЄС (Франції, Італії, Німеччини та Польщі) 55% громадян підтримують вступ України. Та головна перешкода – корупція, так вважають 43,1% в порівнянні з 37,5% в 2015 році. Також Україна асоціюється в європейців з бідністю (10,8%) та іммігрантами (10,3%). В цей же час, 23,6% опитаних відповіли що не мають жодних асоціацій з Україною. Європейці відзначили важливою складовою підтримки України в війні з РФ, це продовження накладання санкцій зі сторони ЄС, та найменшу підтримку виявили щодо надання озброєння Євросоюзом Україні для боротьби з ЄС [115].

2.2.3 Соціально–культурна сфера

В Угоді про асоціацію з ЄС узгоджено країнами співпрацю в культурному аспекті. Це сприяння співробітництву з «метою покращення взаєморозуміння та розширення культурних обмінів, а також мобільності об'єктів мистецтва та митців України та ЄС», «Заохочення в міжкультурному діалозі окремими особами та організаціями, які представляють інтереси громадянського суспільства та культурних закладів України та ЄС» [39].

За період інтеграційної політики України також змін зазнала соціально–культурна сфера. Зміни в структурі та змісті навчання, сприяння розвитку молоді, вектор науки, розвиток в галузі туризму та культури і мистецтва. Главою 17 розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію [39] передбачена співпраця України з ЄС у сфері культури. Співпраця охоплює такі пункти як:

- Розвиток культурного розмаїття
- Збереження історичної та культурної спадщини

- Розвиток культурної індустрії
- Міжкультурний діалог суспільства
- Сприяння розширенню та покращенню культурних обмінів, мобільності об'єктів мистецтва та митців

Україна стала учасником Міжнародного центру вивчення, охорони та реставрації культурних надбань (ICCROM). Закріплення урядом на законодавчому рівні документів, які регламентують охорону культурної спадщини, закріплення «креативних індустрій» в законі «Про культуру» [116]

В рамках угоди, України та ЄС працюють над спільними проектами

- CDIS (Індикатори ЮНЕСКО впливу культури на розвиток)
- «Урбаністичні стратегії в історичних містах, скеровані громадянами» (проект COMUS)
- «Побачити Україну: Docudays UA мандрує світом»
- Приєднання до Європейського фонду підтримки спільного виробництва та розповсюдження художніх кінематографічних та аудіовізуальних творів («EURIMAGES»)
- Участь України у програмі «Креативна Європа»

Після подій 2013–2014 років влада України визнала роль культури та культурного розвитку країни та прийняла такі документи як постанову Кабміну «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р» [117] та розпорядження «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури — стратегії реформ» [118].

Індикатори впливу культури на розвиток (ІВКР) це ініціатива програми «Культура і креативність» що фінансується ЄС, і успішно використовується багатьма розвиненими країнами світу для аналізу ролі культури в розвитку країни. Інструмент аналізує багатовимірні зв'язки між культурою та розвитком.

Впровадження ІВКР надало велику кількість вихідних даних, аналіз яких сприяє формуванню добре поінформованої культурної політики та інтеграції культури в стратегії розвитку, у такий спосіб роблячи внесок у впровадження Конвенції ЮНЕСКО. Впровадження ІВКР в 2016 та закінчили 2017 рр.

В Україні виділяють такі основні індикатори впливу як економіка, освіта, управління, гендерна рівність, рівень суспільної участі, комунікація та культурна спадщина країни. Відбувається виявлення потенціалу внеску українського культурного сектору в економічний розвиток та добробут. Недооціненість індикаторів впливу на культуру та взаємозв'язку між культурою та внеском культури в кожен з індикаторів шкодить загалом як і економічній так і іншим сферам держави. Даний проект реалізовується за підтримки Програми ЄС та Східного партнерства «Культура і креативність». Команда ІВКР співпрацювала з командами країн, запропонувала технічну підтримку протягом створення індикаторів, оцінила кінцеві результати та допомогла в створенні комунікаційних матеріалів для використання на рівні країни та на рівні окремих осіб [119].

Культура посідає важливе місце в економіці країн. Культурні та творчі галузі генерують мільярди доларів доходу та мільйони робочих місць по всьому світу, більшість співробітників даної галузі це молоді, перспективні люди. Культура також є рушійною силою політики розвитку міст від занепаду у вигляді туризму та відновлення їх економічного становища. Згідно досліджень ЮНЕСКО, частка культурного сектору в ВВП складає близько 4%. Кількість робочих місць і Україні які надає сфера культури складає 3,17% в 2014 році, з яких 48% складають жінки, 52% – чоловіки. В даному аспекті варто виділити гендерну рівність як один з індикаторів впливу культури на розвиток .

Також варто відзначити внесок культурної спадщини, яка розвиває туризм і впливає на економічну сферу країни [119]. Загальна кількість туристів яких обслуговували туроператори та туристичні агенти в 2020 році склало 2360 тис. що в порівнянні з 2018 роком вдвічі менше. Зниження кількості туристів можна пояснити всесвітньою пандемією COVID–19 [120].

Важливою подією для інтеграції є щорічні дні Європи, які відзначають в Україні. Європейські політики відвідують Україну, спілкуються з людьми, пояснюють сутність євроінтеграції, та речі які не зовсім зрозумілі для суспільства, тому що дуже важливо те, щоб кожен розумів яке значення євроінтеграції для України, її ознаки та результати [121].

ЄС співпрацює з Україною в культурному аспекті. В рамках міжнародної науково–практичної конференції, на тему «Відновлення пам’яток архітектури в умовах високого рівня ґрунтових вод та підвищеної вологості повітря» яку проводила міжурядова європейська організація ICCROM (Міжнародний центр дослідження збереження та відновлення культурних власностей) Україна приймала участь в обговоренні проблем реставрації архітектурних пам’яток [122].

Згідно звіту щодо думки населення України щодо інтеграції [123] 49% опитаних в рамках проєкту вважають що частина проведених реформ в Україні пов’язана з зовнішньополітичним курсом країни.

Респонденти (2000 осіб з різних куточків країни), які проходили опитування, мали змогу обрати декілька реформ, які на їхню думку проведено завдяки курсу на ЄС. Результати опитування представлені на діаграмі (рисунок 2.15).

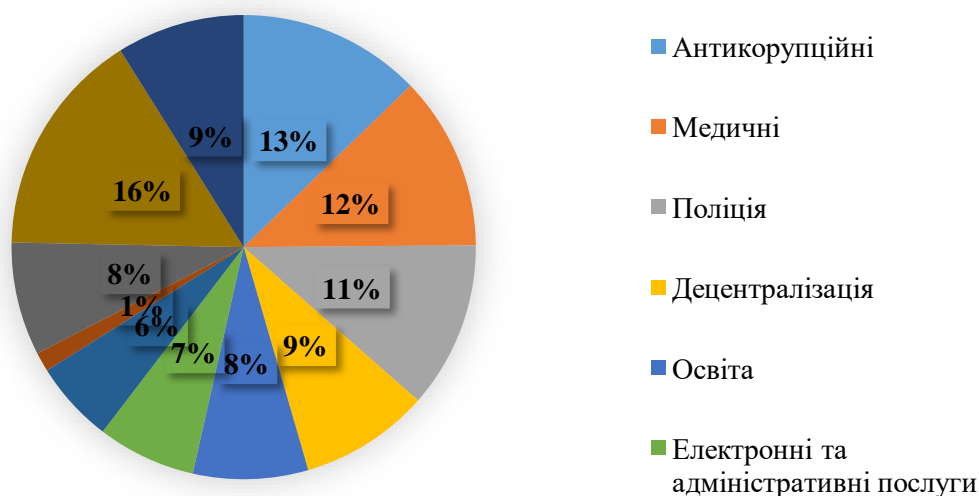

Рисунок 2.15 – Опитування громадян щодо зв’язку проведених реформ пов’язаних з зовнішньополітичним курсом країни [123]

Центр Разумкова провів Ставлення громадян України до питань пов’язаних з пандемією коронавірусу COVID-19 [124], які чітко представляють довіру українського народу до інформації представленої на офіційних джерелах (рисунок 2.16), ЗМІ та загального відношення громадян по відношенню до вирішення ситуації владою.

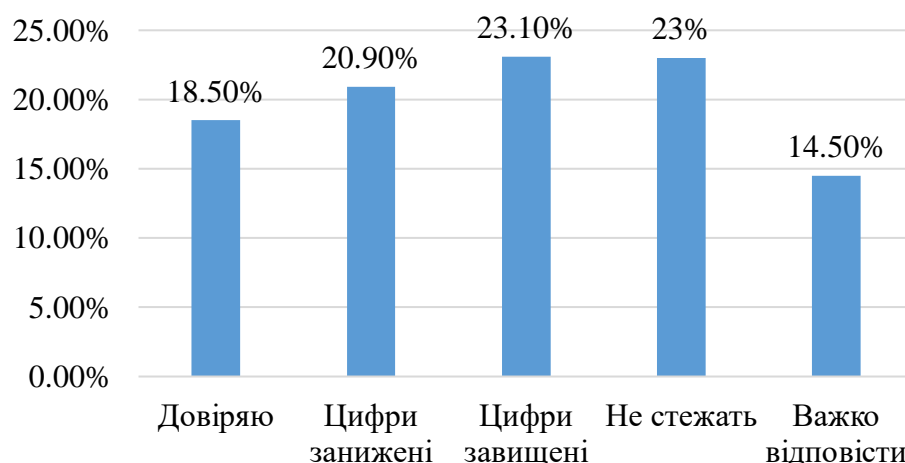

Рисунок 2.16 – Довіра населенням до інформації щодо кількості хворих, %
[124]

Також в опитуванні визначався критерій можливостей влади України захистити населення країни від розповсюдження COVID-19 (рисунок 2.17).

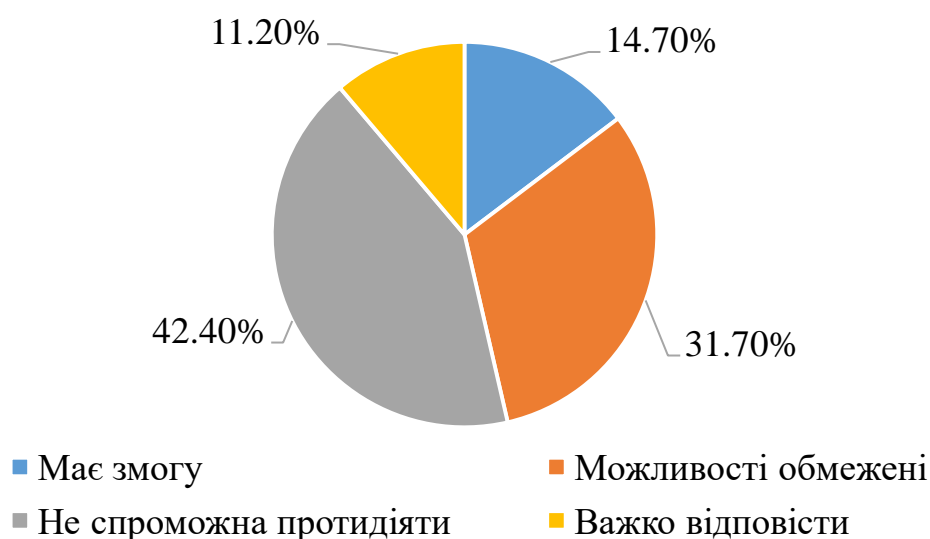

Рисунок 2.17 – Опитування громадян щодо можливості влади протидіяти розповсюдженню COVID-19 [124]

Угода між Україною та ЄС важлива для обох сторін в плані створення Спільної політики безпеки та оборони (СПБО). Незважаючи на наявність у Брюсселя низки суворих питань до Києва щодо реалізації деяких пунктів Угоди, ЄС з усвідомленням ставиться до поточного стану справ в Україні та зважаючи на інтереси безпеки всього європейського регіону, має стійкі плани щодо

продовження фінансової підтримки, а також технічної та експертної в обов'язковому порядку.

Згідно дослідження Центру стратегічного розвитку територій [125] та Соціологічної групи «Рейтинг» [126] більша частина населення України підтримує інтеграційну політику держави. Підтримка громадян виражається наступними цифрами (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Рейтинг підтримки громадян вступу України до ЄС, % [127]

Відповіді	2011	2015	2019	2021
За	46	55	69	62
Проти	33	21	13	32
Важко відповісти	21	24	18	6

Дослідження Центру Разумкова висвітлюють позицію громадян щодо підтримки та вступу в ЄС України чи взяли б вони участь в голосуванні, якби найближчим часом проводився б референдум. Переважна більшість серед опитаних громадян відповіла «так» і їх кількість склала 75,6%, «ні» відповіли 13,9% та «важко відповісти» - 10,5%. Серед опитаних, які б взяли участь в голосуванні, 76,3% осіб би підтримали зовнішньополітичний курс на вступ України в ЄС. Такі дані свідчать про високий рівень підтримки населення щодо інтеграційної політики держави та приєднання її до інституції ЄС.

У соціальній сфері країни важливу роль відіграє пенсійні виплати та гідне забезпечення умов життя пенсіонерам. На даному етапі існування пенсійне забезпечення працює шляхом системи податків, які сплачують працівники, та ці кошти відразу розподіляються між пенсіонерами. Нова реформа передбачає накопичення коштів на власному рахунку від коштів які заробили протягом життя.

Результати опитування проведеного компанією «CASE Україна», свідчать про загальний рівень розуміння українцями щодо стану пенсійної системи. Згідно дослідження компанії ключова причина низьких пенсій це провал пенсійної реформи, яка була започаткована за президентства Леоніда Кучми. Реформа не

запрацювала, бо положення ухвалених законів не були доповнені необхідними змінами в податковому, фінансовому законодавстві, функціонуванні фондового ринку тощо. Причини – неприйняття фіскальних ризиків, конфлікт інтересів з роботодавцями (зокрема, олігархами), брак кадрового ресурсу, необхідного для реалізації декларацій у дієвих механізмах [142].

Згідно опитування 68,5% громадян покладають на уряд, 18,8% на себе, решта – складно відповісти. Та більшість громадян, відповідно до опитування вважають більш справедливою накопичувальну систему у відповідності 46,5% до 37,7%. Станом на 01.10.2021 згідно статистики [128] Пенсійного фонду України загальна чисельність пенсіонерів складає 10 945 145 осіб серед них понад 10 тис. отримує 471 66 осіб, 5-10 тис. грн 1 702 511, 4-5 тис. грн 1 011 165, 3-4 тис. грн 2 279 225, 2-3 тис. грн 3 853 516 та до 2 тис. грн отримує 1 627 082 пенсіонерів (рисунок 2.18).

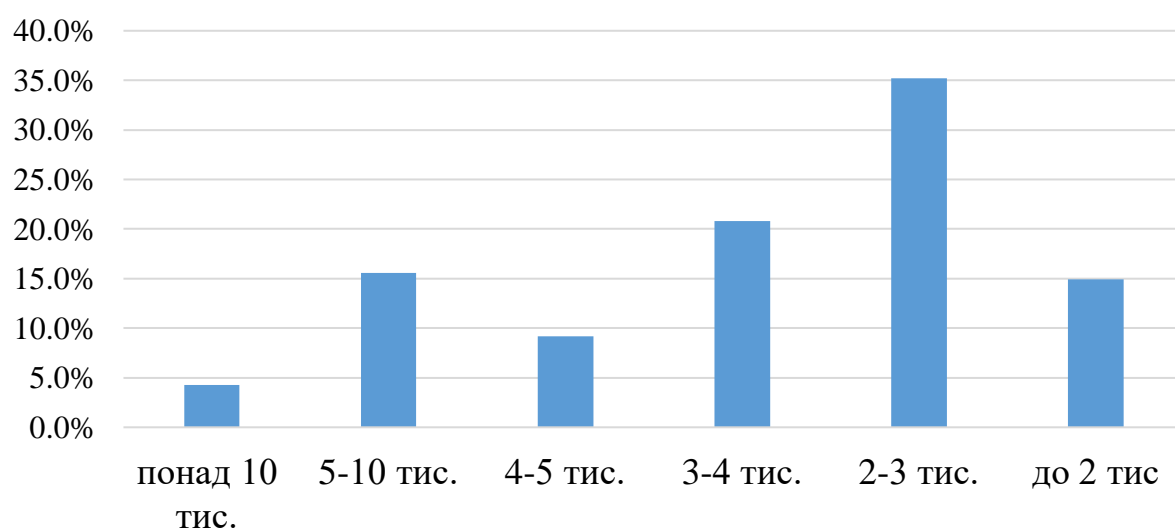

Рисунок 2.18 – Сума виплати пенсій пенсіонерам станом на 01.10.2021р.

[141]

В середньому середній розмір пенсійної виплати становить 3 915,75 грн. Прожитковий мінімум для непрацездатних осіб які втратили працездатність складає 1934 грн. Але зважаючи на зростання цін на комунальні послуги, продовольчі товари і ліки, які є важливо необхідними для пенсіонерів, пенсійної

виплати зазвичай не вистачає на повноцінне існування в суспільстві без додаткової допомоги від родичів, дітей та соціальних служб.

2.2.4 Безпекова сфера

Безпекова політика є складним та масштабним процесом, який наближає ЄС до рівня наддержави за рахунок відсутності кордонів, спільної валюти та покладає питання відповідальності щодо безпеки та оборони на ЄС. Щодо сфери безпеки ЄС та його політики, зважаючи на кількість членів та право вето, яке є кожної держави, то політика в цій сфері є складною та часто виглядає суперечливою, тому розвиток внутрішніх програм безпеки ЄС є доволі спірним та повільним, особливо коли мова йде про фінансові, матеріальні ресурси та виділення сил. Тому особливо повільно інтеграція відбувається саме в сфері безпеки та оборони, хоча за останні роки темп прискорився.

У 2013 році ЄС не виявляв бажання та мотивів переглядати та надавати допомогу зовнішнім конфліктам, та коли безпекова ситуація загострилась подіями в 2014 році, коли РФ почала вести збройну агресію проти України, виникла пряма загроза кордонам ЄС, союз розпочав переглядати засади безпекової політики та вживати необхідних та термінових заходів в оборонному аспекті.

Незважаючи на прийняття Глобальної стратегії зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу, яка визнає що, мир та стабільність ЄС більше не може бути сприйняте як належне. Порушення Російською Федерацією міжнародного права та порушення стабілізації стану справ в Україні є суворим викликом основ існуючої системи європейської безпеки. Але, незважаючи на вчинені дії, зараз ЄС все ще не може повноцінно втілити оборонний потенціал СПБУ. Також під натиском пандемії COVID-19 ЄС знову засвідчив пріоритетність безпосередньо невійськових якостей своєї безпекової політики і, насамперед, її внутрішньої складової [129].

В останніх документах які прийняті ЄС відслідковується підвищення розуміння з приводу забезпечення стабільності та прогресу в всіх сферах, та особливо в безпековій та оборонній. Крім того, в Євросоюзі зростає усвідомлення значущості питань недоторканності територій, верховенства права, громадянських прав та ринкової економіки в сусідніх країнах для вільної торгівлі та забезпечення інтересів ЄС [129].

Імплементация Угоди про асоціацію у сфері «Юстиція, свобода, безпека та права людини» сприяє досягненню Цілей сталого розвитку «Гендерна рівність», «Скорочення нерівності» та «Мир, справедливість та сильні інститути». В рамках угоди створено Вищий антикорупційний суд, який почав свою роботу 05.09.2019 року задля боротьби з корупцією. ВРУ підтримала ініціативу Президента та прийняла закони :

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» [130] який передбачає закріплене право за НАБУ та ДБР право автономно здійснювати зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж

- «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» [131] забезпечує конкурсну процедуру оновлення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

- «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» [132] який розроблено для встановлення прав, захисту та гарантій щодо осіб викривачів.

Також в рамках угоди проведено реформу прокуратури, яка призвела до реформування Генеральної прокуратури України в Офіс Генерального прокурора та переатестацію прокурорів, з 1083 українських прокурорів успішно пройшли переатестацію 610 що складає більшу половину, тобто 56%. Це підвищило кваліфікацію та призвело до зростання результативності, та збільшення розкритих правопорушень, у 2019 році було 29,5%, у 2020 – 34,3%, вже в 2021 – 39%. Збільшено кількість знешкоджених злочинних угруповань. У першому півріччі

2019 року – 198, у 2020 році більше на 15% - 227, а за 6 місяців 2021 – 354 викритих організованих групи [133].

Щодо відносин України з її сусідами, то вони ніколи не були простими. Розпочинаючи з 2014 року, та навіть раніше, але лише після подій Революції Гідності в Україні, Білорусь та Україна підтримували різні зовнішньополітичні курси. Україна – інтеграцію в ЄС та НАТО, а ось Білорусь балансувала між Росією та ЄС. Хоча стосунки між державами залишались прагматичними. На стосунки вплинуло рішення президента О. Лукашенка передати так званих «вагнерівців» Росії та визнання Києвом, як і ЄС, виборів в Білорусі сфальсифікованими. Після чого розпочалось взаємне обмеження з обох сторін на торгівлю. Після примусової посадки латка Ryanair відбулось припинення авіасполучення України з Білоруссю та заборона польотів білоруським літакам в українському повітряному просторі, і відповідно польоти українських авіакомпаній над білоруським «небом» [134].

ЄС різко негативно реагує на примусову посадку літка та затримання білоруською владою журналіста Романа Протасевича та Софії Сапегі. Громадський діяч активно висвітлював протести в Білорусі після сфальсифікованих президентських виборів. Європейська Рада закликає Міжнародну організацію цивільної авіації на термінове розслідування щодо цього випадку та звільнення журналіста і його супутниці, запровадження санкцій та проведення відповідних заходів та прийняття рішень для заборони авіаційних перельотів над небом Білорусі та доступу білоруських авіакомпаній в аеропорти ЄС [135]. У відповідь ЄС Білорусь вводить аналогічні заборони до перевізників ЄС та Британії, продовжує зміцнювати економічну та політичну інтеграцію з Росією та вводить санкції на ввезення низки товарів з ЄС [136].

Хоч довгі роки Мінськ та Київ залишали один одному відкриті двері, та не було жодних причин називати стосунки ворожими. Проте зараз і Україна, і Білорусь у складній внутрішньополітичній ситуації, коли є велика спокуса й імовірність розділити всіх сусідів на друзів і ворогів. В стані війни в країні, президент Зеленський продовжує приймати серйозні політичні рішення задля боротьби з впливом Росії та продовжує вступ в ЄС та НАТО, що також впливає на

стосунки з Білоруссю, так як РФ є головним союзником білоруської влади і Мінськ має сильну залежність від неї [137].

2.3 Контент-моніторинг

Для аналізу контент-моніторингу використано сайт Європейського Союзу es.europa.eu. Для аналізу використано слова маркери подані в таблиці 1. Почергово в строку пошуку інструменту «розширений пошук» вводимо слова з словника маркерів (таблиця 2.6), зазначаємо домен, проставляємо діапазон часу та виводимо результат. Для аналізу кількості сторінок всього за рік використовуємо пошук за артиклем «the» для кожного року. Результати наведеного аналізу представлені в таблиці (таблиця 2.7) (результати представлені в одиницях).

На графіках (рисунок 2.19, рисунок 2.20, рисунок 2.21, рисунок 2.21) виведено загальний відсоток по кожній категорії за таблицею (таблиця 2.7) (Кількість сторінок в одиницях) визначеній маркерами з таблиці 1 (словник маркерів).

Таблиця 2.6 – Словник маркерів

Сфера	Маркери
Економічна	Ukraine economy cooperation trade export import «commodity circulation»
Політико-дипломатична	Ukraine government Corruption diplomacy visit
Соціально-культурна	Ukraine culture «European day» festival art architecture
Безпекова	Ukraine security annexation Crimea

Графік (рисунок 2.19) описує економічну сферу інтеграції України по частоті згадувань її в джерелі. У графіку (рисунок 2.19) в період 2013-201 років спостерігається спадання частоти згадувань. У 2014 році найвищий показник згадувань за обраний період. Це пояснюється постійними візитами тодішнього президента України Петра Порошенка та постійним його діалогом з країнами-членами ЄС та офіційними представниками держав-членів ЄС щодо майбутнього

економічної сфери України, співпраці з ЄС, здебільшого в сфері торгівлі, включення України в ЗВТ та її потенціал.

Таблиця 2.7 – Кількість сторінок в одиницях

Період	Економічна	Політико-дипломатична	Соціально-культурна	Безпекова	Усього
01.01.2013-31.12.2013	66	100	4	1	12 000
01.01.2014-31.12.2014	112	108	26	7	17 500
01.01.2015-31.12.2015	96	92	7	41	24 700
01.01.2016-31.12.2016	112	106	13	7	34 200
01.01.2017-31.12.2017	105	105	14	8	37 300
01.01.2018-31.12.2018	182	147	22	21	48 700
01.01.2019-31.12.2019	169	124	46	10	54 800
01.01.2020-31.12.2020	285	163	5	24	79 200
01.01.2021-31.12.2021	222	101	91	26	103 000

Також велику роль зіграла і ситуація з революцією в середині країни та вплив її на економіку. Проведення економічних реформ всередині країни та введення санкцій у зв'язку з агресією східного сусіда. Обговорення питань щодо подолання економічної кризи всередині країни та рекомендації від првідних європейських економістів та аналітиків.

У 2018 році частота згадувань в порівнянні з 2017 роком зростає. Рівень економічного стану країни в 2018 році за даними статистики значно зріс, в порівнянні з минулими роками. Відповідно це стало результатом посилення співробітництва з ЄС та проведенням реформ у країні, тому цікавість європейської сторони до України зростає, та відповідно підвищила кількість запитів в пошуку.

В 2019 році криза пов'язана з всесвітньою пандемією як всередині ЄС так і по всьому світу переключила увагу лідерів та представників світового співтовариства, в тому числі і ЄС та поставила питання захисту здоров'я населення

на перше місце. Хоча питання COVID-19 зайняло значну частину запитів з сайту (пошук за маркерами EU COVID-19 pandemic показав результат в кількості 349 сторінок), та інтерес до України знизився.

Наступні 2020-2021 роки кількість сторінок по запиті спадала.

Більшість запитів стосується питань торгівлі товарами та послугами, співпрацею між країнами, міграцією та питань здоров'я в економічному розрізі, що в свою чергу спричиняє співпрацю Україна-ЄС для подолання кризи спричиненою пандемією.

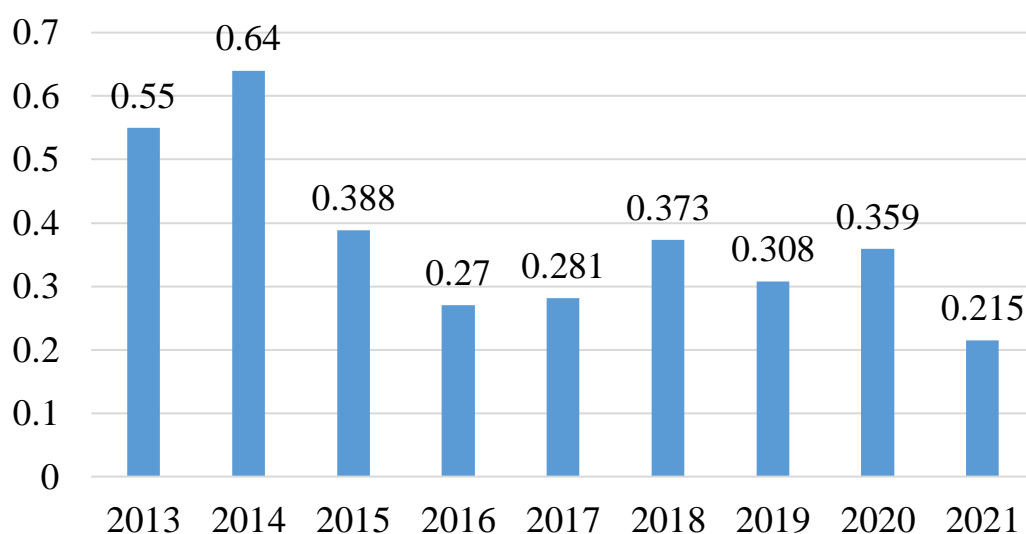

Рисунок 2.19. Економічна сфера та частота її згадування %

Політико – дипломатичні відносини між Україною та ЄС завжди займали значне місце в розвитку країни. Розпочинаючи з 2013 року частота згадувань в пошуку за маркерами знизилась (рисунок 2.20). Це можна пояснити входом України в ЗВТ та підписанням Угоди про асоціацію в ЄС. Так як до підписання угоди велись активні переговори та діалоги на найвищому рівні задля досягнення Україною цілі підписання угоди та наближення до можливості вступу в ЄС. Так званий вихід на стабільні умови співробітництва та прийняття Україною ряду реформ для протидії корупції.

У 2017 – 2018 роках динаміка спаду призупинилась. Варто відзначити, на це вплинуло отримання Україною безвізового режиму, що притягнуло до себе увагу офіційних представників ЄС.

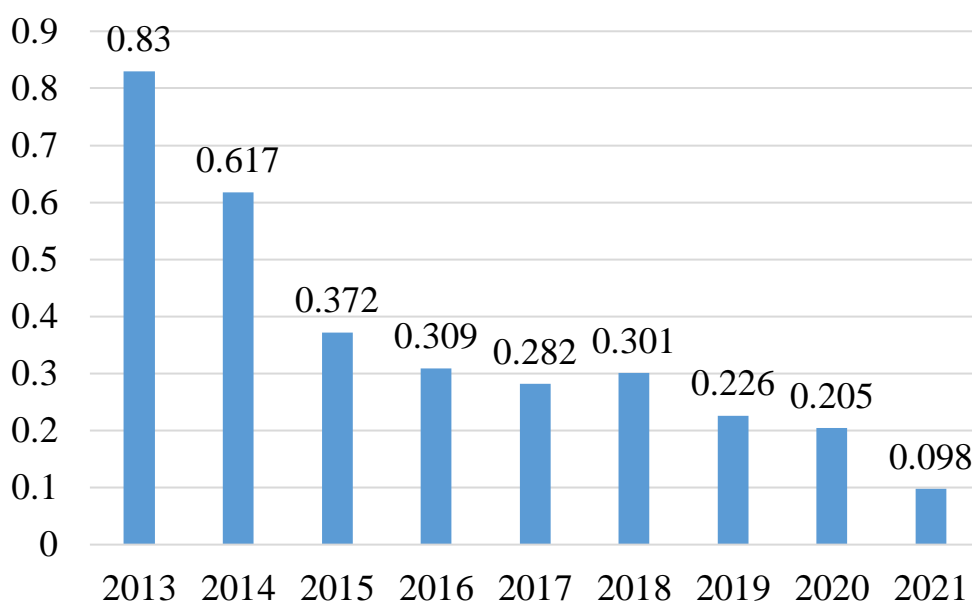

Рисунок 2.20 – Політико-дипломатична сфера та частота її згадування

У соціально – культурній сфері частота згадувань з маркерами неоднозначна (рисунок 2.21)). Найбільша кількість згадувань у відсотковому співвідношенні припадає на 2014 рік. В цей період в Україні розпочалась Революція Гідності яка сколихнула своїм масштабом весь світ. В цей період влада яка спричинила події кінця 2013 – 2014 років порушила велику кількість прав і свобод людини, гарантованих міжнародним правом та Конституцією України. Силіві та збройні розгони мирних протестів, порушення права на життя та обмеження права на освіту та медичне обслуговування на тимчасово окупованих територіях, утиски національних меншин, зниження соціально-економічного рівня життя. Ці всі фактори привернули увагу міжнародного співтовариства яке висвітлювало та аналізувало всю інформацію щодо подій в Україні.

Повторний сплеск інформації відбувся в 2019 році, що пояснюється зміною влади в країні та її зацікавленістю в розвитку соціально-культурної сфери в розрізі інтеграційного курсу країни. Також свої корективи в соціально-культурну сферу життя яка висвітлюється на сайті внесла пандемія COVID-19.

Починаючи з подій кінця 2013 року в Україні постало нагальне питання збереження територіальної цілісності та недоторканості державних кордонів.

Найбільша кількість запитів (рисунок 2.22) в порівнянні зі всім періодом 2013-2021 років припадає на 2015 рік.

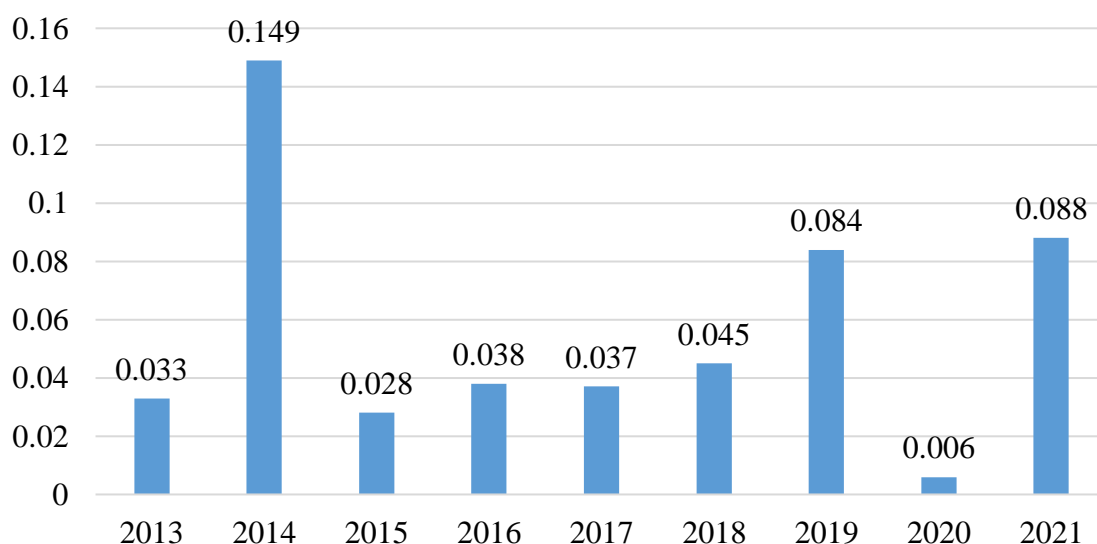

Рисунок 2.21 – Соціально-культурна сфера та частота її згадування

Саме в цей період часу влада приділяла велику кількість уваги сфері оборони та розвитку армії для подальшого збереження цілісності держави та недопущення вторгнення окупаційних сил на територію підконтрольну українській владі.

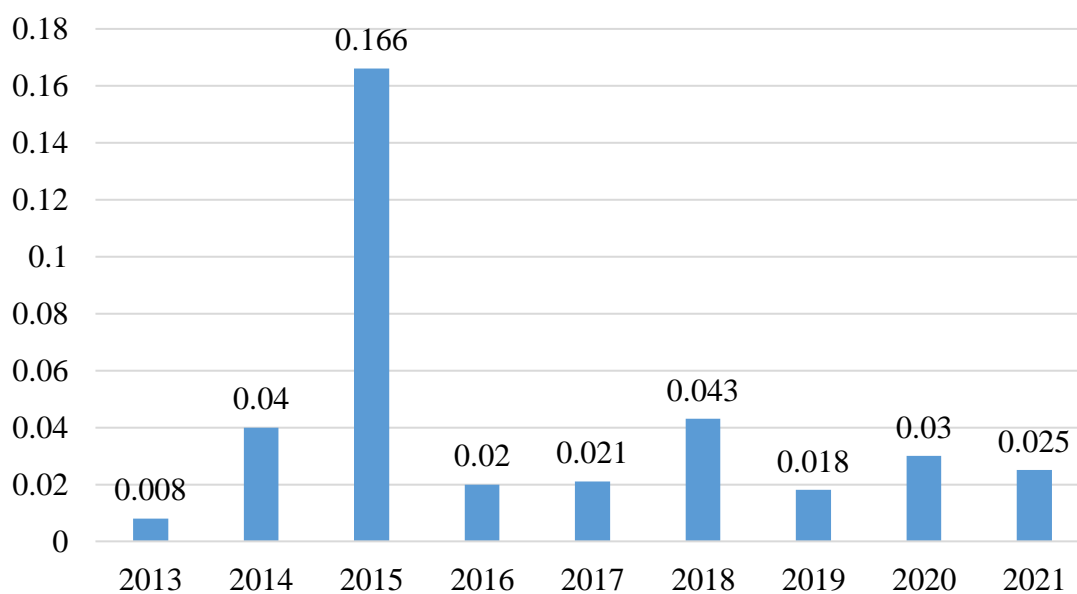

Рисунок 2.22 – Безпекова сфера та частота її згадування

Надалі стабільність частоти згадувань в пошукових запитах пояснюється врегулюванням військового аспекту на політичному та законодавчому рівнях, та в подальшій підтримці та розвитку за участі міжнародних організацій та співтовариств.

Висновки до розділу

В другому розділі проведено аналіз основних сфер діяльності ЄС та України, та подібність їх процесів.

Розглянуто ЄС як простір для розширення економічного розвитку, політичної стабільності та його вплив на міжнародній арені як стратегічного партнера. Зростання динаміки розвитку основних сфер життя Європейського Союзу та в цілому розвиток ЄС як структури.

В розділі наведено основні сфери діяльності України як стратегічного партнера ЄС. Динаміку розвитку економічної та соціально-культурної сфери. Наведено основні данні щодо партнерів зовнішньої торгівлі, оборот товарів. Зазначено динаміку торгівлі в розрізі розвитку зони вільної торгівлі.

Проведено контент моніторинг по сферах діяльності України в інтеграційних процесах в ЄС на сайті Європейського Союзу ec.europa.eu.

На основі розглянутих питань проведено когнітивне моделювання в наступному розділі.

3. МОДЕЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ ЄС

3.1 Побудова моделі та її розрахунок

Для побудови моделі було визначено ряд основних факторів впливу:

1. Євроінтеграційний процес України;
2. Інтеграційний процес ЄС;
3. Економічний розвиток (Україна);
4. Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна);
5. Соціальний захист (Україна);
6. Проблеми безпеки (Україна);
7. Підтримка Європейським Союзом України;
8. Міграційні проблеми в ЄС;
9. Культурна інтеграція (Україна);
10. Безпека ЄС.

Розглянемо кожен з факторів:

Євроінтеграційний процес України – цільовий фактор, який має на меті підвищення рівня держави на міжнародній арені, відновлення територіальної цілісності та повернення втрачених частин території, розвиток економічної, соціальної, культурної та всіх інших сфер діяльності держави.

Інтеграційна політика ЄС – цільовий фактор, який передбачає узагальнені принципи та цілі як мету досягнення задля отримання підтримки та визнання на міжнародній арені.

Економічний розвиток (Україна) – керуючий фактор який визначається як індикатор рівня життя населення, надає змогу судити про можливість надання соціальних гарантій населенню та спонукає до розвитку всіх сфер життя держави.

Рівень довіри та підтримка влади населенням – керуючий фактор, котрий дозволяє оцінити підтримку населення до влади та рушійної сили змін в державі, так як населення і є «носієм влади» в демократичній державі.

Соціальний захист (Україна) – керуючий фактор, котрий забезпечує населенню впевненість в особистому житті, підтримку держави та об'єднує громадян.

Проблеми безпеки (Україна) – керуючий фактор, який на сучасному етапі розвитку держави є основною перешкодою повноцінного економічного політичного та соціального розвитку країни. РФ скориставшись станом революції всередині країни окупувала частину території на сході країни та анексувала Кримський півострів тим самим залишивши Україну без частки ВВП та в економічній та політичній нестабільності.

Підтримка Європейським Союзом України – керуючий фактор, котрий має на меті визнання держави на міжнародній арені та дозволяє утверджувати свій зовнішньополітичний курс та активно розвивати економічну, культурну та соціальну сфери

Міграційні проблеми в ЄС – керуючий фактор, який передбачає проблеми з якими стикається ЄС під час здійснення інтеграційної політики, і впливає на стабільність всього процесу.

Культурна інтеграція (Україна) – керуючий фактор, що має на меті вплив на розвиток всієї культурної сфери та її розвитку в державі і поза її межами.

Безпека ЄС – керуючий фактор, який на сучасному етапі становлення ЄС відіграє важливу роль в його розвитку та є важливою частиною забезпечення національних інтересів і їх захисту.

Фактор № 1 – Євроінтеграційний процес України

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має слабкий позитивний вплив, фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС», коефіцієнт впливу має 0,1. Зумовлюється це тим, що інтеграційна політика України не впливає на політику ЄС.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має істотний вплив на фактор №3 «Економічний розвиток країни», коефіцієнт впливу складає 0,5. Пояснюється це тим, що інтеграція завдяки зміцненню позицій на міжнародній арені, підсилює економіку країни.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має сильний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» коефіцієнт впливу складає 0,7 так як більша частина населення підтримує інтеграційний курс на ЄС.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має істотний вплив на фактор №5 «Соціальний захист (Україна)», коефіцієнт впливу складає 0,6. Наближення законодавства та проведення реформ в країні істотно впливає на зростання соціального захисту населення.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має слабкий вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)», коефіцієнт впливу складає 0,2. Така тенденція визначається підтримкою Євросоюзом України в війні з РФ.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має істотний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України», коефіцієнт впливу складає 0,4. Пояснюється стриманням ЄС російської агресії за допомогою санкцій та інших обмежень.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має слабкий негативний вплив на фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» коефіцієнт впливу складає -0,1. Зближення України і ЄС незначним чином підвищить міграцію населення в ЄС, але така тенденція зовсім слабка.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має сильний позитивний вплив на фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» коефіцієнт впливу складає 0,7. Пояснюється такий вплив затвердженням на законодавчому рівні розвитку культурної сфери України.

Фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» має помірний вплив на фактор №10 «Безпека ЄС» коефіцієнт впливу складає 0,3. Така незначна, але важлива тенденція визнається підсиленням стримання нелегальних мігрантів Україною та інших безпекових проблем на кордонах, що покращує безпеку ЄС.

Фактор №2 – Інтеграційний процес ЄС.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має помірний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України», коефіцієнт впливу складає 0,4. При більшій

взаємодії ЄС спостерігається ріст взаємовідносин Україна-ЄС та розвиток зовнішньополітичного курсу України.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має помірний вплив фактор №3 «Економічний розвиток країни», коефіцієнт впливу складає 0,3. Більша частина зовнішньої торгівлі спрямована саме на країни-члени ЄС.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має істотний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населенням» 0,6 та фактор №5 «Соціальний захист» коефіцієнт впливу для обох складає 0,5. Підвищення впливу політики ЄС має вплив на довіру та підтримку населенням влади та його соціальний захист, проте більшість залежить від внутрішньополітичної складової України.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має помірний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом Україна», коефіцієнт впливу складає 0,4. Керівний апарат ЄМ підвищує рівень оцінки держави в очах керівників членів-держав та залучає їхню підтримку.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має істотний вплив на фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» коефіцієнт впливу 0,6, що пояснюється врегулюванням міграції населення всередині ЄС на законодавчому рівні, та посилення захисту від незаконної міграції.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має помірний вплив на фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» коефіцієнт впливу 0,4. Такий вплив пояснюється вимогами щодо закріплення на законодавчому рівні програм для розвитку культури в Україні.

Фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС» має сильний вплив на фактор №10 «Безпека ЄС», коефіцієнт становить 0,7. Роз'ясненням такого впливу є розширення кордонів, сильний економічне підсилення та збільшення військової сили.

Фактор №3 – Економічний розвиток країни.

Фактор №3 «Економічний розвиток країни» має дуже істотно негативний вплив на фактор №1 «Інтеграційний процес України», коефіцієнт впливу складає -0,6. Економічний стан країни на даному етапі розвитку знаходиться в нестабільному стані, що впливає на зниження темпу інтеграційних процесів.

Фактор №3 «Економічний розвиток країни» має дуже сильний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» коефіцієнт 0,6, фактор №5 «Соціальний захист (Україна)», коефіцієнт впливу становить 0,7. При зростанні економічного аспекту, відбувається зростання рівня соціального захисту, відповідно збільшується рівень довіри населення до влади та її підтримки. Також економічний фактор підвищує фінансування в рівень розвитку сфери безпеки в державі та структур що її забезпечують.

Фактор №3 «Економічний розвиток країни» має помірний негативний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)», коефіцієнт впливу становить -0,3, так як економіка країни знаходиться в нестабільному стані.

Фактор №3 «Економічний розвиток країни» має істотний вплив на фактор №8 «Культурна інтеграція (Україна)», коефіцієнт впливу складає 0,4. Економіка сприяє розвитку культури в державі.

Фактор №4 – Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)

Фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населенням» має сильний вплив на фактор №1 «Інтеграційний процес України», коефіцієнт впливу становить 0,8. Влада в Україні є демократичною, відповідно головним пріоритетом зовнішньополітичного курсу держави є думка та бажання її громадян.

Фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» має істотно-негативний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» коефіцієнт 0,5. Населення не підтримує в цілому ситуацію сфери безпеки та не виявляє довіри до дій влади, і вважає їх недостатніми для врегулювання.

Фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» має істотний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України», коефіцієнт впливу становить 0,5. Для ЄС є важливою думка населення щодо зовнішньополітичного курсу держави, тим самим пояснюється рівень впливу.

Фактор №5 – Соціальний захист (Україна)

Фактор №5 «Соціальний захист (Україна)» має помірний негативний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес Україн», коефіцієнт впливу становить -0,3. Нерозвиненість сфери захисту гальмує процес інтеграції.

Фактор №5 «Соціальний захист (Україна)» має слабкий вплив на фактор №3 «Економічний розвиток (Україна)», коефіцієнт впливу складає 0,2. Соціальний захист має низький вплив на економічний стан країни, але для них важливим співробітництво.

Фактор №5 «Соціальний захист (Україна)» має істотно негативний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)», коефіцієнт впливу становить -0,6. Це пов'язано з тим, що низький рівень соціального забезпечення породжує недовіру до владних структур.

Фактор №5 «Соціальний захист (Україна)» має слабкий негативний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)», коефіцієнт впливу складає -0,1.

Фактор №5 «Соціальний захист (Україна)» має слабкий проте негативний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)», коефіцієнт впливу складає -0,2.

Фактор №5 «Соціальний захист» має слабкий вплив на фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» коефіцієнт 0,3. Підвищення впливу пояснюється підвищенням соціального забезпечення та відповідно можливостей громадян культурному розвитку, навчанні і т.д

Фактор №6 – Проблеми безпеки (Україна)

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має сильно негативний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» та фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС», коефіцієнти впливу становлять -0,8 та -0,5 відповідно. Війна з РФ на сході країни негативно впливає на зовнішньополітичний курс держави та всі процеси пов'язані з ним.

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має сильно негативний вплив на фактор №3 «Економічний розвиток (Україна)», коефіцієнт впливу становить -0,6. Безпекова сфера на сучасному етапі потребує масштабних залучень з економіки для забезпечення миру в країні.

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має істотно негативний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» та №5

«Соціальний захист (Україна)», коефіцієнти впливу становлять $-0,6$ та $-0,3$ відповідно для обох факторів.

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має сильний істотний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» коефіцієнт впливу складає $0,6$. Пов'язується така тенденція з залученням ЄС та їхньою підтримкою України в війні з РФ.

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має помірний вплив на фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» коефіцієнт становить $0,3$. Пояснюється це стриманням Україною нелегальних мігрантів.

Фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» має негативний сильний вплив на фактор №10 «Безпека (ЄС)» коефіцієнт впливу становить $-0,7$. Таке значення визначається загрозою міграційних проблем та захисту кордонів через війну з РФ.

Фактор №7 (керуючий) Підтримка держави зі сторони ЄС

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має істотний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України», коефіцієнти впливу становлять $0,6$. Що визначає визнання України як міжнародного гравця.

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має слабкий вплив на фактор №2 «Інтеграційний процес ЄС», коефіцієнт становить $0,1$. Що визначає незалежність внутрішньої політики ЄС та положень інтеграції від зовнішніх факторів.

Також фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має незначний вплив на фактор №3 «Економічний розвиток (Україна)», коефіцієнт впливу становить $0,3$. Така підтримка визначається підвищенням торговельних відносин.

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має помірний на вплив фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» та №5 «Соціальний захист», коефіцієнти впливу становлять $0,6$ для обох факторів. Пояснюється це визнанням України та впливом міжнародних гравців на владу задля піднесення рівня життя в державі.

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має слабкий вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)», коефіцієнт впливу становить 0,2. Вплив незначний, але важливий, тому існування такого впливу визначає залучення уваги міжнародного співтовариства.

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має слабкий вплив на фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)», коефіцієнт 0,1. Вплив як такий, відсутній поясненням цього є незалежність Української культури від європейського співтовариства.

Фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» має слабкий вплив на фактор №10 «Безпека ЄС» коефіцієнт становить 0,5, так як від підтримки ЄС України залежить безпека України і відповідно безпека ЄС.

Фактор №8 – Міграційні проблеми в ЄС

Фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» має сильний негативний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» коефіцієнт впливу становить -0,7 та №2 «Інтеграційний процес ЄС» коефіцієнт -0,6. Такий вплив пояснюється нестабільністю та гальмуванням всіх зовнішньополітичних процесів.

Фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» має негативний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» коефіцієнт -0,3 та «Підтримка Європейським Союзом України» коефіцієнт 0,2. Такий вплив пояснюється зосередженістю на внутрішніх проблемах ЄС що, відповідно, визначає низький вплив на ці керуючі фактори.

Фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» має істотний негативний вплив на фактор №10 «Безпека ЄС» з коефіцієнтом -0,5, що пояснюється поширенням нелегальної міграції, зростанням рівня тероризму і зниження рівня безпеки.

Фактор №9 – Культурна інтеграція (Україна)

Фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» має позитивний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» коефіцієнт 0,4, підсилюючи інтеграційні наміри та бажання України, що тягне за собою цілком логічний вплив фактору №9 на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» з коефіцієнтом 0,2., підтверджуючи думку населення щодо цього фактору.

Фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» має позитивний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» коефіцієнт впливу 0,1 слабкий, але важливий, так як культура сприяє підсиленню національної гідності та в свою чергу бажанню захищати державні кордони.

Фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» має позитивний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України» коефіцієнт впливу становить 0,4. Такий вплив пояснюється становленням українців як сильної нації, що привертає увагу європейського співтовариства.

Фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» має слабкий негативний вплив на фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС» коефіцієнт становить -0,1. Такий вплив пояснюється неможливістю здійснення культурних програм у зв'язку з зосередженістю ЄС на внутрішніх проблемах.

Фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)» має слабкий, проте позитивний вплив на фактор №10 «Безпека (ЄС)», коефіцієнт становить 0,3.

Фактор №10 – Безпека ЄС

Фактор №10 «Безпека ЄС» становить негативний вплив на фактор №1 «Євроінтеграційний процес України» та №2 «Інтеграційний процес ЄС» коефіцієнти становлять -0,6 та -0,5 відповідно і мають помірну силу. Такий вплив пояснюється неможливістю забезпечення стабільного процесу інтеграції як для України так і для ЄС, що відповідно тягне за собою негативний вплив на фактор №3 «Економічний розвиток (Україна)», коефіцієнт становить -0,1, тому що зовнішня торгівля України націлена на ЄС.

Фактор №10 «Безпека ЄС» становить позитивний вплив на фактор №4 «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» коефіцієнт становить 0,3. Шляхи вирішення проблем безпеки в ЄС підсилюють рівень підтримки влади в Україні та її зовнішньополітичний курс.

Фактор №10 «Безпека (ЄС)» має негативний сильний вплив на фактор №6 «Проблеми безпеки (Україна)» коефіцієнт впливу становить -0,5. Таке значення визначається загрозою міграційних проблем та захисту кордонів через війну з РФ.

Фактор №10 «Безпека (ЄС)» має позитивний вплив на фактор №7 «Підтримка Європейським Союзом України», коефіцієнт впливу становить 0,6. Так як ЄС зацікавлений в співпраці з Україною, для захисту кордонів.

Фактор №10 «Безпека (ЄС)» має негативний істотний вплив на фактор №8 «Міграційні проблеми в ЄС», коефіцієнт впливу -0,4 так як дестабілізація безпеки підвищує нелегальну міграцію та ще більше дестабілізує безпеку всередині структури.

Фактор №10 «Безпека (ЄС)» має негативний вплив на фактор №9 «Культурна інтеграція (Україна)», коефіцієнт впливу становить -0,1. Такий вплив пояснюється зосередженням ЄС на внутрішніх проблемах безпеки та зовнішніх загрозах.

Результати аналізу взаємодії факторів представлені в таблиці (таблиця А.1).

За даними (таблиці А.1) будемо когнітивну карту моделі сучасної інтеграційної політики ЄС та України (рисунок 2.1).

Наступний етапом є розрахунок когнітивної моделі з використанням макросу у пакеті MS Excel «Insight». В таблиці (таблиця А.1) знаходиться розрахована матриця. Розрахунки проводились за формулами (формула 3. Та 3.2) . Оскільки значення у таблиці результатів (таблиця А.2) більше за 1, то необхідно результати нормалізувати. Нормалізовані значення вихідної матриці представлені у таблиці (таблиця А.3).

Значення контурів зворотного зв'язку для кожного фактору (формула 3.1):

$$R_i = \prod_{j=1}^n w_j, \quad (3.1)$$

де n - кількість зв'язки у циклі, w_j - ваговий коефіцієнт j -го зв'язку, який приведений у таблиці 3.1.

Значення узагальненого коефіцієнту зворотного зв'язку для кожного фактору визначаємо за формулою (3.2):

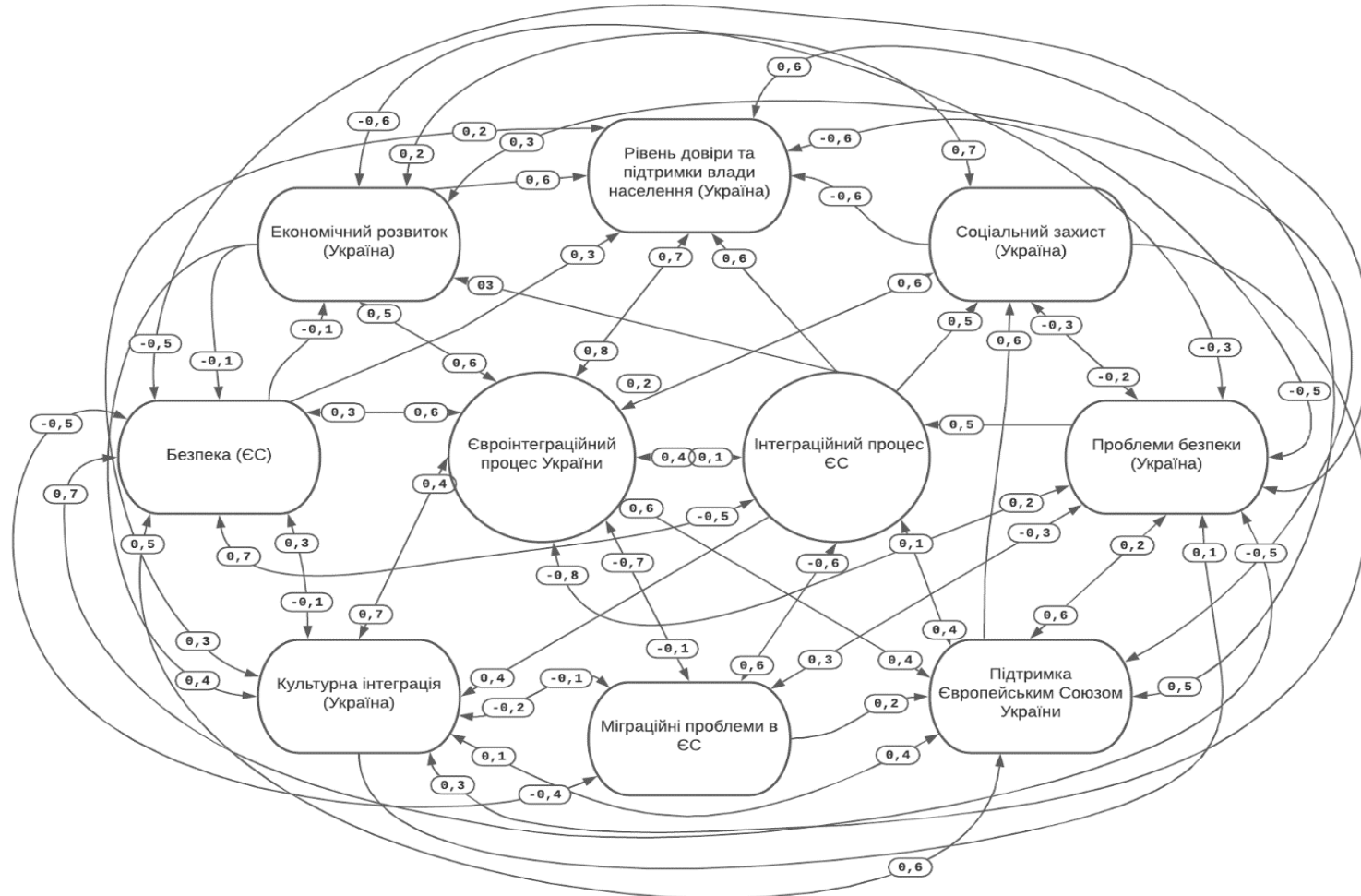

Рисунок 3.1 – Когнітивна модель сучасної інтеграційної політики ЄС та України

$$R_v = \sum_i^m w_j, \quad (3.2)$$

де m - число циклів (контурів зворотного зв'язку), що генерується змінною або фактором, який обраний у якості «входу»,

R_v - загальний коефіцієнт зворотного зв'язку v -го «входу» системи,

R_i - коефіцієнт зворотного зв'язку i -го циклу системи

Результати представлені в таблиці (таблиця А.2)

Діагональ в таблиці (таблиця А.2) відображає контури зворотного зв'язку. Для встановлення стабільності чи нестабільності системи, проводимо якісний аналіз впливу зворотного зв'язку. На основі проведених розрахунків побудовано гістограму для розгляду контурів зворотного зв'язку (рисунок 3.2).

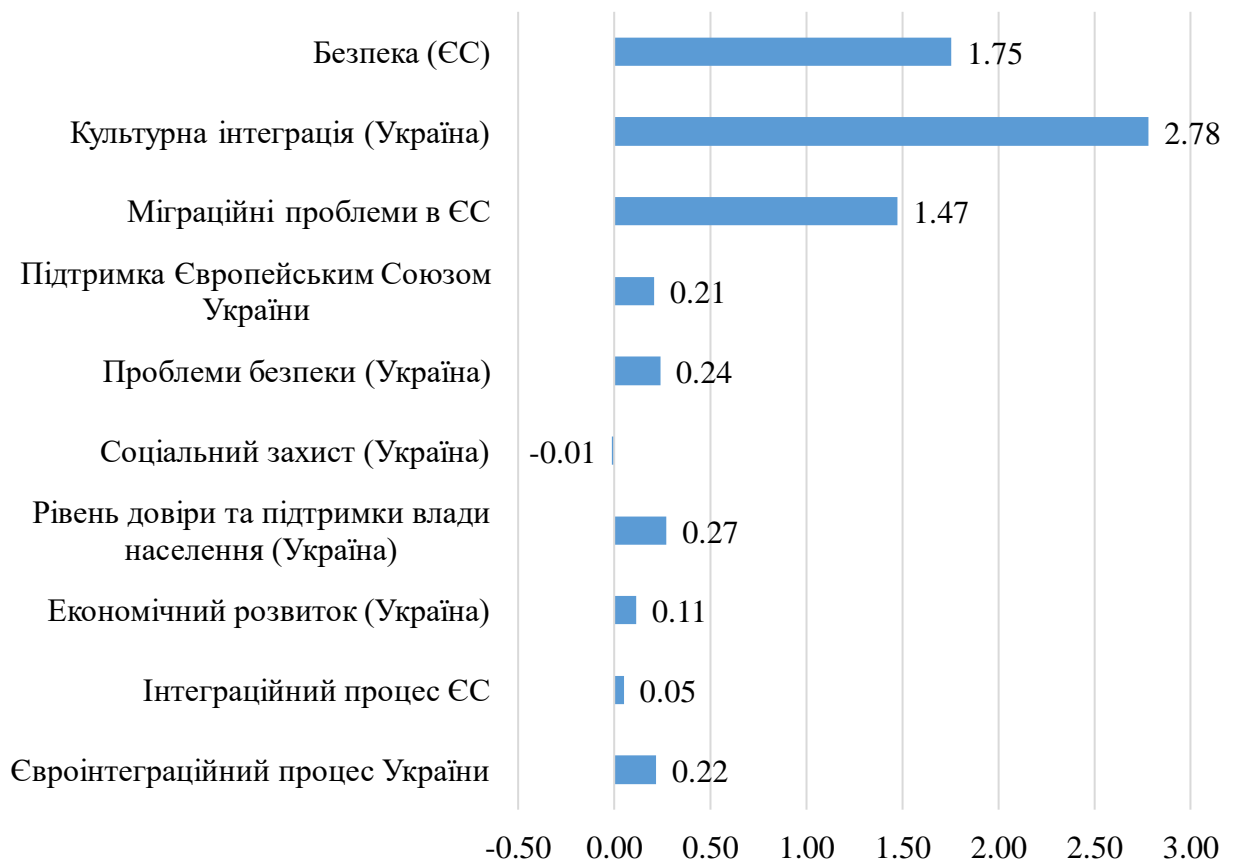

Рисунок 3.2 – Значення сумарних коефіцієнтів зворотного зв'язку когнітивної моделі «Сучасні інтеграційна політика ЄС та Україна»

Проведемо аналіз контурів зворотного зв'язку. Дестабілізуючими факторами виступають такі фактори як «Євроінтеграційний процес України» (0,22), «Інтеграційний процес ЄС» (0,05), «Економічний розвиток (Україна)» (0,11), «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,27), «Проблеми безпеки (Україна)» (0,24) та «Підтримка Європейським Союзом України» (0,21). «Міграційні проблеми в ЄС» (1,47), «Культурна інтеграція (Україна)» (2,78) та «Безпека ЄС» (1,75), Найбільш дестабілізуючим фактором виступає фактор «Культурна інтеграція (Україна)» (2,78).

Стабілізуючим факторами виступають такі фактори як «Соціальний захист (Україна)» (-0,01), що свідчить про необхідність докладання зусиль для його зміни.

Наступним кроком є визначення впливу факторів системи, який враховує її реакцію, використавши формулу (3.3):

$$K_{ij}^* = K_{ij} \cdot \frac{1}{1 - R_i}, \quad (3.3)$$

де K_{ij}^* - приведений коефіцієнт впливу і-го фактору на j-й фактор системи, що враховує реакцію системи на зміни у факторі і;

K_{ij} - коефіцієнт впливу і-го фактору на j-й фактор системи, який отримується з нормалізованої таблиці розрахунків (таблиця А.3)

R_i - нормалізоване значення узагальненого коефіцієнта зворотного зв'язку і-го фактору системи. R_i - в нормалізованій таблиці (таблиця А.3) розташовані на головній діагоналі.

В результаті отримано таблицю взаємовпливів факторів когнітивної моделі системи (таблиця А.4).

Для перегляду впливу керуючих факторів на цільові побудовано гістограму (рисунок 3.3).

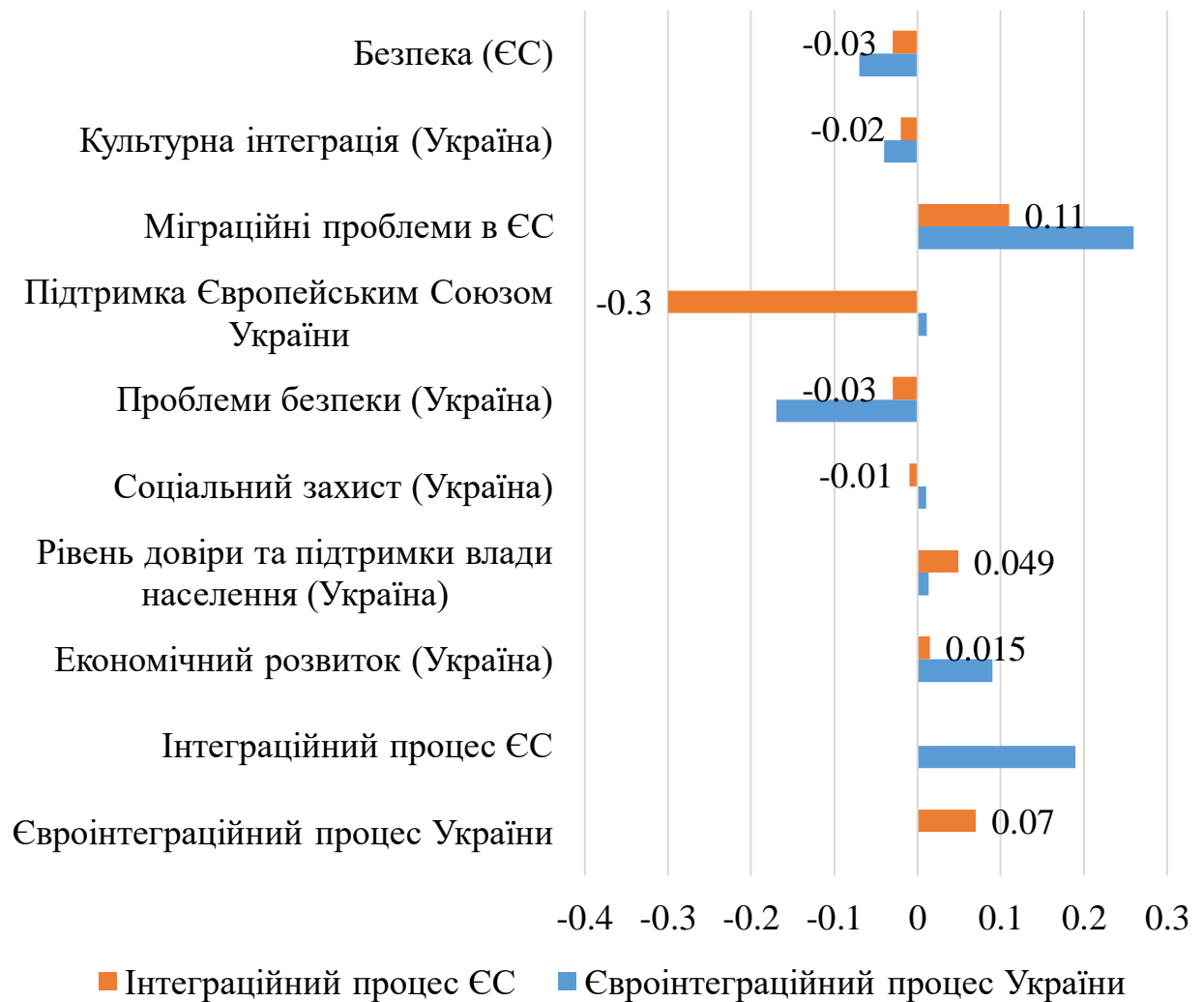

Рисунок 3.3 – Вплив керуючих факторів на цільові фактори моделі сучасної інтеграційної політики ЄС та України

Одержані результати впливів можна пояснити наступним чином:

Вплив на перший цільовий фактор Євроінтеграційний процес України

1. Позитивний, але слабкий вплив на фактор «Євроінтеграційний процес України» впливає «Міграційні проблеми в ЄС» (0,05). Поясненням такого впливу є те, що міграція потребує врегулювання інтеграційними інструментами для інтеграції іммігрантів в приймаюче суспільство.

2. Сильний вплив на перший цільовий фактор має також інший цільовий фактор – «Інтеграційний процес ЄС» (0,15). Такий вплив

визначається великою кількістю цільових програм для розвитку співробітництва.

3. Позитивно впливає на «Євроінтеграційний процес України» фактор «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,11). Пояснюється це підтримкою та бажанням населення бути частиною ЄС.

4. Вплив фактору «Соціальний захист (Україна)» (0,02) на цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України» пояснюється цільовими програмами, які Україна впроваджує для сфери соціального захисту задля пришвидшення інтеграційного процесу.

5. «Економічний розвиток (Україна)» (0,09) має позитивний, але слабкий вплив на цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України». Пояснюється це провадженням програм для покращення економіки, націлених на пришвидшення інтеграційної політики, яка в свою чергу приносить покращення економічної сфери держави.

6. Фактор впливу «Підтримка Європейським Союзом України» (0,11) є позитивний та виявляє помірний вплив на цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України», так як від підтримки держав-членів залежить швидкість та якість інтеграційного процесу України.

7. Слабкий проте негативний вплив на фактор «Євроінтеграційний процес України» зазначається фактором Культурна інтеграція (Україна) (-0,02) тому, що певним чином відбувається злиття культур, та в населення виникає питання збереження культури і традицій, а не розчинення її серед великої кількості традицій і культур в ЄС.

8. Негативний вплив має фактор «Безпека ЄС» (-0,03) на перший цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України». ЄС, маючи безліч проблем всередині структури з іншими членами, та такими нагальними проблеми як пандемія COVID-19, не готовий приймати нових членів та більш тісно розвивати співробітництво з Україною, що в результаті гальмує інтеграційний процес ЄС

9. Фактор «Проблеми безпеки України» (-0,14) мають істотний негативний вплив на перший цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України». Такий результат пояснюється тим, що безпекова сфера України в критичному стані, та негативно впливає на ЄС, тому відбувається гальмування.

Вплив на другий цільовий фактор Інтеграційний процес ЄС

1. Фактор «Інтеграційний процес ЄС» отримує позитивний вплив з фактору «Міграційні проблеми в ЄС» (0,01). Такий зв'язок можна пояснити зосередженістю на нагальних проблемах всередині структури ЄС для створення інструментів їх вирішення та подальшого запобігання проблем з міграцією.

2. Вплив іншого цільового фактору «Євроінтеграційний процес України» (0,07) на фактор «Інтеграційний процес ЄС» має позитивний вплив, так як сприяє покращенню та вдосконаленню інструментів для здійснення інтеграційної політики ЄС.

3. Позитивний вплив виявлено і фактором «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,05). Виявлення такого впливу свідчить про вплив громадської думки за межами ЄС на чинну владу ЄС для здійснення їхньої діяльності та впровадження політики в цілому.

4. Фактор впливу «Підтримка Європейським Союзом України» (0,04) має позитивний вплив на другий цільовий фактор «Інтеграційний процес ЄС» формуючи думку керівників країн-членів ЄС щодо України на міжнародній арені тим самим підносячи довіру до України і керівного апарату ЄС.

5. Фактор «Економічний розвиток України» (0,02) має слабкий позитивний вплив на фактор «Інтеграційний процес ЄС», такий низький вплив ніяк не позначається на факторі.

6. «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,009) має дуже слабкий негативний вплив на фактор «Інтеграційний процес ЄС». Політика інтеграційного процесу ЄС формується виключно на досвіді ЄС та

його особистих цілях. Рівень довіри до влади в державі яка інтегрується не впливає на внутрішньополітичні цілі ЄС.

7. Аналогічно фактор «Культурна інтеграція (Україна)» (-0,01) має незначний вплив, в даному випадку негативний, на «Інтеграційний процес ЄС». Такий фактор пояснюється небажанням злиття культур а збереженням національної самобутності.

8. «Безпека (ЄС)» (-0,01) має дуже слабкий негативний вплив на фактор «Інтеграційний процес ЄС». Можливим поясненням цього є ситуація в середині ЄС щодо мігрантів, їх перебування в ЄС, тероризм, який розповсюджується по ЄС, значно послаблюють вплив на процес інтеграційної політики ЄС в цілому.

9. Фактор «Проблеми безпеки (Україна)» (-0,03) має негативний вплив на «Інтеграційний процес ЄС». ЄС стало підтримує Україну в її війні з РФ, накладаючи санкції від яких страждають і держави-члени ЄС і держави які інтегруються в ЄС, послаблюючи процес ЄС в інтеграції в цілому.

Для перегляду впливу цільових факторів на керуючі побудовано гістограму (рисунок 3.4).

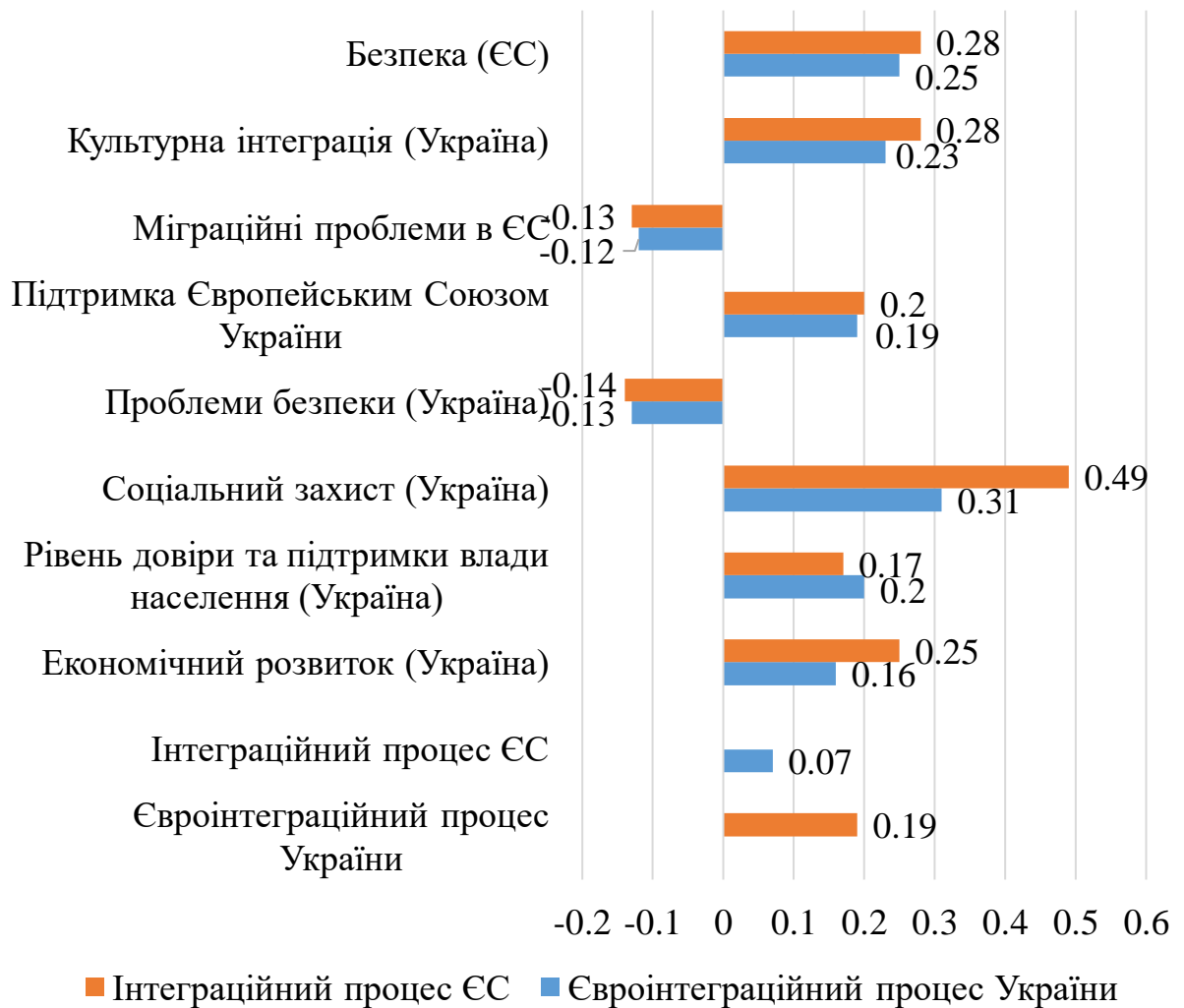

Рисунок 3.4 – Вплив цільових факторів на керуючі фактори моделі сучасної інтеграційної політики ЄС та України

Вплив першого цільового фактору «Євроінтеграційний процес України» на інші керуючі фактори.

1. На фактор «Економічний розвиток (Україна)» (0,15) має позитивний, істотний вплив. Таку тенденцію варто відзначити завдяки співпраці з ЄС протягом довгих років та вступу України в ЗВТ.

2. На фактор «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,18), позитивний вплив пояснюється прагненням населення бути частиною ЄС, та підтримка владою курсу на Європу збільшується щороку.

3. На Фактор «Соціальний захист (Україна)» (0,28) має позитивний вплив зі сторони цільового фактору за рахунок бажання підняття рівня життя

українців до європейського, здійснюючи затвердження розвитку сфери на законодавчому рівні.

4. На фактор «Проблеми безпеки (Україна)» (-0,15) цільовий впливає негативно, та цей вплив є істотним. Чим більше Україна співпрацює з ЄС, тим більше РФ поширює свою агресію на території України тим самим дестабілізує безпекову сферу в Україні

5. На фактор «Підтримка Європейським Союзом України (015)» перший цільовий фактор впливає позитивно, це виражається накладанням санкцій на РФ та стримуванням поширення її агресії.

6. Вплив цільового фактору «Євроінтеграційний процес України» на фактор «Міграційні проблеми в ЄС» (-0,11) має негативний вплив, так як здійснення політики інтеграції передбачає собою вільне пересування громадян України по ЄС що збільшить міграцію.

7. Вплив цільового фактору «Євроінтеграційний процес України» на «Культурна інтеграція (Україна)» (0,2) має позитивний вплив так як загальний інтеграцій процес України включає в себе розвиток культурної сфери і ці 2 фактори є взаємозалежними.

8. Вплив цільового фактору «Євроінтеграційний процес України» на фактор «Безпека ЄС» (0,2) має позитивний вплив, у зв'язку з підтримкою України проблем ЄС щодо незаконної міграції та стримуванням її.

Вплив другого цільового фактору «Інтеграційний процес ЄС» на інші керуючі фактори.

1. Вплив другого цільового фактору «Інтеграційний процес ЄС» на перший цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України» (0,07) позитивний але, незначний. Зовнішньополітичний вектор України жодним чином не впливає на загальний інтеграційний процес ЄС.

2. Вплив другого цільового фактору «Інтеграційний процес ЄС» на фактор «Економічний розвиток (Україна)» (0,2) має позитивний характер, пояснюється це включенням України в ЗВТ що надало можливість кращому

економічному зростанню в країні так як більша частина зовнішньої торгівлі України спрямована на країни-члени ЄС

3. Вплив фактору «Інтеграційний процес ЄС» на «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)» (0,13) має позитивний характер, але за своєю силою він незначний. Такий вплив пояснюється незалежністю рівня довіри та підтримки влади населенням України від внутрішніх положень процесу інтеграції ЄС.

4. Вплив фактору «Інтеграційний процес ЄС» на «Соціальний захист (Україна)» (0,4). Політика ЄС передбачає високий соціальний захист населення, тим самим пояснюється істотний позитивний вплив на керуючий фактор.

5. Вплив фактору «Інтеграційний процес ЄС» на «Проблеми безпеки (Україна)» (-0,14). Інтеграційна політика ЄС не передбачає безпекової підтримки на даному етапі співробітництва, тому цей фактор негативно впливає на безпекову сферу України.

6. Фактор «Інтеграційний процес ЄС» має позитивний вплив на «Підтримка Європейським Союзом України» (0,14). Керівний апарат ЄС зі своєї сторони висловлює підтримку Україні тим самим залучає підтримку інших держав-членів ЄС.

7. Фактор «Інтеграційний процес ЄС» має негативний вплив на керівний фактор «Міграційні проблеми в ЄС» (-0,14). Розширення міграційних процесів передбачає вільне пересування громадян по території ЄС, що відповідно, збільшує проблему міграції всередині ЄС

8. Вплив другого цільового фактору «Інтеграційний процес ЄС» має позитивний вплив на фактор «Культурна інтеграція (Україна)» (0,22). Положеннями, які регулюють інтеграційні процеси ЄС передбачено розвиток культурної сфери на законодавчому рівні, що пояснює позитивний вплив на цей фактор.

9. Фактор «Інтеграційний процес ЄС» має позитивний вплив на керуючий фактор «Безпека ЄС» (0,18). Розширення території, збільшення

військової сили, підсилення економічних чинників позитивно впливає на захист кордонів, територіальної цілісності та інших безпекових факторів.

Використаємо дані результати для побудови розвитку сценаріїв моделі

3.2 Аналіз можливих сценаріїв майбутньої зміни моделі «Сучасні інтеграційні процеси ЄС та Україна»

Використаємо сценарний підхід для визначення можливих напрямів поведінки під впливом зміни факторів . Використаємо вихідну модель представлену у таблиці (таблиця А.1) для внесення можливих майбутніх змін.

Сценарій №1 зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

У випадку зниження рівня довіри та підтримки населенням євроінтеграційного процесу, знизиться коефіцієнт впливу соціального захисту та економічної сфери так як розвиток сфери економіки наряду залежить від підтримки влади населенням, сприйняття ними реформ і відповідно існує пряма залежність соціального захисту від економічної сфери. Такий процес відповідає зниженню вагового коефіцієнта прямого зв'язку «Євроінтеграційний процес України» на «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)»

Сценарій №2 підвищення економічного розвитку України

У випадку підвищення економічного розвитку України зросте ефективність культурної сфери, соціального захисту та проблем безпеки України, так як ці сфери наряду залежать від економічної стабільності держави. Такий процес відповідає підвищенню коефіцієнту впливу «Євроінтеграційний процес України» на «Економічний розвиток (Україна)».

Сценарій №3 вирішення проблем безпеки України.

У випадку підвищення вирішення проблем безпеки України відбудеться зменшення впливу безпекових проблем, що дозволяє підвищити ефективність

сфери соціального захисту, рівня довіри та підтримки влади населенням та підтримки ЄС України. Такий процес відповідає зниженню вагового коефіцієнта прямого зв'язку «Євроінтеграційний процес України» на «Проблеми безпеки (Україна)» та також «Економічний розвиток (Україна)» на «Проблеми безпеки (Україна)»

Сценарій №4 підвищення безпекового питання ЄС

У випадку зниження коефіцієнту впливу «Інтеграційний процес ЄС» на «Міграційні проблеми в ЄС» та зменшення негативний вплив «Міграційні проблеми в ЄС» на «Безпека (ЄС)» отримаємо в результаті підвищення безпекового питання.

Сценарій №5 підвищення сфери соціального захисту України

У випадку підвищення соціального захисту населення України відбудеться підвищення рівня довіри та підтримки влади населенням України та підтримка зі сторони ЄС, потягне за собою зниження безпекових проблем та в результаті зниження міграційних проблем в ЄС. Такий процес відповідає підвищенню вагового коефіцієнту «Євроінтеграційний процес України» на «Соціальний захист (Україна)».

Вихідні моделі сценаріїв таблиці (таблиця А.5, таблиця А.9, таблиця А.13, таблиця А.17, таблиця А.21) розраховані за допомогою когнітивної моделі з використанням макросу у пакеті MS Excel «Insight». Результати розрахунку представлені в таблиці (таблиця А.6, таблиця А.10, таблиця А.14, таблиця А.18, таблиця А.22). Нормалізована матриця представлена у таблиці (таблиця А.7, таблиця А.11, таблиця А.15, таблиця А.19, таблиця А.23) та матриця взаємовпливів факторів системи представлена в таблиці (таблиця А.8, таблиця А.12, таблиця А.16, таблиця А.20, таблиця А.24).

В таблиці (таблиця 3.1) представлені зведені результати вихідної матриці та всіх результатів впливів керуючих факторів на цільові.

Таблиця 3.1 – Зведені результати вихідної матриці та всіх результатів впливів керуючих факторів на цільові

	Вихідна модель		Сценарій 1		Сценарій 2		Сценарій 3		Сценарій 4		Сценарій 5	
	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор	1 цільовий фактор	2 цільовий фактор
Євроінтеграційний процес України		0,07		0,05		0,05		0,05		0,03		0,05
Інтеграційний процес ЄС	0,20		0,11		0,16		0,13		0,15		0,16	
Економічний розвиток (Україна)	0,10	0,01	0,05	0,01	0,08	0,02	0,06	0,01	0,06	0,01	0,07	0,01
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)	0,13	0,05	0,06	0,03	0,08	0,03	0,07	0,03	0,07	0,02	0,08	0,03
Соціальний захист (Україна)	0,01	-0,01	0,00	-0,01	0,01	0,00	0,00	-0,01	0,01	0,00	0,01	0,00
Проблеми безпеки (Україна)	-0,17	-0,03	-0,07	-0,01	-0,11	-0,01	-0,09	-0,01	-0,09	-0,01	-0,11	-0,01
Підтримка Європейським Союзом України	0,11	0,03	0,06	0,02	0,08	0,02	0,07	0,02	0,07	0,01	0,08	0,02
Міграційні проблеми в ЄС	0,26	0,11	-0,08	-0,04	-0,11	-0,04	-0,09	-0,03	-0,07	-0,03	-0,10	-0,04
Культурна інтеграція (Україна)	-0,04	-0,02	0,04	0,03	0,06	0,03	0,05	0,03	0,05	0,02	0,06	0,03
Безпека (ЄС)	-0,07	-0,03	0,03	0,01	0,05	0,02	0,04	0,02	0,03	0,01	0,05	0,02
Зміна по відношенню до вихідної моделі	0,53	0,20	0,20	0,09	0,29	0,12	0,25	0,11	0,28	0,07	0,29	0,12

Сценарій №1 зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

Порівнявши матрицю результатів вихідної моделі з матрицею результатів впливів сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна) ми побачимо суттєве зниження коефіцієнтів таких факторів як «Інтеграційний процес ЄС», «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)», «Підтримка Європейським Союзом України» та «Культурна інтеграція (Україна)», що свідчить про важливість громадської думки та населення як носія влади в демократичній державі. Матриця взаємовпливів демонструє результати відмінні від вихідної матриці взаємовпливів, Зміна по відношенню до вихідної моделі складає значення менше на 0,3, що свідчить про важливість такого фактору як «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)». В свою чергу така зміна не принесе значних змін для цільового фактору №2 «Інтеграційний процес ЄС» що свідчить про його незалежність від внутрішніх змін інших державних структур.

Сценарій №2 підвищення економічного розвитку України

Порівнявши матрицю результатів вихідної моделі з матрицею результатів впливів сценарію підвищення економічного розвитку України та проаналізувавши отримані результати, варто відзначити, що такий вплив визначає значне погіршення на фактор «Міграційні проблеми ЄС», та незначне зниження «Безпека ЄС». Також незначні зміни помітні в цілому ряді впливу решти факторів на цільовий «Євроінтеграційний процес України».

В свою чергу такий вплив не принесе значних змін для цільового фактору «Інтеграційний процес ЄС» що свідчить про його незалежність від внутрішніх змін інших державних структур.

Сценарій №3 вирішення проблем безпеки України.

Порівнявши матрицю результатів вихідної моделі з матрицею результатів впливів сценарію вирішення проблем безпеки України, та переглянувши результати, варто відмітити незначне зниження впливу

керуючих факторів на цільові «Євроінтеграційний процес України» та «Інтеграційний процес ЄС». Суттєвих негативних змін зазнав фактор «Міграційні проблеми в ЄС», що пояснюється збільшенням уваги України на безпекових проблемах та відповідним зниженням уваги на фактор «Міграційні проблеми в ЄС». Такі зміни позначаються негативним впливом фактору «Міграційні проблеми в ЄС» на 2-й цільовий фактор, значення якого знизилось до значення $-0,03$. Такий вплив має значення для інтеграційного процесу, тим самим знижуючи ефективність інтеграції.

Сценарій №4 підвищення безпекового питання ЄС

Порівнявши матрицю результатів вихідної моделі з матрицею результатів впливів сценарію підвищення безпекового питання ЄС, отриманні данні наочно висвітлюють підвищення коефіцієнту фактору «Безпека (ЄС)» що свідчить про можливість існування такого сценарію. Фактори «Євроінтеграційний процес України», «Інтеграційний процес ЄС», «Економічний розвиток (Україна)», «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)», «Соціальний захист (Україна)», «Проблеми безпеки (Україна)», «Підтримка Європейським Союзом України», «Міграційні проблеми в ЄС» знизився коефіцієнт впливу, але таке значення є незначним, Також фактор «Культурна інтеграція (Україна)» отримав підвищення коефіцієнту впливу. Зміна по відношенню до вихідної моделі складає значення менше на $0,13$, що є не значним, але впливовим для зміни коефіцієнтів цільових факторів.

Сценарій №5 підвищення сфери соціального захисту України

Порівнявши матрицю результатів вихідної моделі з матрицею результатів впливів сценарію підвищення сфери соціального захисту України, виявлено негативний вплив на фактор «Міграційні проблеми в ЄС», та зниження коефіцієнту «Економічний розвиток (Україна)». Зросли коефіцієнти впливу на такі фактори «Безпека ЄС», «Культурна інтеграція (Україна)». Зміна по відношенню до вихідної моделі складає значення менше на $0,8$. Це значення є незначним та майже не помітним. Проте фактор «Економічний розвиток

(Україна)» отримав зниження коефіцієнтів у зв'язку з навантаженням на бюджет, що відповідно надає негативний вплив на решту сфер.

Підсумовуючи описане, варто зазначити, що на даному етапі становлення відносин Україна-ЄС, реалізація та розвиток багатьох сфер діяльності державі стали можливими завдяки підтримці Європейського Союзу, міжнародним проектам та наближенню законодавства України до Європейського Союзу.

Одним з найбільш нестабільних факторів системи є фактор «Міграційні проблеми в ЄС», тому доцільним є прогнозування саме цього фактору.

3.3 Прогнозування змін та висунення рекомендацій

Для проведення прогнозування використано методику тренд-сезонного гармонійного аналізу, за даними представленими на сайті Eurostat [139].

Таблиця 3.2 – Вихідні данні кількості мігрантів 2012-2019 рр. [139]

Млн. чол.

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Мігранти (млн)	2,82	2,89	3,16	4,06	3,69	3,75	3,94	4,22

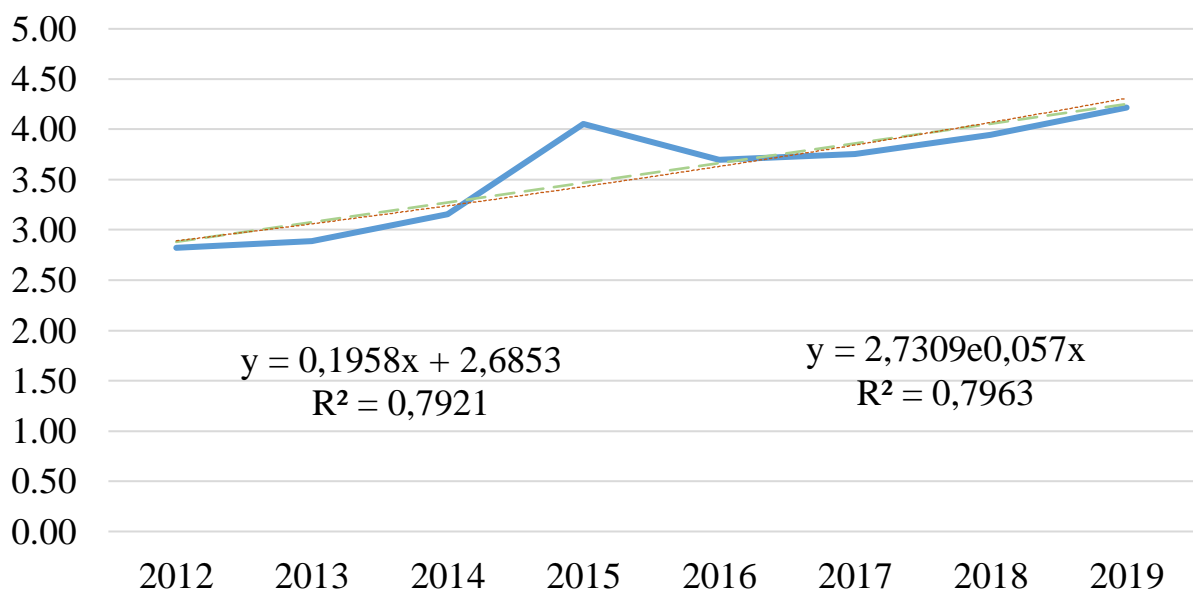

Рисунок 3.5 – Кількість мігрантів 2012-2019 рр.

Послідовність виконання наступна:

1. Визначаємо тренд за допомогою формули:

$$z(x) = y_t - t_r, \quad (3.4)$$

де y_t - вихідні дані, t_r - значення тренду.

2. Видаливши тренд, переходимо від абсолютного часу до штучного та заданий час переводимо у радіанну міру за допомогою формули:

$$t^* = \frac{2\pi}{N} t, \quad (3.5)$$

3. Виділяємо лінію тренду та її рівняння з побудованого графіка (Рисунок 3.5)

4. Для побудови оптимістичного прогнозу обрано лінійний тренд з $R^2=0,7921$, який описується наступною формулою:

$$y = 0,1958x + 2,6853, \quad (3.6)$$

Для побудови песимістичного прогнозу використано експоненціальний тренд з $R^2=0,7963$, який описується наступною формулою:

$$y = 2,7309e^{0.057x}, \quad (3.7)$$

де x – час, що вимірюється; за перший зріз у моделі прийнято 2012 рік.

5. За формулами Бесея знаходимо коефіцієнти b_k, a_k, a_0 .

$$a_0 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^n z_i. \quad (3.8)$$

$$a_k = \frac{2}{N} \sum_{i=1}^n z_i \cdot \cos(kt), \quad (3.9)$$

$$b_k = \frac{2}{N} \sum_{i=1}^n z_i \cdot \sin(kt), \quad (3.10)$$

$$a_{\frac{N}{2}} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N z_i \cdot (-1)^i, \quad (3.11)$$

Таблиця 3.3 – Результати обчислень коефіцієнтів b_k , a_k , за формулами Беселя для прогнозування

Номер гармоніки	Значення коефіцієнтів			
	Лінійний тренд (оптимістичний прогноз)		Експоненціальний тренд (песимістичний прогноз)	
	b_k	a_k	b_k	a_k
1	-0,17066	-0,03576	-0,21027	-0,03495
2	0,211365	0,049961	0,198713	0,051063
3	-0,14037	0,00313	-0,14838	0,003642
4	0,129479	-6,4E-17	0,122437	-5,4E-17

6. Щоб знайти $z_{teor}(t)$ розкладаємо вихідні данні циклічної компоненти у ряд Фур'є за формулою:

$$z_{teor}(t) = a_0 + \sum_{k=1}^m (a_k \cdot \cos(\frac{2\pi}{N} \cdot t) + b_k \cdot \sin(k \cdot \frac{2\pi}{N} \cdot t)) - [a_{\frac{N}{2}} \cdot (-1)^t], \quad (3.12)$$

де m – кількість гармонік ряду Фур'є;

k – номер гармоніки;

t – час;

b_k , a_k , a_0 – параметри знайдені за формулами (3.8), (3.9), (3.10).

Останній доданок включено, так як виявлено парну кількість значень N .

7. Наступний крок побудова залежності $z(t)$ та $z_{teor}(t)$.
8. Будуючи реалістичний прогноз використано формулу:

$$b_1 = \frac{R_i^2}{\sum_{i=1}^2 R_i^2}, \quad (3.13)$$

де b_i – ваговий коефіцієнт i -ої моделі із рівнем адекватності R^2

Обрахувавши за формулою (3.13) значення коефіцієнта для реалістичного прогнозу.

Реалістичний прогноз:

$$b_1 = \frac{0,7921}{0,7921 + 0,7963}, \quad (3.14)$$

Песимістичний прогноз:

$$b_1 = \frac{0,7963}{0,7921 + 0,7963} \quad (3.15)$$

З урахуванням знайдених вагових коефіцієнтів формула для регресійного реалістичного прогнозу виглядає наступним чином:

$$Y^{\text{реал}} = b_1 \cdot Y^{\text{оптим}} + b_2 \cdot Y^{\text{песим}} = 0,50132 \cdot Y^{\text{оптим}} + 0,49868 \cdot Y^{\text{песим}}, \quad (3.16)$$

де $Y^{\text{оптим}}$ та $Y^{\text{песим}}$ – оптимістичні та песимістичні прогнози;

b_1 та b_2 – вагові коефіцієнти, визначені за допомогою формули (3.10)

Результатом обчислення рівняння отримали реалістичний прогноз.

9. За отриманими рівняннями отримали прогнозовані данні кількості мігрантів 2020-2022 рр. (таблиця 3.4)

Таблиця 3.4 – Прогноз кількості мігрантів 2020-2020 рр.

млн. чол.

Рік	Оптимістичний		Песимістичний		Реалістичний	
	Індекс	Зміна в порівнянні з минулим роком, %	Індекс	Зміна в порівнянні з минулим роком, %	Індекс	Зміна в порівнянні з минулим роком, %
2020	4,4	4,3%	4,6	9,0%	4,5	6,6%
2021	4,6	4,6%	4,8	4,5%	4,7	4,4%
2022	4,8	4,4%	5,1	6,3%	5,0	6,4%

За отриманими даними для наочного прикладу, сформовано графік прогнозу кількості мігрантів 2020-2022 рр. (рисунок 3.6)

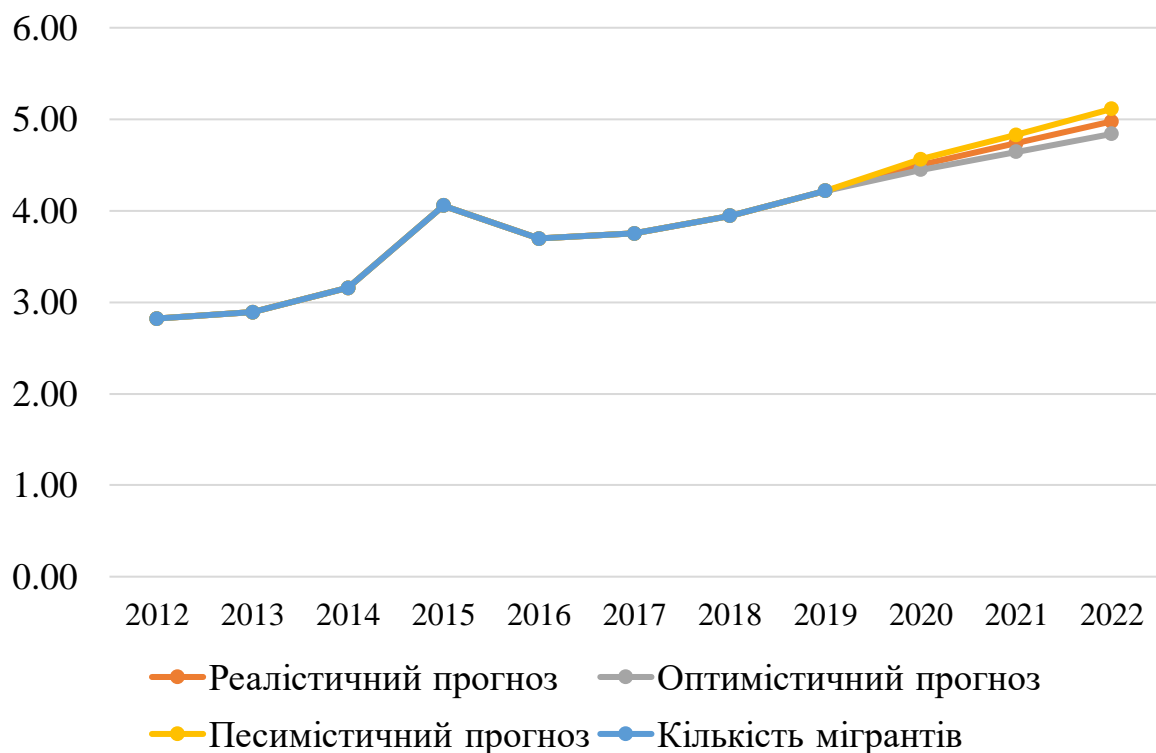

Рисунок 3.6 – Прогноз кількості мігрантів 2020-2020 рр., млн. чол.

За реалістичним прогнозом в 2020 році очікується зростання кількості мігрантів на 6,6% в порівнянні з минулим роком. Наступного 2021 року

очікується збільшення в порівнянні з минулим, 4,4%. Та, відповідне зростання в 2022 році на 6,4%. У песимістичному прогнозі очікується стрімке зростання 2020 – 9%, 2021 – 4,5% та 2022 – 6,3%. Реалізація оптимістичного прогнозу передбачає не стрімке, проте зростання 4,3%, 4,6% та 4,4% відповідно.

Висунення рекомендацій для України в інтеграційних процесах до ЄС

Одним з нестабільних факторів в Україні, які впливають на цільовий фактор, є «Проблеми безпеки (Україна)». Для подолання негативного впливу даного фактору необхідно, перш за все, визначення національних інтересів, за допомогою створення системи економічної безпеки, і від даної складової залежить створення результативних засобів реалізації та захисту системи національної безпеки України.

Держава є гарантом забезпечення національних економічних інтересів, що є важливим під час формування стратегії економічної безпеки, що розуміють під собою як і економічні, так і політичні і соціальні загрози.

Тому створення системи економічної безпеки надасть можливість Україні уникнути всі можливих загроз, для внутрішньо-інтеграційних економічних процесів, захисту ринку, підтримку власних виробників та пришвидшить інтеграцію в світову економіку.

Важливим є підтримка України зі сторони ЄС. Для покращення захисту безпеки України необхідно покращувати співпрацю з ЄС у сфері політики, безпеки і оборони. Підтримка ініціативи «Східне партнерство», яке ЄС пропонує Україні як інструмент для розвитку, за допомогою наповнення цієї теми безпековими питаннями, які мають бути на порядку денному в політиці держави.

Також важливим елементом забезпечення безпеки в Україні це діалог з Російською Федерацією з нагальних проблем, та пошук інструментів з можливостями вирішення цих проблем мирними способами.

Висновки до розділу

У розділі побудовано когнітивна модель сучасних інтеграційних процесів ЄС та України. Основою стали фактори, які було розглянуто в попередньому розділі роботи. Моделювання продемонструвало високий рівень впливу факторів «Міграційні проблеми ЄС», «Економічний розвиток (Україна» та «Проблеми безпеки (Україна)» на цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України».

В свою чергу цільовий фактор «Євроінтеграційний процес України» впливає на визнання України як міжнародного гравця підтверджуючи високим рівнем підтримки ЄС України.

Також, були підібрані сценарії, відповідно до яких вносились зміни до системи, та досліджувались результати цих змін. Так як фактор «Міграційні проблеми ЄС» має сильний вплив на цільові фактори «Євроінтеграційний процес України» та «Інтеграційний процес ЄС» було прийнято рішення прогнозування розвитку міграції за допомогою методу тренд сезонного-гармонійного аналізу, та прораховано три прогнози, оптимістичний, реалістичний та песимістичний, на основі яких можна зробити висновки про подальші можливі темпи розвитку співпраці між структурами.

Також на основі моделювання і прогнозування висунуто рекомендації щодо вирішення нагальних проблем та покращення інтеграційних процесів до ЄС

ВИСНОВКИ

Згідно поставлених завдань до написання роботи в першому розділі проведено комплексне дослідження розвитку інтеграційної політики ЄС, її особливостей та дослідження цілісної картини оцінки основних факторів співпраці між Україною та ЄС. Здійснено дослідження стану вивченості в літературі для визначення основних понять роботи. Ознайомлення з характеристикою системи та історичним становленням розвитку співробітництва України та Європейського Союзу, переліком законодавчих та правових актів, котрі регулюють співпрацю .

Встановлено, що ЄС є головним партнером України в економічній, політичній, соціальній та безпековій сферах. Визначено конституційну значимість перспектив зовнішньополітичного курсу України та інтеграційних процесів до ЄС. Сучасна європейська інтеграція є нестабільно, та знаходиться в кризовому стані, що значно впливає на всі процеси. В цілому інтеграційний процес розглядається не лише як фізичне приєднання державних структур, а й як запровадження в середині держави що інтегрується установ які забезпечать розвиток та конкурентоздатність існуючих систем економіки, безпеки, соціального захисту і, відповідно стабільності політичної системи.

Визначено проблеми та перспективи становлення європейського вектору зовнішньої політики України та його розбудови впродовж років. Зазначено основні норми та вимоги приєднання України до ЄС. Становлення відповідності соціальних, економічних та торгівельних сфер України для конкурентоспроможності в європейському просторі. Співпраця представляє собою результат та пропаганду цінностей для зміцнення громадського суспільства, що є важливим для України на шляху становлення держави як європейської. Висвітлено історичні етапи інтеграційної політики ЄС, особливості в історії становлення процесу, також висвітлено історичні етапи інтеграції України та їх проблеми в становленні зовнішньополітичного курсу

української держави. Проаналізовано основні документи та угоди співпраці Україна – ЄС та зазначені в законодавчі норми інтеграційної політики України та Європейського Союзу.

Другий розділ містить в собі більш широке дослідження перспектив інтеграційної політики України, основні фактори співпраці між Україною та ЄС. Аналіз структури держави виявив нестабільність внутрішньої політики, відсутність чіткої стратегії розвитку економічної, соціальної та безпекової сфер держави, виявлено високий рівень економічної недостатності, котрі роблять Україну ненадійним та не вигідним партнером. Переважно, така ситуація сприйняття держави на міжнародній арені представлена за рахунок того, що Україна перебуває в збройному конфлікті з Російською Федерацією, наслідком якого є анексія українських територій, котра руйнує норми міжнародного права та порушує правову і міжнародну систему безпеки в цілому. Проте Україна залучена підтримкою держав-членів Європейського Союзу. Також війна з Російською Федерацією важливим фактором економічної нестабільності та, відповідно інших сфер на які має сильний вплив економіка держави. Розглянуто ЄС як простір для розширення економічного розвитку, політичної стабільності та його вплив на міжнародній арені як стратегічного партнера. Зростання динаміки розвитку основних сфер життя Європейського Союзу та в цілому розвиток ЄС як структури.

Наступним кроком роботи стало проведення когнітивного моделювання, в основу якого покладено цільові фактори «Євроінтеграційний процес України», «Інтеграційний процес ЄС» та керуючі «Економічний розвиток (Україна)», «Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна)», «Соціальний захист (Україна)», «Проблеми безпеки (Україна)», «Підтримка Європейським Союзом України», «Міграційні проблеми в ЄС», «Культурна інтеграція (Україна)», «Безпека ЄС». Створення когнітивної моделі надало змогу впевнитись в необхідності розвитку сфер, які закладені в основу факторів та створенні нових інструментів для подолання нагальних проблем,

які гальмують інтеграційні процеси як в середині держави та державних структур так і зовнішні інтеграційні процеси.

На основі отриманих даних з моделювання, прийнято рішення прогнозування міграційних процесів ЄС, так як виявлено негативний вплив цього фактору на цілові, адже він гальмує основні інтеграційні процеси як в внутрішні так і зовнішні. Для проведення прогнозу було обрано методику тренд-сезонного гармонійного аналізу. В результаті отримано не найкращі прогнози з подоланням міграції на найближчі роки. Також висунуто рекомендації для України в інтеграційних процесах ЄС за рахунок покращення економічної діяльності держави, співпраці та підтримки міжнародних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довідник з європейської інтеграції / [колектив авторів] ; під ред. д.е.н., проф. О.Б. Чернеги. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Кривий Ріг: Видавець ФОП Чернявський Д.О., 2019. – 520 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / [колектив авторів]; за редакцією к.ф.н. Н.М. Ланда. – Москва. Видавництво «Советская Энциклопедия» 1983.
3. 3. Макаруха Відносини Україна — Європейський Союз: від партнерства — до асоціації та економічної інтеграції. Журнал Європейське право № 2–4/2012.
4. Разумков Центр Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Київ 2020.
5. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього/За редакцією доктора історичних наук, професора А.І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2009. – С. 544.
6. Разумков центр. Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян. Автори: Юрій Якименко, Михайло Пашков. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian> (Дата звернення: 07.09.2021)
7. Разумков Центр Національна безпека та оборона. Випуск № 1-2 (181-182).2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD181-182_2020_ukr.pdf (Дата звернення: 08.09.2021)
8. МОМ ООН Міграція. Міграція в Україні. Факти та цифри. 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom-ukraine_facts-ukr_2019.pdf

9. Культурно цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку: колективна монографія / керівник авторського колективу і науковий редактор — доктор історичних наук, професор А. І. Кудряченко // Інститут європейських досліджень НАН України. — К. : Університет «Україна», 2010. — 405 с

10. Кваша О. С. Синякова А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. [Електронний ресурс] / Науковий вісник Ужгородського національного університету - 2019. - № 23 - С. 112-117.

- Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25544/1/Кваша%20О.%20С.%20Синякова%20А.%20В..pdf> (Дата звернення: 10.09.2021)

11. Три сценарії розвитку відносин Україна-ЄС після виборів-2012. / [Електронний ресурс] // Інститут світової політики, 2012. Режим доступу: <http://www.neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Try-stsenaryuyi-rozvytku-vidnosyn-Ukrayiny-y-ES-pislya-vyboriv-2012-roku.pdf> (Дата звернення: 10.09.2021)

12. Environmental Policy Integration in Ukraine and the EU. Електронний ресурс] /European Journal of Sustainable Development(2019), 8, 3, 221-227/ Режим доступу: <http://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/863/858> (Дата звернення: 11.09.2021)

13. Kataryna Wolczuk, Integration without Europeanisation: Ukraine and its Policy towards the European Union . EUI working papers RSCAS No.2004/15

14. Воропаєва Т.С. «Динаміка становлення національної та європейської ідентичності громадян України: теоретико-емпіричні аспекти (1991-2011). Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету №3-2011

15. Європейська інтеграція України в контексті її відносин з Російською Федерацією: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Р.Ю. Філоненко ; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. — К., 2008.

— 19 с. — укр. №4 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (Дата звернення: 15.09.2021)

16. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 01.07.2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (Дата звернення: 16.09.2021)

17. Верховна Рада України «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18#Text> (Дата звернення: 17.09.2021)

18. Декларація «Про державний суверенітет України» від 16.07.1990. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (Дата звернення: 17.09.2021)

19. Постанова «Про основні напрями зовнішньої політики» від 02.07.1993 № 3360-ХІІ (Редакція станом на 20.07.2010). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (Дата звернення: 17.09.2021)

20. Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (Дата звернення: 18.09.2021)

21. Закон України «Про основи національної безпеки України» 2003. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (Дата звернення: 23.09.2021)

22. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (Дата звернення: 20.09.2021)

23. Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 16.06.1994 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (Дата звернення: 21.09.2021)

24. Програма інтеграції України до Європейського Союзу від 14.09.2000 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (Дата звернення: 22.09.2021)

25. Палагнюк. Ю Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною. Наукові праці. Державне управління Випуск 147. Том 159 //2011 (Дата звернення: 22.09.2021)

26. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження заходів щодо виконання у 2005 році Плану дій Україна – ЄС» від 22.04.2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2005-p#Text> (Дата звернення: 22.09.2021)

27. План дій «Україна-Європейський Союз від 21.02.2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text (Дата звернення: 24.09.2021)

28. «Угода про партнерство і співробітництвоміж Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 22.04.2005. . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2005-p#Text> (Дата звернення: 25.09.2021)

29. Лабораторія законодавчих ініціатив. План дій Україна-Європейський Союз та його законодавча імплементація Г. Асланян, Д. Ковриженко та В. Замніус, 15.03.2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://parlament.org.ua/2005/03/15/plan-dij-ukrayina-uevropejskij-soyuz-ta/> (Дата звернення: 25.09.2021)

30. Державна служба Статистики України. Європейський Союз та його роль. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/nato/program.htm> (Дата звернення: 28.09.2021)

31. Протокол «Про вступ України до Світової організації торгівлі» від 05.02.2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049#Text (Дата звернення: 26.09.2021)

32. Іваницька О.М. Роль СОТ в регулюванні світової торгівлі товарами та послугами. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Rol-SOT_2.pdf (Дата звернення: 27.09.2021)

33. Постійне представництво України при відділені ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. «Світова організація торгівлі (СОТ)». [Електронний ресурс] / Опубліковано 05 квітня 2021 року / – Режим доступу: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/svitova-organizaciya-torgivli-sot> (Дата звернення: 28.09.2021)

34. Угода «Про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ» від 07.12.2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_456#Text (Дата звернення: 30.09.2021)

35. Постійне представництво України при відділені ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. «Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ)». [Електронний ресурс] / Опубліковано 16 жовтня 2015 року / – Режим доступу: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2606-efta> (Дата звернення: 30.09.2021)

36. Представництво України при Європейському Союзі. «Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС». [Електронний ресурс] / Опубліковано 15 квітня 2021 року / – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelno-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (Дата звернення: 30.09.2021)

37. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі. [Електронний ресурс] / Друк з дозволу Представництва ЄС в Україні. ТОВ «Август Трейд», травень 2013/ – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf (Дата звернення: 30.09.2021)

38. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 24.02.2016р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-p#Text> (Дата звернення: 30.09.2021)

39. Угода «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами» від 27.06.2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (Дата звернення: 01.10.2021)

40. Навчальний онлайн-спецпроект «EdEra». Угода про асоціацію – хронологія подій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eu-agreement.ed-era.com/b1/p1> (Дата звернення: 01.10.2021)

41. Закон «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.01.2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18#Text> (Дата звернення: 01.10.2021)

42. «Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine Progress in 2014 and recommendations for actions» Brussels, 25.3.2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/pdf/2015/ukraine-enp-report-2015_en.pdf (Дата звернення: 02.10.2021)

43. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2015-2020 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf> (Дата звернення: 04.10.2021)

44. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text (Дата звернення: 03.10.2021)

45. EUractiv «Is the European vector in Ukraine’s foreign policy weakening?» 14.05.2004 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.euractiv.com/section/science-policy-making/opinion/is-the-european-vector-in-ukraine-s-foreign-policy-weakening/> (Дата звернення: 04.10.2021)

46. The Journal of Slavic Military Studies «The «Western Vector» of the Foreign and Security Policy of Ukraine» Martin Malek 30.10.2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/HP/Downloads/MartinMalekUkrainianForeignPolicyunderYushchenko2009.pdf> (Дата звернення: 09.10.2021)

47. Інформаційне агентство «УНІАН» передвиборча програма Партії регіонів. 04.08.2007. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.net/politics/57394-predvyibornaya-programma-partii-regionov.html> (Дата звернення: 05.10.2021)

48. Голос Америки. Єдиний економічний простір – яка в ньому роль України? 20.06.2003. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/a-49-a-2003-06-20-2-1-86829392/219526.html>

49. План дій «Україна – ЄС» 21.02.2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text (Дата звернення: 06.10.2021)

50. План дій Україна ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки від 18.06.2007. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956#Text (Дата звернення: 08.10.2021)

51. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. «Національна безпека та оборона». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/nsd89_2007_ukr.pdf (Дата звернення: 10.10.2021)

52. Інформаційне агенство «Уніан» EU neighbourhood policy 'unacceptable' for Ukraine – Yelisieiev 17.07.2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.info/world/130726-eu-neighbourhood-policy-unacceptable-for-ukraine-yelisieiev.html> (Дата звернення: 09.10.2021)

53. UNISCI Discussion Papers, N° 20 (Mayo / May 2009) «Ukraine's multi-vectorial foreign policy: looking West while not overlooking its eastern neighbor» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.redalyc.org/pdf/767/76711408013.pdf> (Дата звернення: 09.10.2021)

54. Радіо Свобода. Віктор Янукович став прем'єр-міністром України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/949324.html> (Дата звернення: 10.10.2021)

55. PONARS Policy Memo No. 426. Arkady Moshes «Ukraine Between a Multivector Foreign Policy and EuroAtlantic Integration» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ponarseurasia.org/wp-content/uploads/attachments/pm_0426.pdf (Дата звернення: 14.10.2021)

56. EURINT. Oksana DOBRZHANSKA. «THE EU ASPECT AT THE UKRAINIAN MAIDAN». EURINT 1:83-89. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=608607> (Дата звернення: 19.10.2021)

57. Представництво України при Європейському Союзі Спільна Декларація Саміту «Східного партнерства», Вільнюс, 28-29 листопада 2013 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/news/16631-spilyna-deklaracija-samitu-skhidnogo-partnerstva-vilynyus-28-29-listopada-2013-roku> (Дата звернення: 17.10.2021)

58. EU imposes Ukraine sanctions after deadly Kiev clashes/ BBC News Europe, 21 of February 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26280710> (Дата звернення: 08.10.2021)

59. Укрінформ. «2014 рік: три дні лютого, які українці не забудуть ніколи». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2171987-2014-rik-revolucia-gidnosti-kulminacia.html> (Дата звернення: 11.10.2021)

60. Програма інтеграції України до Європейського Союзу від 14.09.2000 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (Дата звернення: 18.10.2021)

61. Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства європейського Союзу від 18.03.2004 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (Дата звернення: 12.10.2021)

62. Указ Президента України від 26 травня 2017 року № 146/2017 «Про заходи, пов'язані із запровадженням Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146/2017#Text> (Дата звернення: 19.10.2021)

63. Указ Президента України від 20 квітня 2019 року № 155/2019 «Питання європейської та євроатлантичної інтеграції»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/1552019-26586> (Дата звернення: 15.10.2021)

64. Постанова «Про запровадження національного механізму координації взаємодії органів державної влади з метою захисту фінансових інтересів України та Європейського Союзу» від 25.10.2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1110-2017-п#Text> (Дата звернення: 15.10.2021)

65. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки» 25.10.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-р#Text> (Дата звернення: 19.10.2021)

66. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері

європейської інтеграції на 2018—2021 роки» від 30.01.2019р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2019-p#Text> (Дата звернення: 19.10.2021)

67. E3S Web of Conferences. Modern processes of regional economic integration of Ukraine in the context of sustainable development.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2020/26/e3sconf_icsf2020_12001.pdf (Дата звернення: 20.10.2021)

68. European Union, Trade in goods with Ukraine.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_ukraine_en.pdf (Дата звернення: 20.10.2021)

69. Eurostat. Extra-EU27 (from 2020) trade, by main partners, total product. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tet00021/default/table?lang=en> (Дата звернення: 21.10.2021)

70. Українська призма: зовнішня політика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17705.pdf> (Дата звернення: 22.10.2021)

71. Чугаєв О. А., 2020. ЄС і Україна в умовах пандемії COVID-19. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://e-learning.iir.edu.ua/pluginfile.php/5070/mod_book/chapter/824/Chugaiev_O_EUUkrainePandemic.pdf (Дата звернення: 24.10.2021)

72. Official Journal of the European Union Association agreement. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf (Дата звернення: 24.10.2021)

73. Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Екраїною та Європейським Союзом 2015-2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf> (Дата звернення: 26.10.2021)

74. Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/human-rights-justice-and-anticorruption> (Дата звернення: 26.10.2021)

75. Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/national-security-and-defence> (Дата звернення: 27.11.2021)

76. Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2020> (Дата звернення: 28.10.2021)

77. Українська призма: зовнішня політика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17705.pdf> (Дата звернення: 29.10.2021)

78. European Commission. European Peace Facility.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/european-peace-facility_en (Дата звернення: 30.10.2021)

79. Мир та безпека. Сценарії і тренди 2021: міжнародна політика.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17239.pdf> (Дата звернення: 30.10.2021)

80. Мир та безпека. Сценарії і тренди 2021: міжнародна політика.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17239.pdf> (Дата звернення: 31.10.2021)

81. Укрінформ. Боррель нагадав, що асоціація Україна-ЄС не передбачає військового альянсу.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3352092-borrel-nagadav-so-asociacia-ukrainaes-ne-peredbacaе-vijskovogo-alansu.html> (Дата звернення: 31.10.2021)

82. Eurostat.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/spr_exp_sum/default/table?lang=en (Дата звернення: 31.10.2021)

83. Eurostat.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00207/default/table?lang=en> (Дата звернення: 31.10.2021)

84. Підсумкова декларація саміту G20: нечіткі терміни вуглецевої нейтральності.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/g20-ne-domovylasia-koly-treba-dosiahty-vuhletsevoi-neitralnosti/a-59679499> (Дата звернення: 01.11.2021)

85. Public Health Management. Рудік О.М., Європейський Союз охорони здоров'я як напрям подальшого поглиблення інтеграції ЄС.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/HP/Downloads/460-Article%20Text-722-1-10-20210202.pdf> (Дата звернення: 01.11.2021)

86. Eurostat.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00197/default/table?lang=en> (Дата звернення: 01.11.2021)

87. Eurostat.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00099/default/table?lang=en> (Дата звернення: 01.11.2021)

88. European Union. BRIEFING EU policies – Delivering for citizens. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635542/EPRS_BRI\(2019\)635542_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635542/EPRS_BRI(2019)635542_EN.pdf) (Дата звернення: 02.11.2021)

89. Європейська правда. Шантаж мігрантами: чи омине Україну гібридна атака Лукашенка.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/10/25/7129399/> (Дата звернення: 02.11.2021)

90. Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна». До Білорусі для оцінки ситуації з біженцями на кордоні прибули експерти

Єврокомісії.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/781407.html> (Дата звернення:03.11.2021)

91. The Copenhagen Criteria and Their Progeny C. Hillion (ed), EU enlargement (Oxford, Hart Publishing, 2004) Електронний ресурс -[Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://cutt.ly/DUeQGxJJ> (Дата звернення: 04.11.2021)

92. EEAS, Україна-ЄС 16.05.2016[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/regions/eastern-europe/10781/node/10781_uk (Дата звернення: 06.11.2021)

93. European Commission. European Neighbourhood Instrument (ENI)[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/european-neighbourhood-investment (Дата звернення: 05.11.2021)

94. Eurostat Extra-EU27 (from 2020) trade, by main partners, total product.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tet00021/default/table?lang=en>

95. Незалежна асоціація банків України.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (Дата звернення: 05.11.2021)

96. Hromadske. Тата Кривенко Три відсотки ВВП, «Титан» та енергетична незалежність: що втратила Україна через анексію Криму.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/tri-vidsotki-vvp-titan-ta-energetichna-nezalezhnist-sho-vtratila-ukrayina-cherez-aneksiyu-krimu> (Дата звернення: 05.11.2021)

97. Радіо свобода. Україна практично не контролює Азовське море.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-azovske-more-ukrajina-ustyumenko/31213804.html> (Дата звернення: 05.11.2021)

98. FEAO/ Валовий внутрішній продукт у 2010-2018 рр.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf> (Дата звернення: 07.11.2021)

99. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. ВВП України: рівень та тенденції динаміки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-1-2017/17.pdf> (Дата звернення: 07.11.2021)

100. Інформаційне агентство Інтерфакс Україна, Кабмін затвердив прогноз соціального та економічного розвитку на 2019-2021 рр. Режим доступу <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/517361.html> (Дата звернення: 06.11.2021)

101. EEAS10. Ukraine: reforms must continue. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/85691/node/85691_nn (Дата звернення: 06.11.2021)

102. Наказ «Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1 або EUR-MED» від 02.03.2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-poriadku-zapovnennia-ta-vidachi-mitnitseiu-sertifikata-z-perevezennia-pokhodzhennia-tovaru-eur-1-abo-eur-med-198> (Дата звернення: 07.11.2021)

103. Євроінтеграційний портал, Сертифікат EUR.1 Режим доступу <https://eu-ua.kmu.gov.ua/eksport-yes/sertyfikat-eur1> (Дата звернення: 07.11.2021)

104. Представництво України при ЄС. Використання ЄС інструментів торговельного захисту щодо імпорту з України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/vikoristannya-yes-instrumentiv-torgovelnogo-zahistu-shchodo-importu-z-ukrayini> (Дата звернення: 07.11.2021)

105. Макогон Ю.В, Жарнікова А.І: Міжнародна торговельна політика України в умовах глобалізації та військово-політичного протистояння на сході країни. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/454/1/mizhnar_torg_polityka.pdf (Дата звернення: 07.11.2021)

106. Центр Разумкова «Оцінка ситуації в країні, довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян».[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriientsii-gromadian-berezen-2021r> (Дата звернення: 07.11.2021)
107. Центр дослідження соціальних комунікацій НБУВ.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1532:anti-koruptsijna-reforma-2&catid=64&Itemid=376#page (Дата звернення: 08.11.2021)
108. Transparency International.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nor> (Дата звернення: 0.11.2021)
109. Радіо Свобода. Умовою є виконання Копенгагенських критеріїв – Кальюлайд про вступ України до ЄС.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraina-kopenhahenski-umovu-kaliulaid/31455415.html> (Дата звернення: 0.11.2021)
110. Українська Правда. Хорватія офіційно підтримала вступ України до Євросоюзу .[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/12/8/7316710/> (Дата звернення: 08.11.2021)
111. ТСН. Ще одна країна підписала декларацію про європейську перспективу України.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/sche-odna-krayina-pidpisala-deklaraciyu-pro-uevropeysku> (Дата звернення: 09.11.2021)
112. Офіційне інтернет – представництво Президента України. Підписання Декларації про європейську перспективу України наближає повноцінну інтеграцію у Європейський Союз – Володимир Зеленський.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/pidpisannya-deklaraciyi-pro-uevropeysku-perspektivu-ukrayini-68257> (Дата звернення: 09.11.2021)

113. ТСН. Членство України в ЄС та НАТО: президент Литви розповів, яких запевнень очікує міжнародна спільнота.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/exclusive/chlenstvo-ukrayini-v-yes-ta-nato-prezident-litvi-rozproviv-yakih-zapevnen-ochikuye-mizhnarodna-spilnota-1820416.html> (Дата звернення: 09.11.2021)

114. Офіційне інтернет – представництво Президента України. Президенти України та Латвії підписали спільну Декларацію про європейську перспективу України.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezidenti-ukrayini-ta-latviyi-pidpisali-spilnu-deklaraciyu-68333> (Дата звернення: 10.11.2021)

115. Deutsche Welle Ukrainische Redaktion. Більшість європейців підтримує вступ України в ЄС – опитування.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/bilshist-yevropeitsiv-pidtrymuie-vstup-ukrainy-v-yes-orytuvannia/a-55655146> (Дата звернення: 10.11.2021)

116. Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2458-19#Text> (Дата звернення: 10.11.2021)

117. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року dsl 06.08.2014.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п#Text> (Дата звернення: 10.11.2021)

118. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури — стратегії реформ від 01.02.2016[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248862610> (Дата звернення: 13.11.2021)

119. Culture&Creativity. Індикатори впливу культури на розвиток.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Policy%20Briefs/Abr-lv_C&C_photo_UA.pdf (Дата звернення: 15.11.2021)

120. Статистичний збірник. Україна у цифрах 2020р.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_20u.pdf (Дата звернення: 10.11.2021)

121. Урявий портал. В Україні почали відзначати Дні Європи.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-pochali-vidznachati-dni-yevropi> (Дата звернення: 11.11.2021)

122. ICCROM Відновлення пам'яток архітектури в умовах високого рівня ґрунтових вод та підвищеної вологості повітря». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.iccrom.org/news/international-scientific-and-practical-conference-ukraine> (Дата звернення: 12.11.2021)

123. Аналітичний звіт думки і погляди населення Екраїни щодо євроінтеграції: грудень 2020 року.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://association4u.in.ua/docs/EUK_Omnibus_Report_UKR.pdf (Дата звернення: 10.11.2021)

124. Разумков Центр. Ставлення громадян України до питань пов'язаних з пандемією коронавірусу COVID-19.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-pytan-poviazanykh-z-pandemiiei-koronavirusu-covid19> (Дата звернення: 11.11.2021)

125. Центр стратегічного розвитку територій. Ставлення громадськості до інтеграції України до ЄС.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/na-21-zbilshylsya-kilkist-ukrayinciv-yaki-pidtrymuyut-vstup-ukrayiny-do-yes-iz-2013-roku> (Дата звернення: 12.11.2021)

126. Суспільно-політичні настрої населення (4-9 листопада 2021).[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno->

politicheskie_nastroeniya_naseleniya_4-9_noyabrya_2021.html (Дата звернення: 12.11.2021)

127. Євроінтеграційний портал[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/na-21-zbilshylsya-kilkist-ukrayinciv-yaki-pidtrymuyut-vstup-ukrayiny-do-yes-iz-2013-roku> (Дата звернення: 15.11.2021)

128. Пенсійний фонд України. Дані про середній розмір пенсії станом на 01.10.2021.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/2149086-dani-pro-serednij-rozmir-pensiyi-stanom-na-01-10-2021/> (Дата звернення: 12.11.2021)

129. Разумков Центр. партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/БЕЗПЕКОВЕ%20ПАРТНЕРСТВО%20У КРАЇНА-ЄС.pdf> (Дата звернення: 12.11.2021)

130. Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 04.10.2019[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20#Text> (Дата звернення: 13.11.2021)

131. Закон «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16.10.2019[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20#Text> (Дата звернення: 13.11.2021)

132. Закон «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» від 17.10.2019[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#Text> (Дата звернення: 14 .11.2021)

133. Українська правда. Майбутнє прокуратури: реформа продовжується у внутрішніх трансформаціях.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/08/9/7303233/> (Дата звернення: 14.11.2021)

134. Deutsche Welle Ukrainische Redaktion/ Відносини України з сусідами: чи є у Києва друзі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/vidnosyny-ukrainy-z-susidamy-chy-ye-u-kyieva-druzi/a-58318402> (Дата звернення: 14.11.2021)

135. Укрінформ. Євросоюз закрив небо для білоруських авіаліній. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3251929-evrosouz-zakriv-nebo-dla-biloruskih-aviakompanij.html> (Дата звернення: 15.11.2021)

136. ЛігаБізнесінфом. Білорусь запроваджує свої санкції у відповідь на санкції ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/belarus-vvodit-svoi-sanktsii-v-otvet-na-sanktsii-es> (Дата звернення: 15.11.2021)

137. Deutsche Welle Ukrainische Redaktion. «Родич який став ворогом». Чому сваряться Україна і Білорусь?. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/rodych-yakui-stav-vorohom-chomu-svariatsia-ukraina-i-bilorus/a-57022047> (Дата звернення: 15.11.2021)

138. Міністерство соціальної політики України. Європейська та євроатлантична інтеграція. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/evropeyska-ta-evroatlantichna-integraciya.html> (Дата звернення: 15.11.2021)

139. Eurostat. Complete database: international migration, citizenship. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/international-migration-citizenship/database> (Дата звернення: 17.11.2021)

140. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 19.11.2021)

141. Пенсійний фонд України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua> (Дата звернення: 23.11.2021)

142. Центр соціально-економічних досліджень «CASE Україна». Ціни втрачених можливостей: середня пенсія українців могла б скласти 6 тис. грн,

– результати дослідження CASE Україна. . [Електронний ресурс] – Режим
доступу: https://case-ukraine.com.ua/news/pension_ukraine_case/ (Дата
звернення: 10.11.2021

Додаток А

Когнітивне моделювання

Таблиця А.1 – Матриця для розрахунку моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,6			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,8					-0,5	0,5		0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,2		0,2	-0,6		-0,2			0,3	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3		0,6	0,3		-0,7
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,6				-0,3	0,2			-0,5
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.2 – Матриця результатів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	3,28	0,78	1,82	2,35	3,59	1,57	2,23	1,40	2,68	2,92
Інтеграційний процес ЄС (2)	2,79	0,78	3,59	2,46	6,97	2,18	2,86	1,84	3,99	3,97
Економічний розвиток (Україна) (3)	1,27	0,20	1,72	0,76	2,88	0,43	1,23	0,84	1,23	1,82
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,37	0,54	2,27	4,09	3,55	1,29	2,13	1,66	2,69	3,28
Соціальний захист (Україна) (5)	0,17	-	-	0,25	0,18	0,21	0,14	0,11	0,26	0,09

Кінець таблиці А.2

Проблеми безпеки (Україна) (6)	- 1,88	- 0,29	- 2,96	- 2,12	- 6,03	- 3,61	- 2,95	- 1,72	- 3,58	- 3,89
Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,36	0,41	1,62	1,54	3,04	1,02	3,13	1,33	2,47	2,56
Міграційні проблеми ЄС (8)	- 1,88	- 0,79	- 2,98	- 2,55	- 5,58	- 2,40	- 2,60	- 1,47	- 3,41	- 3,45
Культурна інтеграція (Україна) (9)	1,02	0,55	1,61	1,26	2,95	0,92	1,13	0,92	2,78	1,74
Безпека ЄС (10)	0,81	0,30	1,25	0,66	2,18	0,26	0,83	0,35	1,75	1,75

Таблиця А.3 – Нормалізована матриця результатів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,22	0,05	0,12	0,16	0,24	0,10	0,15	0,09	0,18	0,19
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,19	0,05	0,24	0,16	0,46	0,15	0,19	0,12	0,27	0,26
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,08	0,01	0,11	0,05	0,19	0,03	0,08	0,06	0,08	0,12
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,09	0,04	0,15	0,27	0,24	0,09	0,14	0,11	0,18	0,22
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	- 0,13	- 0,02	- 0,20	- 0,14	- 0,40	- 0,24	- 0,20	- 0,11	- 0,24	- 0,26
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,09	0,03	0,11	0,10	0,20	0,07	0,21	0,09	0,16	0,17
Міграційні проблеми ЄС (8)	- 0,13	- 0,05	- 0,20	- 0,17	- 0,37	- 0,16	- 0,17	- 0,10	- 0,23	- 0,23
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,07	0,04	0,11	0,08	0,20	0,06	0,08	0,06	0,19	0,12
Безпека ЄС (10)	0,05	0,02	0,08	0,04	0,15	0,02	0,06	0,02	0,12	0,12

Таблиця А.4 – Матриця взаємовпливів моделі «Сучасна інтеграційна політика ЄС та Україна»

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,07	0,16	0,20	0,31	0,13	0,19	0,12	0,23	0,25
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,20		0,25	0,17	0,49	0,15	0,20	0,13	0,28	0,28
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,10	0,01		0,06	0,22	0,03	0,09	0,06	0,09	0,14
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,13	0,05	0,21		0,32	0,12	0,20	0,15	0,25	0,30
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	-	-	0,02		0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-	-	-	-	-		-	-	-	-
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,11	0,03	0,14	0,13	0,26	0,09		0,11	0,21	0,22
Міграційні проблеми ЄС (8)	0,26	0,11	0,42	0,36	0,79	0,34	0,37		0,48	0,49
Культурна інтеграція (Україна) (9)	-	-	-	-	-		-			-
Безпека ЄС (10)	0,04	0,02	0,06	0,05	0,11	0,03	0,04	0,03		0,07
	0,07	0,03	0,11	0,06	0,19	0,02	0,07	0,03	0,15	

Таблиця А.5 – Матриця розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,6			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,5					-0,5	0,5		0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,2		0,2	-0,6		-0,2			0,3	

Кінець таблиці А.5

Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3		0,6	0,3		-0,7
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,6				-0,3	0,2			-0,5
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.6 – Матриця результатів розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	2,58	0,78	1,82	2,35	3,59	1,57	2,23	1,40	2,68	2,92
Інтеграційний процес ЄС (2)	2,20	0,66	3,25	2,46	6,16	2,00	2,53	1,65	3,46	3,61
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,96	0,16	1,40	0,76	2,49	0,39	1,01	0,73	1,00	1,60
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,07	0,45	1,95	3,38	3,01	1,10	1,76	1,41	2,21	2,81
Соціальний захист (Україна) (5)	0,09	-	-	0,25	0,18	0,18	0,13	0,09	0,22	0,06
Проблеми безпеки (Україна) (6)	1,43	0,28	2,64	2,12	5,17	3,38	2,53	1,58	3,03	3,53
Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,08	0,37	1,50	1,54	2,76	0,95	2,83	1,24	2,18	2,38
Міграційні проблеми ЄС (8)	1,60	0,75	2,80	2,55	5,22	2,28	2,45	1,44	3,13	3,40
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,83	0,49	1,49	1,26	2,71	0,86	1,08	0,87	2,51	1,64
Безпека ЄС (10)	0,62	0,25	1,10	0,66	1,90	0,24	0,71	0,39	1,47	1,52

Таблиця А.7 – Нормалізована матриця результатів розрахунків сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,13	0,04	0,09	0,12	0,18	0,08	0,11	0,07	0,13	0,15
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,11	0,03	0,16	0,12	0,31	0,10	0,13	0,08	0,17	0,18
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,05	0,01	0,07	0,04	0,12	0,02	0,05	0,04	0,05	0,08
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,05	0,02	0,10	0,17	0,15	0,06	0,09	0,07	0,11	0,14
Соціальний захист (Україна) (5)	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00
Проблеми безпеки (Україна) (6)	0,07	0,01	0,13	0,11	0,26	0,17	0,13	0,08	0,15	0,18
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,05	0,02	0,08	0,08	0,14	0,05	0,14	0,06	0,11	0,12
Міграційні проблеми ЄС (8)	0,08	0,04	0,14	0,13	0,26	0,11	0,12	0,07	0,16	0,17
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,04	0,02	0,07	0,06	0,14	0,04	0,05	0,04	0,13	0,08
Безпека ЄС (10)	0,03	0,01	0,06	0,03	0,09	0,01	0,04	0,02	0,07	0,08

Таблиця А.8 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію зниження рівня довіри та підтримки влади населення (Україна).

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,05	0,10	0,14	0,21	0,09	0,13	0,08	0,15	0,17
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,11		0,19	0,14	0,35	0,12	0,15	0,09	0,20	0,21
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,05	0,01		0,04	0,14	0,02	0,06	0,04	0,06	0,09
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,06	0,03	0,11		0,17	0,06	0,10	0,08	0,13	0,16
Соціальний захист (Україна) (5)	0,00	0,01	0,01	0,02		0,01	0,01	0,01	0,01	0,00
Проблеми безпеки (Україна) (6)	0,07	0,01	0,12	0,10	0,24		0,12	0,07	0,14	0,16

Кінець таблиці А.8

Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,06	0,02	0,08	0,09	0,16	0,05	-	0,07	0,12	0,13
Міграційні проблеми ЄС (8)	-	-	-	-	-	0,11	0,11	-	-	-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,04	0,03	0,09	0,07	0,16	0,05	0,06	0,05	-	0,09
Безпека ЄС (10)		0,05	0,10	0,14	0,21	0,09	0,13	0,08	0,15	0,17

Таблиця А.9 – Матриця розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,4			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,8					-0,5	0,5		0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,2		0,2	-0,6		-0,2			0,3	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3		0,6	0,3		-
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,6				-0,3	0,2			-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.10 – Матриця результатів розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	3,65	0,78	1,82	2,35	3,59	1,57	2,23	1,40	2,68	2,92
Інтеграційний процес ЄС (2)	3,10	0,83	3,59	2,67	7,22	2,28	3,05	1,95	4,25	4,18
Економічний розвиток (Україна) (3)	1,47	0,29	2,08	1,03	3,28	0,59	1,54	1,01	1,53	2,16
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,51	0,55	2,27	4,24	3,65	1,29	2,21	1,71	2,80	3,39
Соціальний захист (Україна) (5)	0,21	-	-	0,37	0,10	0,17	0,07	0,08	0,22	0,02
Проблеми безпеки (Україна) (6)	2,10	0,28	2,96	2,32	6,25	3,76	3,17	1,84	3,82	4,14
Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,49	0,44	1,62	1,62	3,12	1,06	3,31	1,38	2,60	2,66
Міграційні проблеми ЄС (8)	2,02	0,81	2,98	2,62	5,72	2,45	2,68	1,49	3,53	3,47
Культурна інтеграція (Україна) (9)	1,11	0,56	1,61	1,29	3,01	0,92	1,14	0,94	2,88	1,77
Безпека ЄС (10)	0,90	0,32	1,25	0,69	2,25	0,26	0,87	0,33	1,85	1,83

Таблиця А.11 – Нормалізована матриця розрахунків сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,18	0,04	0,09	0,12	0,18	0,08	0,11	0,07	0,13	0,15
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,15	0,04	0,18	0,13	0,36	0,11	0,15	0,10	0,21	0,21
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,07	0,01	0,10	0,05	0,16	0,03	0,08	0,05	0,08	0,11
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,08	0,03	0,11	0,21	0,18	0,06	0,11	0,09	0,14	0,17
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,00	0,01	0,02	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00
Проблеми безпеки (Україна) (6)	0,11	0,01	0,15	0,12	0,31	0,19	0,16	0,09	0,19	0,21

Кінець таблиці А.11

Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,07	0,02	0,08	0,08	0,16	0,05	0,17	0,07	0,13	0,13
Міграційні проблеми ЄС (8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,06	0,03	0,08	0,06	0,15	0,05	0,06	0,05	0,14	0,09
Безпека ЄС (10)	0,04	0,02	0,06	0,03	0,11	0,01	0,04	0,02	0,09	0,09

Таблиця А.12 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення економічного розвитку (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,05	0,11	0,14	0,22	0,10	0,14	0,09	0,16	0,18
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,16		0,22	0,16	0,44	0,14	0,19	0,12	0,26	0,26
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,08	0,02		0,06	0,18	0,03	0,08	0,06	0,08	0,12
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,08	0,03	0,13		0,21	0,07	0,13	0,10	0,16	0,19
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,00	0,01	0,02		0,01	0,00	0,00	0,01	0,00
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,08	0,02	0,09	0,09	0,18	0,06		0,08	0,15	0,15
Міграційні проблеми ЄС (8)	0,11	0,04	0,14	0,12	0,27	0,11	0,13		0,17	0,16
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,06	0,03	0,09	0,07	0,17	0,05	0,07	0,05		0,10
Безпека ЄС (10)	0,05	0,02	0,07	0,04	0,13	0,02	0,05	0,02	0,11	

Таблиця А.13 – Матриця розрахунків сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,6			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,8					-0,5	0,5		0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,2		0,2	-0,6		-0,2			0,3	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,6	-0,5	-0,3	-0,6	-0,3		0,6	0,3		-0,7
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,6				-0,3	0,2			-0,5
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.14 – Матриця результатів сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	3,07	0,79	1,6	2,31	3,41	-	2,19	1,40	2,58	2,90
Інтеграційний процес ЄС (2)	2,54	0,80	3	2,23	6,36	-	2,63	1,79	3,62	3,76
Економічний розвиток (Україна) (3)	1,12	0,20	1,4	0,64	2,70	-	1,07	0,75	1,08	1,66
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,31	0,56	1,9	3,88	3,34	-	2,06	1,62	2,53	3,20
Соціальний захист (Україна) (5)	0,09	-0,1	-0,1	0,13	0,26	-	0,23	0,17	0,30	0,18
Проблеми безпеки (Україна) (6)	1,68	0,32	-2,4	1,86	5,22	3,17	2,66	1,54	3,17	3,58

Кінець таблиці А.14

Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,29	0,42	1,4	1,47	2,85	1,02	2,98	1,31	2,31	2,51
Міграційні проблеми ЄС (8)	-	-	-2,4	-	-	-	-	-	-	-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	1,00	0,55	1,4	1,22	2,79	0,92	1,13	0,92	2,63	1,73
Безпека ЄС (10)	0,76	0,29	1,1	0,61	1,94	0,26	0,79	0,38	1,60	1,68

Таблиця А.15 – Нормалізована матриця результатів сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,15	0,04	0,08	0,12	0,17	0,08	0,11	0,07	0,13	0,14
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,13	0,04	0,15	0,11	0,32	0,11	0,13	0,09	0,18	0,19
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,06	0,01	0,07	0,03	0,13	0,02	0,05	0,04	0,05	0,08
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,07	0,03	0,10	0,19	0,17	0,06	0,10	0,08	0,13	0,16
Соціальний захист (Україна) (5)	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,06	0,02	0,07	0,07	0,14	0,05	0,15	0,07	0,12	0,13
Міграційні проблеми ЄС (8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,05	0,03	0,07	0,06	0,14	0,05	0,06	0,05	0,13	0,09
Безпека ЄС (10)	0,04	0,01	0,05	0,03	0,10	0,01	0,04	0,02	0,08	0,08

Таблиця А.16 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію вирішення проблем безпеки (Україна)

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,05	0,1	0,14	0,20	0,09	0,13	-0,08	0,15	0,17
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,13		0,2	0,13	0,38	0,13	0,16	-0,11	0,21	0,22
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,06	0,01		0,03	0,15	0,02	0,06	-0,04	0,06	0,09
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,07	0,03	0,1		0,19	0,07	0,12	-0,09	0,14	0,18
Соціальний захист (Україна) (5)	0,00	-0,01	-0	0,01		0,01	-0	0,01	-0	-0
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,09	-0,01	0,1	0,09	0,24		-0,1	0,071	-0,1	-0,2
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,07	0,02	0,1	0,08	0,16	0,06		-0,07	0,13	0,14
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,09	-0,03	0,1	0,11	0,23	0,11	-0,1		-0,1	-0,2
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,05	0,03	0,1	0,07	0,16	0,05	0,06	-0,05		0,1
Безпека ЄС (10)	0,04	0,017	0,1	0,04	0,11	0,02	0,05	-0,02	0,09	

Таблиця А.17 – Матриця розрахунків сценарію підвищення безпекового питання ЄС

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,6			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,8					-0,5	0,5		0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,2		0,2	-0,6		-0,2			0,3	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3		0,6	0,3		-0,7

Кінець таблиці А.17

Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,4				-0,3	0,2			-0,3
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.18 – Матриця результатів сценарію підвищення безпекового питання ЄС

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Євроінтеграційний процес України (1)	3,07	0,56	1,73	2,25	3,38	-	1,54	2,13	-1,4	2,52	2,9
Інтеграційний процес ЄС (2)	2,90	0,44	3,73	2,52	7,21	2,26	2,94	-1,8	4,14	4,01	
Економічний розвиток (Україна) (3)	1,19	0,11	1,61	0,72	2,73	0,44	1,16	-0,8	1,17	1,77	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,33	0,31	2,15	3,89	3,34	1,28	2,05	-1,7	2,56	3,27	
Соціальний захист (Україна) (5)	0,13	-0,1	0,12	0,2	-0,19	0,21	-0,2	0,11	0,25	-0,1	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	1,77	-0,1	2,74	-2	-5,53	3,39	-2,8	1,72	3,33	-3,8	
Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,28	0,23	1,52	1,45	2,83	0,98	2,94	-1,3	2,31	2,57	
Міграційні проблеми ЄС (8)	1,31	-0,6	2,09	-2	-3,93	1,85	-2	1,04	2,47	-2,4	
Культурна інтеграція (Україна) (9)	1,00	0,39	1,54	1,21	2,80	0,89	1,1	-0,9	2,62	1,74	
Безпека ЄС (10)	0,60	0,2	0,97	0,49	1,651	0,14	0,64	-0,4	1,41	1,27	

Таблиця А.19 – Нормалізована матриця сценарію підвищення безпекового питання ЄС

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,15	0,03	0,09	0,11	0,17	0,08	0,11	0,07	0,13	0,15
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,15	0,02	0,19	0,13	0,36	0,11	0,15	0,09	0,21	0,20
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,06	0,01	0,08	0,04	0,14	0,02	0,06	0,04	0,06	0,09
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,07	0,02	0,11	0,19	0,17	0,06	0,10	0,08	0,13	0,16
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,00	-	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	0,09	0,01	0,14	0,10	0,28	0,17	0,14	0,09	0,17	0,19
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,06	0,01	0,08	0,07	0,14	0,05	0,15	0,07	0,12	0,13
Міграційні проблеми ЄС (8)	0,07	0,03	0,10	0,10	0,20	0,09	0,10	0,05	0,12	0,12
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,05	0,02	0,08	0,06	0,14	0,04	0,06	0,05	0,13	0,09
Безпека ЄС (10)	0,03	0,01	0,05	0,02	0,08	0,01	0,03	0,02	0,07	0,06

Таблиця А.20 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення безпекового питання ЄС

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,03	0,1	0,13	0,2	0,09	0,13	-0,1	0,15	0,17
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,15		0,22	0,15	0,43	0,13	0,17	-0,1	0,24	0,24
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,06	0,01		0,04	0,15	0,02	0,06	-0	0,06	0,1
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,07	0,02	0,12		0,19	0,07	0,12	-0,1	0,14	0,18
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	-0	0,01	0,012		0,01	-0	0,01	0,02	-0

Кінець таблиці А.20

Проблеми безпеки (Україна) (6)	- 0,09	-0	- 0,13	-0,09	-0,26		-0,1	0,08	- 0,15	-0,2
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,07	0,01	0,09	0,08	0,16	- 0,05		-0,1	0,13	0,14
Міграційні проблеми ЄС (8)	- 0,07	-0	-0,1	-0,09	-0,18	0,09	-0,1		- 0,12	-0,1
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,05	0,02	0,09	0,069	0,16	- 0,05	0,06	-0,1		0,1
Безпека ЄС (10)	0,03	0,01	0,06	0,028	0,097	- 0,01	0,04	-0	0,08	

Таблиця А.21 – Матриця розрахунків сценарію підвищення сфери соціального захисту України

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,1	0,5	0,7	0,6	0,2	0,4	-0,1	0,7	0,3
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,4		0,3	0,6	0,5		0,4	0,6	0,4	0,7
Економічний розвиток (Україна) (3)	-0,6			0,6	0,7	-0,3			0,4	
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,8						-0,5	0,5	0,3	
Соціальний захист (Україна) (5)	-0,1		0,2	-0,6		-0,2			0,3	
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3		0,6	0,3		- 0,7
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,6	0,1	0,3	0,6	0,6	0,2			0,1	0,5
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,7	-0,6				-0,3	0,2			- 0,5
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,4			0,2			0,4	0,1		0,3
Безпека ЄС (10)	-0,6	-0,5	-0,1	0,3		-0,5	0,6	-0,4	-0,1	

Таблиця А.22 – Матриця результатів сценарію підвищення сфери соціального захисту України

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	3,64	0,78	1,82	2,35	3,59	1,57	2,23	1,40	2,68	2,92
Інтеграційний процес ЄС (2)	3,07	0,85	3,72	2,71	6,97	2,32	3,03	1,96	4,23	4,18
Економічний розвиток (Україна) (3)	1,44	0,24	1,88	0,91	2,88	0,49	1,38	0,92	1,37	1,99
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	1,48	0,55	2,31	4,27	3,55	1,29	2,18	1,69	2,77	3,35
Соціальний захист (Україна) (5)	0,27	0,03	0,02	0,49	0,18	0,07	0,07	0,01	0,07	0,16
Проблеми безпеки (Україна) (6)	2,08	0,29	3,03	2,34	6,03	3,75	3,12	1,81	3,78	4,09
Підтримка Європейським Союзом України (7)	1,49	0,44	1,68	1,65	3,04	1,08	3,33	1,39	2,61	2,69
Міграційні проблеми ЄС (8)	2,01	0,80	3,06	2,64	5,58	2,48	2,68	1,50	3,53	3,48
Культурна інтеграція (Україна) (9)	1,10	0,57	1,65	1,30	2,95	0,93	1,14	0,95	2,87	1,78
Безпека ЄС (10)	0,89	0,33	1,28	0,71	2,18	0,27	0,87	0,33	1,84	1,84

Таблиця А.23 – Нормалізована матриця сценарію підвищення сфери соціального захисту України

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)	0,18	0,04	0,09	0,12	0,18	0,08	0,11	0,07	0,13	0,15
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,15	0,04	0,19	0,14	0,35	0,12	0,15	0,10	0,21	0,21
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,07	0,01	0,09	0,05	0,14	0,02	0,07	0,05	0,07	0,10
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,07	0,03	0,12	0,21	0,18	0,06	0,11	0,08	0,14	0,17
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,00	0,00	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	0,10	0,01	0,15	0,12	0,30	0,19	0,16	0,09	0,19	0,20

Кінець таблиці А.23

Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,07	0,02	0,08	0,08	0,15	0,05	0,17	0,07	0,13	0,13
Міграційні проблеми ЄС (8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,06	0,03	0,08	0,07	0,15	0,05	0,06	0,05	0,14	0,09
Безпека ЄС (10)	0,04	0,02	0,06	0,04	0,11	0,01	0,04	0,02	0,09	0,09

Таблиця А.24 – Матриця взаємовпливів факторів системи сценарію підвищення сфери соціального захисту України

Фактори	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Євроінтеграційний процес України (1)		0,048	0,11	0,14	0,22	-0,1	0,14	0,09	0,16	0,18
Інтеграційний процес ЄС (2)	0,16		0,23	0,17	0,43	0,14	0,19	0,12	0,26	0,26
Економічний розвиток (Україна) (3)	0,07	0,013		0,05	0,16	0,03	0,08	0,05	0,08	0,11
Рівень довіри та підтримки влади населення (Україна) (4)	0,08	0,03	0,13		0,2	0,07	0,12	0,10	0,16	0,19
Соціальний захист (Україна) (5)	0,01	0,00	0,00	0,03		0,00	0,00	0,00	-0	0,01
Проблеми безпеки (Україна) (6)	-	-0,01	-	-	-0,3		-	0,08	-0,18	-0,2
Підтримка Європейським Союзом України (7)	0,08	0,02	0,09	0,09	0,17	0,06		0,08	0,147	0,15
Міграційні проблеми ЄС (8)	-0,1	-0,04	0,14	0,12	-0,3	0,12	0,13		-0,16	-0,2
Культурна інтеграція (Україна) (9)	0,06	0,03	0,10	0,08	0,17	0,05	0,07	0,05		0,1
Безпека ЄС (10)	0,05	0,02	0,08	0,04	0,13	0,02	0,05	0,02	0,11	